

Projekt

z dnia

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA OPOLA**

z dnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia strategii rozwoju gminy pn. Strategia Rozwoju Opola – Stolicy
Polskiej Piosenki – do 2043 r.**

Na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) Rada Miasta Opola uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się strategię rozwoju gminy pn. Strategia Rozwoju Opola – Stolicy Polskiej Piosenki – do 2043 r., która stanowi załącznik do uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała nr XV/282/19 Rady Miasta Opola z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Opola do 2030 r.".

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Opola.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr
Rady Miasta Opola
z dnia 2025 r.

Strategia Rozwoju Opola – Stolicy Polskiej Piosenki – do 2043 r.

Redakcja i opracowanie dokumentu:

Urząd Miasta Opola

Wydział ds. Europejskich i Planowania Rozwoju

Biuro Urbanistyczne

45-015 Opole, ul. Rynek 1A

we współpracy z pracownikami Urzędu Miasta Opola, jednostek organizacyjnych
oraz spółek miejskich

Dziękujemy wszystkim uczestnikom spotkań w ramach prac
tematycznych grup roboczych za cenne wnioski i wskazówki

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	4
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY	5
2. WIZJA ROZWOJU	7
3. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	8
3.1. MIASTO OBYWATELSKIE – MIASTO DIALOGU	9
3.1.1. Twórcza współpraca	12
3.1.2. Partycypacja i dialog obywatelski.....	18
3.1.3. Odpowiedzialność i zaangażowanie społeczne	20
3.2. MIASTO INTELIGENTNE	23
3.2.1. Kompetencje jutra, miasto akademickie i inteligentna gospodarka	24
3.2.2. Nowoczesne usługi	27
3.2.3. Zrównoważona mobilność	30
3.3. MIASTO DOSTĘPNE I BEZPIECZNE	32
3.3.1. Sprawnie funkcjonujący układ komunikacyjny	33
3.3.2. Nowa zabudowa mieszkaniowa	35
3.3.3. Infrastruktura sieciowa i bezpieczeństwo.....	36
3.3.4. Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami	39
3.4. PRZYJAZNA PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	40
3.4.1. Przyjazna przestrzeń	40
3.4.2. Klimat i środowisko.....	42
4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	46
5. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ.....	61
6. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	87
7. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII	93
8. PROCES PRZYGOTOWANIA STRATEGII	97

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowni Państwo,

Opole, stolica województwa, miasto akademickie, przedstawia ambitny plan rozwoju na najbliższe dwie dekady. *Strategia Rozwoju Opola – Stolicy Polskiej Piosenki – do 2043 r.* to wizja miasta, które łączy tradycję z nowoczesnością – miejsca otwartego na dialog, innowacje i troskę o środowisko. To sztuka wyboru, w centrum której stoją mieszkańcy: aktywni, zaangażowani i współtworzący swoje miasto.

Moją i mojego zespołu rolą jest, aby mieszkańcom żyło się w Opolu dobrze. Taka filozofia zarządzania miastem jest priorytetem od 2014 r., gdy po raz pierwszy mieszkańcy wybrali mnie na prezydenta. Patrząc wstecz, cieszę się, że wspólnie „rozkrećiliśmy” Opole, biorąc na sztandary politykę zrównoważonego rozwoju, gdzie najmłodszy, najstarsi, rodziny i każdy z osobna czują się zaopiekowani i potrzebni. A skoro taka strategia przynosi efekty, warto, pracując nad nową, skorzystać ze sprawdzonych wzorów, czyniąc ją jednak nowocześniejszą, „szytą” na miarę prawie połowy XXI wieku.

Strategia na kilka dekad do przodu to pewnego rodzaju wizja. A każda wizja ziści się tylko wtedy, gdy wskresimy ją zaangażowaniem i konsekwentną pracą. I nie będziemy bali się marzyć, bo to świetny początek, aby robić postępy, iść do przodu. Dlatego całym zespołem od dekady nie szukamy problemów, ale pomysłów na ich rozwiązanie.

Jaka jest definicja szczęścia, pod którą podpisałaby się większość z nas? Mieć pracę, mieszkanie, dobrą oświatę dla dzieci, dobre zdrowie, należytą opiekę senioralną i wreszcie przeświadczenie, że rodzina będzie się w Opolu rozwijać, a młodzież mieć perspektywę. I właśnie m.in. tym potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców chce sprostać Strategia.

To bardzo obszerny dokument, który nie sposób zarekomendować w kilkunastu zdaniach. Mogę jednak zapewnić, że w szerokim partnerstwie, przy zaangażowaniu wielu osób reprezentujących zróżnicowane środowiska, przygotowaliśmy pakiet odważnych działań na wiele lat do przodu. Za tę pracę, za dyskusję nad przyszłością Opola, serdecznie Państwu – mieszkańcom, radnym, szerokiemu gronu ekspertów, a także współpracownikom dziękuję.

Działania te tworzyliśmy z myślą o nas, ale jeszcze bardziej o naszych dzieciach i wnukach. Tak aby za kilkanaście lat, gdy powstanie kolejna Strategia Rozwoju Miasta, następcy mogli ogłosić, że kontynuują pracę zespołową na rzecz dalszego rozwoju Opola, piastowskiego miasta z ponad 800-letnią tradycją.

Arkadiusz Wiśniewski
Prezydent Miasta Opola

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Opole położone jest w południowo-zachodniej części Polski, jest stolicą województwa opolskiego, najmniejszego spośród wszystkich w kraju. Należy do najstarszych miast w Polsce. W 2017 r. miasto świętowało 800-lecie lokacji przez piastowskiego księcia Kazimierza I Opolskiego.

Opole to główne miasto regionu – ośrodek gospodarczy, administracyjny, kultury, zdrowia czy edukacji. Stanowi największy rynek pracy w regionie. Jest biznesowym centrum województwa opolskiego. Co piąty podmiot gospodarczy z województwa ma swoją siedzibę właśnie w Opolu. Opolska gospodarka to przede wszystkim usługi. Tradycyjne i nowoczesne gałęzie przemysłu również stanowią jej mocną stronę. Opole jest również przestrzenią zamieszkania dla ok. 50 tys. gospodarstw domowych, ok. 125 tys. mieszkańców i ośrodkiem organizującym życie ponad 300 tys. mieszkańców Aglomeracji Opolskiej. Miasto ma szczególne potrzeby w zakresie rozwoju nowej zabudowy mieszkaniowej, m.in. ze względu na rozwijający się rynek pracy, swoje funkcje, czy wciąż duży popyt na mieszkania.

Czynnikiem miastotwórczym jest jego szeroko rozumiana akademickość. W Polsce zaledwie kilkanaście miast może o sobie powiedzieć: „jesteśmy miastem akademickim”. Opole jest jednym z nich już od kilkudziesięciu lat. Miasto zaczynało w latach pięćdziesiątych – kilkuset studentów, kilka zaadaptowanych budynków dydaktycznych, brak większych tradycji.

Dzisiaj Opole to miasto akademickie w pełnym tego słowa znaczeniu. Wolą samorządu Miasta Opola jest trwałe i efektywne wspieranie rozwoju wszystkich opolskich uczelni wyższych jako bardzo ważnej sfery życia miasta. W Opolu studiuje aktualnie około 19 tys. osób, także spoza województwa opolskiego. Część z nich zwiąże się z miastem na dłużej. To istotny kapitał, nie tylko społeczny, środowisko akademickie wpływa istotnie na sytuację gospodarczą miasta.

W kontekście akademickiego charakteru miasta jako ważny rysuje się rozwój sektora naukowo-badawczego (instytucje naukowe i badawczo-rozwojowe), który zatrzymuje w mieście ludzi twórczych i aktywnych.

Mocnym i wyróżniającym się na tle regionu sektorem jest kultura. W kameralnym i kompaktowym Opolu działają liczne instytucje kultury oraz inne podmioty sfery kultury, a także kilkadziesiąt organizacji pozarządowych, które tworzą bogatą paletę wydarzeń muzycznych, teatralnych, literackich, z zakresu sztuk wizualnych, filmowych i historycznych. Opole jest miastem, które w Polsce kojarzy się najbardziej z corocznie organizowanym Krajowym Festiwałem Polskiej Piosenki.

Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej Opola, jak i całego obszaru funkcjonalnego, to jedno z kluczowych wyzwań określanych na poziomie miasta, Aglomeracji Opolskiej, jak i całego województwa opolskiego. Analizy wskazują, że Opole ma zdefiniowane potencjały, na których powinno budować swoje przewagi konkurencyjne.

Opole jest miastem atrakcyjnym do szeroko rozumianego inwestowania i do zamieszkania. Jeden z ważniejszych potencjałów to komfortowa jakość życia dla osób w różnym wieku, które cenią sobie wygodę codziennego funkcjonowania. Wynika to bezpośrednio m.in. z wielkości miasta, która stanowi jego atut. Opole jest miastem kompaktowym, zwartym – łatwo dostępna tkanka miasta jest jednym z atutów wpływających na dobrą jakość życia.

W dyskusjach często pojawia się opinia, że Opole powinno rozwijać swoje funkcje metropolitalne, zachowując klimat miasta, jakim jest właśnie dzisiaj – tj. miasta, w którym jest względnie blisko do jego podstawowych funkcji, które stawia na poprawę jakości życia, a także rozwija przewagi, których nie mają inni. Opole jest istotnym ośrodkiem edukacji – powiązaniem z kształceniem na różnych poziomach, w tym na poziomie kształcenia ogólnego, zawodowego i coraz częściej ustawicznego. To, co wyróżnia Opole, zwłaszcza na tle innych miejscowości województwa to przede wszystkim wspomniana wcześniej akademickość.

Opolanie oczekują miasta ultranowoczesnego, miasta smart. W tej ultranowoczesności kluczowa jest nowoczesna wiedza, nauka i technologia. Idea miasta inteligentnego, jeżeli traktuje się ją szerzej niż tylko przez pryzmat technologiczny, może być obiecującym pomysłem na model rozwojowy Opola. Opierać się ona powinna przede wszystkim na:

- umiejętnym wykorzystaniu oraz efektywnym łączeniu potencjałów mieszkańców i wszystkich podmiotów tworzących lokalną wspólnotę. Współpraca Miasta, organizacji pozarządowych, uczelni, przedsiębiorców, podmiotów sfery otoczenia biznesu, instytucji kultury, sektora kreatywnego powinna być ukierunkowana na rozwój Opola jako silnego ośrodka regionalnego, wzmacniającego potencjał Aglomeracji i całego województwa opolskiego. Opole powinno być silne siłą jego obywateli i jego gospodarki. Partycypacja i dialog obywatelski powinny odgrywać coraz większą rolę w systemie zarządzania. Podejmowane przez wszystkich działania powinny być społecznie odpowiedzialne;
- tworzeniu i oferowaniu przez lokalną gospodarkę innowacyjnych produktów i usług. Powinny być one nie tylko importowane i oferowane w Opolu, ale przede wszystkim powinny być w mieście tworzone. Wynika to z potencjału Opola jako liczącego się ośrodka edukacji na różnych poziomach kształcenia. Dlatego też miasto powinno stawiać na rozwój gospodarki wykorzystującej wiedzę i innowacyjność kreowanej wspólnie z sektorem nauki;
- zrównoważonym rozwoju, w którym zgodnie z powszechnie przyjętą definicją potrzeby obecnego pokolenia powinny być zaspokajane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie;
- kształtowaniu struktury funkcjonalno-przestrzennej z zachowaniem ładu przestrzennego, który tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Opole jest częścią województwa opolskiego i centrum Aglomeracji Opolskiej. Płynące z tego poziomu rekomendacje, zawarte przede wszystkim w przyjętych dokumentach strategicznych, dotyczą głównie wzmacniania w Opolu jego funkcji metropolitalnych. Ważne rekomendacje dotyczą również poprawy dostępności w różnych skalach przestrzennych, rozwoju publicznego transportu zbiorowego, rozwój opolskiego ośrodka wiedzy, edukacji i nauki, tworzenia warunków dla rozwoju nowoczesnej gospodarki oraz wzmacniania marki Opola jako rdzenia miejskiego obszaru funkcjonalnego.

2. WIZJA ROZWOJU

Opole, przez cały okres wdrażania *Strategii*, będzie **miastem obywatelskim**. Mieszkańcy, przedsiębiorcy, podmioty otoczenia biznesu, sektora kultury, sektora nauki oraz organizacje pozarządowe – wspólnie z samorządem terytorialnym – działać będą zarówno na rzecz rozwoju miasta, jak i swoich lokalnych wspólnot. Proces ten uwzględniać będzie zasadę zrównoważonego rozwoju i dążyć będzie do ukształtowania i zachowania ładu przestrzennego. Podstawą współpracy będzie dialog i partnerskie działanie wszystkich stron. Mieszkańcy będą dumni z tego, że mieszkają w Opolu i z tego, że mogą się realizować w mieście o wysokiej jakości życia. Ważne decyzje będą zapadać jak najbliżej mieszkańców. Opole będzie miastem przyjaznym dorastaniu i starzeniu się. Solidarność międzypokoleniowa stanowić będzie ważne miejsce w katalogu miejskich wartości.

Opole będzie **miastem inteligentnym, miastem „smart”**. To, co będzie wyróżniać miasto, to postęp technologiczny. Opole będzie nie tylko importować nowoczesne technologie i rozwiązania, ale przede wszystkim będzie je samo wytwarzać, wdrażać i upowszechniać. Nowoczesne technologie spotykać będziemy niemal na każdym kroku. Nowoczesność miasta nie będzie jednak utożsamiana wyłącznie z rozwojem technologicznym. Opole będzie miastem ludzi aktywnych, wykształconych, kreatywnych oraz utalentowanych. Opole będzie miastem ludzi tolerancyjnych, życzliwych i otwartych na osoby z różnymi potrzebami oraz na wszystkich potrzebujących pomocy. Usługi społeczne i usługi zdrowotne będą dostępne oraz dopasowane do różnych grup mieszkańców.

Opole będzie **ważnym ośrodkiem akademickim, naukowym**, ściśle współpracującym z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Uczniowie, studenci, naukowcy, już dziś nadają ton miastu. Angażują się w życie miasta. Uczą się, pracują, bawią się, są wśród nas. Sprawy rozwoju szkół, uczelni i całego środowiska naukowego Opola będą dla miasta priorytetowe.

Opole będzie modelowym **miastem zielonym**, poczynawszy od przestrzeni publicznej, poprzez transport, politykę energetyczną i odpadową. Opole będzie miastem o czystym powietrzu, pełnym zieleni, przyjaznym przyrodzie i atrakcyjnej przestrzeni, miastem dostosowanym do wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Ochrona środowiska oraz klimatu jest i będzie wspólną sprawą wszystkich mieszkańców. Każdy z nich będzie preferował zrównoważoną mobilność, zwłaszcza transport publiczny, pieszy oraz rowerowy.

Opole będzie **miastem aktywnym**, w którym wiele się dzieje, miastem w którym prężnie działają instytucje kultury, a mieszkańcy korzystają z bogatej oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej. Miastem, do którego warto przyjechać, i w którym warto zamieszkać. Miastem przebojowym, ośrodkiem, który nadaje rytm w całej Aglomeracji Opolskiej i w całym województwie opolskim.

Opole będzie **miastem dostępnym** w różnych skalach funkcjonalnych i przestrzennych.

3. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Struktura celów *Strategii* opiera się na trzech klasycznych poziomach planowania. Pierwszy z nich jest poziomem długookresowym i obejmuje **cztery cele strategiczne**. Wywodzą się one z funkcji jaką miasto pełni w systemie osadniczym, jego atutów i potencjałów, a także oczekiwań, potrzeb oraz zarysowanej perspektywicznej wizji. Dokument akcentuje cztery cele strategiczne:

- „Miasto obywatelskie – Miasto dialogu”;
- „Miasto inteligentne”;
- „Miasto dostępne i bezpieczne”;
- „Przyjazna przestrzeń i środowisko”.

Strategia nie nadaje hierarchii poszczególnym celom i kierunkom działań.

W perspektywie średniookresowej wyznaczono **dwanaście czynników sukcesu (odpowiadających celom operacyjnym)**, które determinowane będą przez poszczególne kierunki działań lub konkretne przedsięwzięcia.

Zachowano spójność celów z polityką określoną w dokumentach, z którymi miasto pozostaje w trwałych relacjach, tj. strategią przygotowaną na poziomie Aglomeracji Opolskiej oraz *Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030*.

Zachowano również relacje z dokumentami dziedzinowymi, a odnoszącymi się do szeroko pojętego obszaru miasta. Relacje te kształtowane są m.in. przez cele i kierunki wyznaczone w planach z zakresu adaptacji do zmian klimatu, gospodarki niskoemisyjnej, polityki oświatowej czy też zrównoważonej mobilności miejskiej.

Tabela 1. Zestawienie celów i kierunków działań w ramach *Strategii*

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kierunki działań
1 Miasto obywatelskie – Miasto dialogu	Twórcza współpraca	Współpraca w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego
		Tworzenie warunków do efektywnej współpracy międzysektorowej w ramach triady „samorząd – biznes – nauka”
		Wzmacnianie organizacji pozarządowych jako realizatorów zadań na rzecz mieszkańców
		Budowa marki miasta poprzez kulturę
		Działania na rzecz wzmacniania społecznej roli sportu i rekreacji oraz budowy marki Opola poprzez sport
		Lokowanie w Opolu instytucji i innych podmiotów o znaczeniu regionalnym i krajowym
		Współpraca międzynarodowa i integracja europejska
		Promocja miasta
		Rozwój markowych produktów turystycznych oraz inicjowanie i wdrażanie przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na rzecz turystyki
	Partycypacja i dialog obywatelski	Wdrażanie budżetowych i pozabudżetowych form angażowania mieszkańców w życie miasta
		Wdrażanie innowacyjnych form dialogu społecznego
		Rozwój nowoczesnych technologii we wzmacnianiu jakości komunikacji z mieszkańcami
		Profesjonalizacja działalności i promocja rad dzielnic
	Odpowiedzialność i zaangażowanie społeczne	Rozwój usług społecznych i zdrowotnych
		Aktywizacja zawodowa osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy
		Rozwój i promocja wolontariatu, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży
		Ochrona dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
2 Miasto inteligentne	Kompetencje jutra, miasto akademickie i inteligentna gospodarka	Przygotowanie kadr dla nowoczesnej gospodarki poprzez wsparcie uczniów i nauczycieli w ramach systemu oświaty
		Rozwój opolskiego ośrodka akademickiego
		Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora badawczo-rozwojowego
		Działania na rzecz podniesienia innowacyjności lokalnej gospodarki
		Działania na rzecz utrzymania i przyciągania nowych inwestycji i inwestorów
		Rozwój sektorów kluczowych w kreowaniu przewag konkurencyjnych
	Nowoczesne usługi	Wzrost poziomu dojrzałości istniejących usług, w tym e-usług publicznych
		Działania na rzecz wzrostu wykorzystania rozwiązań cyfrowych
		Aktywność, sprawność i nowoczesność samorządu
		Tworzenie warunków dla rozwoju i upowszechniania w przestrzeni miasta wdrożeń IoT
		Działania na rzecz cyberbezpieczeństwa, bezpieczeństwa danych i informacji, interaktywności aplikacyjnej, autentyczności informacji oraz przeciwdziałania dezinformacji
		Rozwój Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu, jako przestrzeni poszukiwania i wdrażania nowych rozwiązań technologicznych na styku nauki i biznesu

		Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań cyfrowych w edukacji na każdym z poziomów kształcenia
	Zrównoważona mobilność	Rozwój niskoemisyjnego i zeroemisyjnego transportu publicznego
		Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i innych przyjaznych środowisku form mobilności w otoczeniu Opola
		Integracja rozwiązań w ramach transportu publicznego
		Rozwój i poprawa jakości infrastruktury pieszej i rowerowej
		Realizacja innych działań w obszarze zrównoważonej mobilności określonych w tzw. SUMP
3 Miasto dostępne i bezpieczne	Sprawnie funkcjonujący układ komunikacyjny	Rozwój ponadpodstawowego drogowego układu komunikacyjnego
		Rozwój podstawowego i wspomagającego drogowego układu komunikacyjnego
		Sprawne połączenia w ramach sieci kolejowej ułatwiające dostęp do Opola i wspomagające jego układ komunikacyjny
		Wykorzystanie potencjału Odrzańskiej Drogi Wodnej
	Nowa zabudowa mieszkaniowa	Kształtowanie polityki przestrzennej uwzględniającej potrzeby nowej zabudowy mieszkaniowej
		Rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym prywatnego, społecznego i komunalnego
		Poprawa dostępności obiektów infrastruktury społecznej
	Infrastruktura sieciowa i bezpieczeństwo	Rozwój i modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę oraz odbioru i oczyszczania ścieków
		Działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego
		Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej
		Działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym
		Planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło
		Działania na rzecz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli
	Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami	Zapewnianie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
4 Przyjazna przestrzeń i środowisko	Przyjazna przestrzeń	Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej z zachowaniem ładu przestrzennego i racjonalnego kształtowania sieci osadniczej
		Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
		Przekształcenia obszaru wzdłuż Odry
	Klimat i środowisko	Działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu
		Rozwój terenów zieleni
		Ochrona terenów biologicznie czynnych
		Gospodarowanie zasobami wodnymi ze szczególnym uwzględnieniem zatrzymywania wód opadowych
		Poprawa jakości powietrza
		Edukacja przyrodnicza i ekologiczna

Źródło: opracowanie własne

3.1. MIASTO OBYWATELSKIE – MIASTO DIALOGU

Mieszkańcy z mocy prawa tworzą wspólnotę samorządową. Wspólnota ta to pewien ekosystem, na który składa się zaangażowanie i praca zróżnicowanych grup społeczno-gospodarczych. To również pewien kapitał, zwłaszcza społeczny, rozumiany jako zdolność do współpracy oraz współdziałania na rzecz miasta oraz społeczności lokalnych. Miasto nie funkcjonuje w próżni, jego siłą są mieszkańcy, uczniowie, studenci i kadra akademicka, osoby z zacięciem społecznikowskim i wszystkie podmioty składające się na jego potencjał, m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, szeroko rozumiany sektor publiczny czy sektor kultury. W tym kontekście szczególnej mocy nabierają m.in. zagadnienia związane ze współpracą, partycypacją i szeroko ujmowanym dialogiem. Aktywność obywatelska, zarówno ta sformalizowana i niesformalizowana oraz współpraca instytucjonalna stanowiąc będą jeden z czynników sukcesu w najbliższych latach. Przewagą Opola jest jego skala (kompaktowość), a także łatwość we włączaniu mieszkańców w procesy społeczne i publiczne.

Współpraca, połączenie wysiłków na rzecz wspólnej sprawy istotnie wpłyną na rozwój miasta. Budowanie partnerstw oraz sieci współpracy to jedne z najlepszych dróg do osiągania sukcesów, praktycznie na każdym kroku. Mieszkańcy, partnerzy społeczno-gospodarczy oraz struktury samorządu terytorialnego działają w pewnym otoczeniu, także zewnętrznym. Opole jest częścią Aglomeracji Opolskiej oraz stolicą województwa opolskiego. Ponad dziesięć lat temu samorządy wokół Opola podjęły partnerską decyzję o utworzeniu Aglomeracji Opolskiej. Współpraca ta powinna być kontynuowana.

Nieco wcześniej, ponad siedemdziesiąt lat temu Opole podniesiono do rangi miasta akademickiego. Opole jest młodym, ale ambitnym ośrodkiem naukowym. Żacy, naukowcy, ich idee i pomysły trwale wpisały się w rozwój miasta. Widać ich na ulicach, placach, w kawiarniach, na koncertach, w autobusach. W przestrzeni wyróżniają się dziesiątki budynków dydaktycznych oraz miasteczka akademickie. Wszystko to tworzy ważny i wyjątkowy charakter miasta. Tworzy go również sfera biznesu, nie tylko przez pryzmat miejsc pracy, ale coraz częściej przez pryzmat pozafinansowy – kreacji innowacji, czy wdrażania idei społecznej odpowiedzialności. **Triada współpracy administracji, nauki oraz biznesu** stanowi jeden z kluczowych czynników przyszłego rozwoju. Jako jeden z kluczowych partnerów w zaspokajaniu potrzeb lokalnych jawią się również istotnie **organizacje pozarządowe**. W Opolu obserwuje się dość duże zainteresowanie działalnością społecznikowską mieszkańców, z każdym rokiem to zainteresowanie nie maleje. Zainteresowanie to wynika m.in. z faktu, że Miasto z dużym zaangażowaniem włącza się we współpracę z sektorem pozarządowym. To bardzo konkretne wsparcie i bardzo konkretne oczekiwania, wyrażone m.in. w rocznych programach współpracy Miasta Opola z organizacjami pozarządowymi, których założenia przygotowywane są w ścisłej współpracy z trzecim sektorem. Dlatego warto dążyć do wzmacniania ich roli, zwiększania ich udziału w systemie realizacji zadań publicznych oraz zapewnienia im odpowiednich zasobów, tak by mogły działać długofalowo i w sposób profesjonalny.

Sieć partnerstwa istotnie uzupełnia tzw. czwarty sektor – **sektor kultury** i sektor kreatywny. Jak zauważono, sektory te mają moc kształtowania aspiracji i relacji między ludźmi, ze światem, miejscami i otoczeniem, w którym żyjemy, lub stylu życia, który przyjmujemy. W kameralnym i kompaktowym Opolu działa ponad dwadzieścia instytucji kultury oraz innych podmiotów tej sfery, a także kilkadziesiąt organizacji pozarządowych, które tworzą i organizują liczne wydarzenia muzyczne, teatralne, literackie, z zakresu sztuk wizualnych, filmowych i historycznych. Życie kulturalne miasta to obecnie setki imprez,

wystaw, koncertów, przeglądów organizowanych nie tylko przez instytucje kultury, ale i przez organizacje pozarządowe. Opole jest niekwestionowaną Stolicą Polskiej Piosenki. Z miastem związanych jest wiele innych postaci ważnych dla europejskiej kultury i historii. Wszystko to, w połączeniu ze wspomnianą już kameralnością i bliskością społeczną operatorów i odbiorców miejskiej kultury, a także potrzebą żywego, autentycznego kreowania kultury twarzą w twarz sprawia, że **Opole powinno budować swoją markę m.in. właśnie poprzez kulturę**. Społeczny wymiar ma również sektor **sportu i rekreacji**.

Opole jest stolicą województwa. Rekomendacje wskazują, że powinno rozwijać swoje funkcje metropolitalne przy zachowaniu swojego dotychczasowego klimatu i wysokiej jakości życia. Jedną z nich wiąże się z potrzebą **lokowania instytucji i innych podmiotów o znaczeniu regionalnym i krajowym**, m.in. we współpracy z sektorem przedsiębiorstw i podmiotami otoczenia biznesu. Opole jest otwarte na wartości europejskie. Opole jest blisko ludzi, w sercu Europy, ale Europa jest i w sercach Polaków. To właśnie w regionie, w województwie opolskim, którego stolicą jest Opole, zanotowano najwyższe poparcie w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej. Dlatego też Opole powinno stawiać na **współpracę międzynarodową i integrację europejską**.

3.1.1. Twórcza współpraca

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Twórcza współpraca” obejmują:

- współpracę w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego (Aglomeracji Opolskiej);
- tworzenie warunków do efektywnej współpracy międzysektorowej w ramach triady „samorząd – biznes – nauka”;
- wzmacnianie organizacji pozarządowych jako realizatorów zadań na rzecz mieszkańców,
- budowę marki Opola poprzez kulturę;
- działania na rzecz wzmacniania społecznej roli sportu i rekreacji oraz budowy marki Opola poprzez sport;
- lokowanie w Opolu instytucji i innych podmiotów o znaczeniu regionalnym i krajowym;
- współpracę międzynarodową i integrację europejską;
- promocję miasta;
- rozwój markowych produktów turystycznych oraz inicjowanie i wdrażanie przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na rzecz turystyki.

Kapitał społeczny stanowi jeden z podstawowych potencjałów poszczególnych organizacji, lokalnych wspólnot czy też krajów. Obejmuje on zarówno **kapitał ludzki**, jak również występujące w środowisku **relacje, zdolność do współpracy czy też do współdziałania**. Podstawą każdej gospodarki są mieszkańcy, ich przedsiębiorczość, a także podmioty tzw. trzeciego sektora, w tym m.in. stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne. Opole jest największym rynkiem pracy w promieniu kilkudziesięciu kilometrów. Mniej więcej co piąte miejsce pracy w województwie to miejsce pracy utworzone właśnie w Opolu. Miasto jest również biznesowym centrum województwa opolskiego. Partnerskie planowanie, współdziałanie oraz wspólne wysiłki różnych grup społeczno-gospodarczych w perspektywie najbliższych kilkunastu lat nabierać będą coraz większego znaczenia w polityce rozwoju. Celem wzmocnienia pozycji konkurencyjnej miasta pożądane jest m.in. **wspólne planowanie, wspólna realizacja przedsięwzięć oraz projektów społecznych i inwestycyjnych różnego typu i o różnej skali**. Wdrażane one mogą być m.in. poprzez strategiczne plany zrównoważonej mobilności miejskiej, strategię zintegrowanych inwestycji terytorialnych, programy współpracy

z organizacjami pozarządowymi, strategię rozwoju przygotowane przez opolskie uczelnie, strategię poszczególnych przedsiębiorstw czy poprzez oddolne inicjatywy szeroko rozumianych podmiotów sfery społeczno-gospodarczej.

Synergia wiedzy, umiejętności, a także zdolności do efektywnej współpracy stanowić może jeden z fundamentów dla budowania i wzmacniania przewag konkurencyjnych miasta i jego obszaru funkcjonalnego. Opole jest rdzeniem Aglomeracji Opolskiej, a ta jest jednym z obszarów strategicznej interwencji wyznaczonych w województwie opolskim. Obszar ten ma pewne problemy, ale także liczne potencjały i często spójne cele, które wymagają **współpracy w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego (Aglomeracji Opolskiej)** oraz **współpracy wewnątrz oraz międzysektorowej**. Aglomeracja, w skład której wchodzi obszar 21 gmin, jest niekwestionowanym centrum rozwoju regionu i stanowi kluczowy biegun wzrostu województwa opolskiego, z korzystnym położeniem jako regionalne centrum usług. Jednocześnie Aglomeracja leży na linii łączącej duże układy metropolitalne. Wykonane na szczeblu regionalnym analizy wskazują, że to położenie „w cieniu” metropolii daje pewne szanse dyskontowania przewag lokalizacyjnych oraz większe możliwości rozwoju lokalnego, jednak wymaga również wzmożonej aktywności konkurencyjnej¹. Aglomeracja ma również znacznie szerszy wymiar, niż tylko planistyczny czy statystyczny. Opiera się na idei porozumienia i partnerstwa pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, które dostrzegły potrzebę spójnego i zintegrowanego planowania rozwoju, wykraczającego poza granice pojedynczej gminy². Strategia Aglomeracji zauważa, że Opole jest inicjatorem procesów rozwojowych obszaru funkcjonalnego, dlatego konieczne jest kontynuowanie wzmocnienia i usprawnienia procesów powiązania na linii miasto (rdzeń) i pozostały obszar Aglomeracji, głównie dzięki wykorzystaniu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i projektów rozwojowych. Wzmocnienie jest konieczne szczególnie w obszarach, w których miasto wyróżnia się znaczną przewagą i potencjałami rozwojowymi. Na bazie potencjałów rozwojowych rdzenia miejskiego możliwe jest budowanie przewag konkurencyjnych obszaru funkcjonalnego i konkurowanie z pozostałymi ośrodkami metropolitalnymi.

Strategicznego znaczenia w przyszłych latach nabiera tworzenie warunków do efektywnej współpracy międzysektorowej w ramach triady „**samorząd – biznes – nauka**”. Struktura społeczno-gospodarcza, stołeczność oraz akademicki charakter miasta wskazują na duży potencjał do budowy partnerstwa w tym obszarze. Synergia ta możliwa jest przy uwzględnieniu konieczności zachowania tożsamości i niezależności tych podmiotów. Potrzeba współdziałania na rzecz miasta, regionu, jego mieszkańców oraz rynku pracy już dziś stanowi jeden z elementów wskazywanych wśród wyzwań rozwojowych opolskich uczelni. Widzą się one w przyszłości jako centra wiedzy i kompetencji wspierające rozwój społeczno-gospodarczy regionu, a także jako partnerzy sektora przedsiębiorstw, pracodawców, samorządów, trzeciego sektora oraz innych podmiotów działających na rzecz społeczeństwa obywatelskiego. Na potrzeby kształtowania i wzmacniania nawiązanych już relacji wskazują także sami przedsiębiorcy. Za istotne w najbliższych kilkunastu latach, w ramach triady, zgodnie z wynikami prac grup roboczych pracujących nad miejską *Strategią* uznać można m.in.:

- po stronie samorządów różnego szczebla: wspieranie inicjatyw służących rozwojowi potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego opolskich uczelni, wspieranie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, rozwijanie programów stypendialnych oraz zachęt dla kadry naukowej

¹ *Opolskie - diagnoza regionalna*, opracowanie na potrzeby strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 r., Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2021, s. 84.

² *Strategia Rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 r.* Uchwała Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska z dnia 9 maja 2023 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 r.

(np. mieszkaniowych), tworzenie przestrzeni miejskich przyjaznych studentom, tworzenie stref coworkingowych (także przy uczelniach), aktywną działalność proinwestycyjną mającą na celu utrzymanie i przyciąganie do miasta nowych inwestorów;

- po stronie nauki: kształcenie i podnoszenie jakości kształcenia, prowadzenie badań naukowych, dostosowywanie oferty uczelni do rynku pracy, transfer wiedzy i umiejętności ukierunkowany na teoretyczne i praktyczne wdrożenia w samorządzie i biznesie, prowadzenie innej działalności miastotwórczej zorientowanej na studentów, mieszkańców oraz zróżnicowanych partnerów;
- po stronie biznesu: wspieranie innowacyjnej przedsiębiorczości (np. w formie funduszy inwestycyjnych dla studentów, w formie współpracy przedsiębiorców z uczelniami przy opracowywaniu innowacji, czy w formie tworzenia zachęt dla studentów w kierunku zdobywania doświadczenia w firmach związanych z ich kierunkiem kształcenia – zamiast dorywczych prac niezwiązanych z zawodem);
- po stronie biznesu i nauki: prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej ukierunkowanej na praktyczne wdrożenia, wspólne projekty uczelni i przedsiębiorstw;
- wspólnie: promocja marki miasta jako idealnego do studiowania oraz zamieszkania, profesjonalizacja i podnoszenie kwalifikacji kadr administracyjnych i akademickich, prognozowanie zapotrzebowania na poszczególne zawody i kwalifikacje.

W trakcie dyskusji w ramach grup roboczych pracujących nad *Strategią* wskazano, że współpraca w ramach tego złotego trójkąta powinna dążyć również do pracy na rzecz przeciwdziałania depopulacji polegającej m.in. na przyciąganiu nowych mieszkańców oraz tworzeniu lepszych warunków mieszkaniowych i zatrudnieniowych. Integralnym partnerem w ramach triady powinny być **instytucje otoczenia biznesu** współpracujące z sektorem badawczo-rozwojowym i otoczeniem społeczno-gospodarczym. Szerokie partnerstwo między samorządem, nauką, biznesem i instytucjami otoczenia biznesu jest kluczowe dla skutecznej realizacji strategii rozwoju innowacyjnego miasta. Instytucje otoczenia biznesu odgrywają kluczową rolę w tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi innowacji i przedsiębiorczości. Zapewniają m.in. doradztwo, szkolenia, dostęp do finansowania, czy też platformy networkingowe.

Triadę samorządu, biznesu oraz nauki uzupełniać powinny **organizacje pozarządowe**, które wymagają wzmocnienia w roli realizatorów zadań na rzecz mieszkańców. Prace grup roboczych wskazały, że organizacje te powinny jeszcze w większym stopniu realizować zadania publiczne zgodnie ze swoim głównym profilem i misją. Dzięki bezpośredniemu kontaktowi z beneficjentami rozumieją ich potrzeby. To sprawia, że podejmowane przez nie działania są często bardziej trafne, skuteczne i dostosowane do realnych oczekiwań danej społeczności. Prace te wskazały również, że organizacje te mają jednocześnie potencjał do kreowania innowacyjnych rozwiązań, które mogą uzupełniać lub usprawniać tradycyjne mechanizmy (np. pomocy społecznej). Dlatego warto dążyć do wzmacniania ich roli, zwiększania ich udziału w systemie realizacji zadań publicznych oraz zapewnienia im, w miarę możliwości, odpowiednich zasobów by mogły działać długofalowo i w sposób profesjonalny.

Kontynuowanie i rozwijanie platformy współpracy z organizacjami umożliwia efektywne wykorzystanie zasobów, kompetencji oraz wiedzy obu stron. Wszelkie działania powinny być nakierowane na **zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów lokalnych**, co może pozwolić na lepsze reagowanie na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej. Rozwijanie stałej platformy współpracy, monitorowanie potrzeb społecznych, rozwój wspólnych kampanii informacyjnych, wsparcie przedstawicieli i przedstawicielek organizacji społeczeństwa obywatelskiego to wybrane tematy, które

sygnalizowane były w ramach prac grup roboczych. Jednym z największych wyzwań organizacji pozarządowych jest fakt, że zwykle opierają się one wyłącznie na pracy społecznej swoich członków, realizowanej najczęściej po godzinach etatowej pracy. To istotny czynnik hamujący rozwój NGO – choć tworzą je ludzie z pasją i ogromnym potencjałem do wprowadzania zmian społecznych, brak stabilnego zatrudnienia ogranicza ich możliwości działania. Dlatego kluczowe jest dążenie do profesjonalizacji organizacji pozarządowych w Opolu, przynajmniej tych, które dotychczas aktywnie angażowały się w działalność na rzecz pożytku publicznego, mimo braku wynagrodzenia. Prace grup wskazują również na możliwość integracji działań samorządowych i tych realizowanych przez organizacje pozarządowe, zarówno w zakresie zadań publicznych (np. poprzez tworzenie warunków finansowania stabilności pracy), jak i działalności statutowej, np. poprzez bieżące omawianie kierunków rozwoju miasta i jego usług społecznych z organizacjami, których działalność statutowa może te obszary wspierać.

Strategia wyraźnie akcentuje potrzebę współpracy różnego typu interesariuszy dla dobra i rozwoju miasta. To m.in. wspomniane wcześniej sektory administracji, nauki, przedsiębiorstw czy trzeciego sektora. Szczególną rolę w budowie lokalnej tożsamości odgrywa przede wszystkim **sektor kultury**, często utożsamiany z czwartym sektorem. Komisja Europejska zauważa, że kultura i formy wyrazu kulturowego są wyraźnie widoczne w codziennym życiu obywateli UE: mogą mieć wpływ na dobrostan, aktywność obywatelską, wspólne wartości, włączenie społeczne i rozwój dialogu międzykulturowego, a także wolnego, pluralistycznego i różnicowanego środowiska medialnego. Sektor kultury i sektor kreatywny w pełni przyczyniają się do rozwoju gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i generowania wzrostu, a tym samym są kluczowe dla przyszłości Europy. Sektory te mają również moc kształtowania naszych aspiracji i relacji z innymi ludźmi, ze światem, miejscami i otoczeniem, w którym żyjemy, lub stylu życia, który przyjmujemy³. **Opole powinno budować swoją markę poprzez kulturę.** Miasto dysponuje kilkoma niezaprzeczalnymi atutami. W kameralnym i kompaktowym Opolu działa ponad dwadzieścia instytucji kultury oraz innych podmiotów z tej sfery, a także kilkadziesiąt organizacji pozarządowych, które tworzą bogatą paletę wydarzeń muzycznych, teatralnych, literackich, z zakresu sztuk wizualnych, filmowych i historycznych. Ofertę kulturalną Opola wypełniają między innymi teatry: Teatr dramatyczny im. J. Kochanowskiego, Opolski Teatr Lalki i Aktora im. A. Smolki oraz Teatr Ekostudio, a także Narodowe Centrum Polskiej Piosenki, liczne muzea i biblioteki, Młodzieżowy Dom Kultury, Filharmonia Opolska im. J. Elsnera oraz Galeria Sztuki Współczesnej. Ważną rolę w edukacji kulturalnej najmłodszych mieszkańców pełnią szkoły artystyczne: Zespół Państwowych Placówek Kształcenia Plastycznego im. J. Cybisa oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. F. Chopina.

Opole jest miastem z tradycjami festiwalowymi. Tradycje te stanowią bardzo silny wyróżnik miasta. Większość Polaków kojarzy miasto z piosenką. Opole jest niekwestionowaną Stolicą Polskiej Piosenki. To na opolskiej scenie pierwsze kroki i wielkie kariery rozpoczynali najbardziej znani polscy artyści. Ta scena to legendarny opolski Amfiteatr, w którym od 1963 roku odbywa się Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki, jeden z najstarszych europejskich festiwali muzycznych i najsłynniejsza w Polsce impreza muzyki rozrywkowej. Z tą ważną dla polskiej kultury tradycją związane jest unikatowe na skalę krajową i europejską nowoczesne Muzeum Polskiej Piosenki. Wielkie tradycje mają i inne wydarzenia. Życie kulturalne miasta to obecnie setki imprez, wystaw, koncertów, przeglądów organizowanych nie tylko przez instytucje kultury (tj. np. organizowany od ponad 60 lat Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek czy mające niemal 50-letnią tradycję Opolskie Konfrontacje Teatralne „Klasyka Żywa”), ale i przez organizacje pozarządowe. Dziedzictwo miasta jest jednak znacznie szersze. Opole to również miasto,

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2021–2027) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1295/2013.

w którym tworzył światowej klasy reżyser Jerzy Grotowski. Tu, w niewielkiej salce Teatru 13 Rzędów na opolskim rynku, przez dekadę dojrzewało jego myślenie o teatrze i aktorze, tu jego teorie nabierały materialnych kształtów.

Na poziomie ogólnym realizowane działania powinny przyczyniać się do zwiększenia roli kultury w mieście i jego dzielnicach, zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w kulturze, a także do promocji miasta, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz. Bogate dziedzictwo, zróżnicowana oferta instytucji kultury, a także wnioski z prac grup roboczych pracujących nad *Strategią* wskazują na możliwości budowy marki Opola jako miasta kultury. Grupa robocza ds. kultury wskazała m.in. na potrzebę:

- zintensyfikowania udziału dzieci, młodzieży i studentów w kulturze, np. poprzez: zwiększenie środków na bezpłatny udział w kulturze, tworzenie bezpłatnych programów dla szkół i przedszkoli, a także poprzez korelację programów kulturalnych z zajęciami edukacyjnymi;
- szeroko rozumianej edukacji kulturalnej realizowanej np. w postaci otwartych i kreatywnych zajęć grupowych czy zajęć dla rodzin z dziećmi;
- zwiększenia kompetencji rozumienia kultury wysokiej przez nauczycieli, edukatorów (np. współpraca z uczelniami, szkołami, instytucjami kultury, środowiskami twórczymi);
- rozwoju infrastruktury kulturalnej (np. kluby muzyczne, przestrzenie artystyczne, w tym te mniej profesjonalne);
- utworzenia nowatorskiego centrum kultury dla osób dorosłych, tzw. trzeciego miejsca dla twórczego spędzania czasu przez mieszkańców (np. miejsce prób teatralnych, muzycznych, plastycznych);
- współpracy i kooperacji instytucji kultury, w tym realizacji wspólnych projektów interdyscyplinarnych;
- rozwoju kultury alternatywnej oraz otwarcia na nowe kierunki sztuki;
- zwiększenia skali wydarzeń prestiżowych/ markowych/ oryginalnych (np. nowe grupy odbiorców, odpowiedź na nowe trendy, profilowanie wydarzeń);
- wykorzystania potencjału osób związanych z Opolem na rzecz rozwoju kultury;
- rozwoju kultury mniejszości narodowych;
- rozwoju działań muzycznych i okołomuzycznych wpisujących się w markę miasta związaną z muzyką i festiwalem (np. utworzenie miejskiego chóru, miejskiej orkiestry dętej, udział orkiestry Filharmonii w KFPP, festiwale show case, nowy kierunek studiów związany ze specjalizacją wokalną);
- kompleksowej promocji przedsięwzięć kulturalnych organizowanych w mieście, a adresowanych poza subregion i województwo (np. programy wycieczek edukacyjnych, promocja skierowana do ludzi młodych za pośrednictwem social mediów i narzędzi opartych o sztuczną inteligencję).

Miasto, wykorzystując swoje doświadczenie, bogaty dorobek historyczny oraz potencjał podmiotów oraz instytucji kultury **powinno w przyszłości aplikować o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury**. Przyczyni się to do znaczącego zwiększenia zasięgu, różnorodności i europejskiego wymiaru oferty kulturalnej. Otrzymanie przez Opole tytułu Europejskiej Stolicy Kultury byłoby istotnym impulsem rozwojowym dla rozwoju kulturowego oraz społeczno-gospodarczego, zarówno miasta, jak i jego najbliższego otoczenia. Jednym z istotnych działań może być również opracowanie dokumentu strategicznego w obszarze kultury, tj. **strategii rozwoju kultury w Opolu**.

Wskazać należy, że miasto pełni zdecydowanie więcej funkcji podkreślających jego specyfikę. Opole jest miastem z tradycjami sportowymi, które z różną częstością odnosi sukcesy zarówno w sportach indywidualnych, jak i drużynowych. Z uwagi na charakter miasta widoczny jest sport

akademicki, który skupia się w mieście wokół dwóch uczelni. Sport, zarówno indywidualny, jak i wyczynowy jest istotnym elementem życia i należy poświęcić mu uwagę odzwierciedlającą rolę jaką odgrywa dziś w społeczeństwie. **Miasto powinno budować swoją markę poprzez sport, który ma bardzo duży potencjał do integracji społecznej.** W tym celu obszar ten wymaga wsparcia m.in. poprzez:

- rozwój infrastruktury sportowej i sportowo-rekreacyjnej (np. utworzenie nowego kompleksu sportowo-rekreacyjnego między Itaka Areną a Centrum Sportu, rozwój terenów rekreacyjno-sportowych przy Liceum Ogólnokształcącym nr 9, Toyocie Park i Stegu Arena, budowa i modernizacja hal przyszkolnych, budowa hali lekkoatletycznej, budowa Aquaparku);
- modernizację istniejącej infrastruktury sportowej i sportowo-rekreacyjnej;
- propagowanie sportu wśród dzieci i młodzieży, jako piramidy w systemie integracji i szkolenia;
- rozwój sportu akademickiego (np. poprzez budowę nowej hali sportowej wraz z centrum badawczym);
- wsparcie sportu indywidualnego i drużynowego;
- podkreślanie oraz rozwój społecznej roli sportu.

Opole jest stolicą regionu, dlatego też Miasto, jak i inni partnerzy powinni się angażować w kluczowe, strategiczne sprawy i przedsięwzięcia ważne dla całego województwa. W ostatnich latach było to m.in. wsparcie na rzecz powstania wydziału lekarskiego na Uniwersytecie Opolskim czy działania na rzecz zabezpieczenia przeciwpowodziowego dużej części województwa poprzez utworzenie polderu Żelazna. Opole jest ośrodkiem wojewódzkim, rdzeniem subregionu Aglomeracji Opolskiej, który co do zasady cechuje się wyższym stopniem rozwoju różnego typu usług rynkowych i nierynkowych. W dalszym ciągu konieczne jest wzmacnianie **lokowania instytucji i innych podmiotów o znaczeniu regionalnym i krajowym.** Wybór Opola na miejsce lokalizacji zarządów przedsiębiorstw, instytucji publicznych poziomu krajowego, ponadregionalnego i regionalnego odegrać może ważną rolę nie tylko w sensie prestiżowym, ale przede wszystkim społecznym i gospodarczym. Opole, dzięki swoim potencjałom, powinno dążyć także m.in. do rozwoju placówek edukacyjnych o zasięgu krajowym, wykraczających poza dotychczasowe tradycyjne modele. Miasto dzięki współpracy z ogólnopolskimi organizacjami branżowymi już dziś wdraża unikatowe i wyspecjalizowane modele branżowych centrów umiejętności.

Głównymi adresatami wdrażanych w samorządach polityk są mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz turyści. Opole dzięki swojej wielokulturowej historii jest otwarte na współpracę ze wszystkimi lokalnymi i regionalnymi partnerami. Czerpiąc z najlepszych wartości tworzących miasto na przestrzeni wieków, tj. tolerancji, współistnienia i współpracy różnych grup narodowościowych i społecznych, rozwija się nie tylko poprzez współpracę miejską i regionalną, ale również poprzez **współpracę międzynarodową, integrację europejską** oraz inspiracje pochodzące z miast partnerskich. Kierunek ten powinien być podtrzymany również w najbliższych latach. Istotne jest również budowanie i włączanie się w międzynarodowe sieci współpracy, zwłaszcza w zakresie kultury i edukacji, tak aby realizować wspólne projekty z korzyścią dla mieszkańców Opola. W tym celu warto wykorzystywać doświadczenia miast partnerskich oraz innych miast.

Miasto ma wiele niezaprzeczalnych atutów, które wymagają kreowania, utrzymywania oraz **promowania marki.** Atuty miasta, jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania, inwestowania, spędzania czasu wolnego, studiowania, a także jako miejsca o wysokiej jakości życia powinny być szeroko podkreślane. Miasto powinno być również promowane jako miejsce atrakcyjne dla turystów.

Inicjowanie oraz wdrażanie przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na rzecz turystyki wpisuje się w możliwy katalog działań. Jego niezbędnym elementem powinien być również **rozwój markowych produktów turystycznych**.

Jedną z możliwości wskazanych w trakcie prac nad *Strategią* jest promocja miasta w oparciu o hasło przewodnie: **Opole - Stolica Polskiej Piosenki**. Polska piosenka stanowi istotny wyróżnik miasta. W oparciu o hasło przewodnie zauważono potrzebę stworzenia skomercjalizowanej oferty turystycznej Opola jako kompleksowego produktu turystycznego opartego przede wszystkim na temacie przewodnim polskiej piosenki, muzyki i Opola. Wskazano także na doprowadzenie do certyfikacji produktu turystycznego, a docelowo do budowy marki turystycznej: Opole – Stolica Polskiej Piosenki (strategia budowy marki, uzyskanie statusu certyfikowanej Polskiej Marki Turystycznej). Działania w tym zakresie prowadzone mogą być m.in. z Opolską Regionalną Organizacją Turystyczną, Polską Organizacją Turystyczną, ministerstwem właściwym ds. turystyki i innymi podmiotami.

Opole kojarzy się dzisiaj gościom jako miasto bardzo przyjazne, kompaktowe, zielone. Zgłoszone w toku procesu tworzenia *Strategii* opinie wskazały, że cechy te można wzmocnić stosunkowo niewielkim nakładem sił, m.in. poprzez rozbudowę infrastruktury niezbędnej do obsługi ruchu turystycznego (np. toalety publiczne, ławki, oświetlenie, pole dla camperów w atrakcyjnym miejscu, miejsca do bezpiecznego wysiadania i wsiadania do autokarów w jak najbliższym sąsiedztwie największych atrakcji turystycznych, dalsza rozbudowa ścieżek rowerowych, poprawa dostępności atrakcji turystycznych) i świadczenie usług z zakresu informacji turystycznej na wysokim poziomie (wykwalifikowani pracownicy, bardzo dobrze wyposażone punkty, usprawnienie działalności Miejskiej Informacji Turystycznej, profesjonalne materiały promocyjno-informacyjne dostępne również w atrakcjach turystycznych na terenie Opola, pełnienie funkcji informacyjnych również w atrakcjach generujących największy ruch turystyczny). Wskazano również na kooperację z przedsiębiorcami (baza noclegowa, gastronomiczna i inne usługi), tworzenie i poszerzanie oferty sprzedażowej (tzw. wspólny bilet), aplikacje, stałą, całorocznie dostępną usługę przewodnika turystycznego po Opolu, ofertę zwiedzania Opola w oparciu o system typu Tour Guide. W kontekście atrakcji turystycznych (w Opolu i poza) jako istotna jawi się kwestia ich dostępności poprzez połączenia transportem publicznym.

W ramach procesu przygotowania *Strategii* zaakcentowano również potrzebę partnerskiego stworzenia jednej atrakcji turystycznej, która sama w sobie będzie na tyle unikalna w skali kraju, że będzie w stanie przyciągnąć turystów, dla których Opole będzie mogło być głównym celem wyjazdu turystycznego. Jako przykłady wskazano Muzeum Przemysłu Cementowo-Wapienniczego, Muzeum rzeki Odry, Muzeum na Opolskim Ostrówku (średniowieczne Opole i unikalne w skali Europy znaleziska), Katedrę Opolską z udostępnionymi znaleziskami itp.

3.1.2. Partycypacja i dialog obywatelski

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Partycypacja i dialog obywatelski” obejmują:

- wdrażanie budżetowych i pozabudżetowych form angażowania mieszkańców w życie miasta;
- wdrażanie innowacyjnych form dialogu społecznego;
- rozwój nowoczesnych technologii we wzmacnianiu jakości komunikacji z mieszkańcami;
- profesjonalizację działalności i promocję rad dzielnic.

Ostatnie lata przyniosły znaczący postęp w zakresie wzrostu znaczenia roli społeczeństwa obywatelskiego. Powstało Centrum Dialogu Obywatelskiego – fizyczna przestrzeń oraz wyspecjalizowana komórka ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, radami dzielnic, czy innymi instytucjami społecznymi. Działalność rozpoczęło również Centrum Aktywizacji Społecznej podejmujące działania m.in. na rzecz rozwoju i aktywizacji środowiska senioralnego. W mieście powstało lub rozwinęło się wiele form aktywności obywatelskiej. Opole położyło nacisk na partycypacyjny model tworzenia programów, strategii i rozwiązań prawnych, rozwijając system rad społecznych funkcjonujących w kilku obszarach tematycznych. Partycypacja społeczna i dialog obywatelski powinny być w dalszym ciągu w Opolu wzmacniane.

W perspektywie kolejnych lat nadal istotne będzie **wdrażanie budżetowych i pozabudżetowych form angażowania mieszkańców w życie miasta**. To aktualnie np. budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, a także działalność gremiów doradczych – prowadzących również dialog z mieszkańcami – np. Rady Kobiet, Rady Seniorów czy Młodzieżowej Rady Miasta.

W trakcie prac nad *Strategią* wskazano m.in. na możliwości:

- wsparcia dla mikroinicjatyw lokalnych – rozwój inicjatywy lokalnej ze wsparciem doradczym, co mogłoby pozytywnie wpłynąć nie tylko na realizację działań, ale też na wzrost partycypacji społecznej i edukację obywatelską;
- mentorstwa obywatelskiego, w którym doświadczeni społecznicy i liderzy lokalni wspierają młodszych aktywistów i pomagają w realizacji ich pomysłów;
- wdrożenia nowego instrumentu do budowania współpracy i dialogu władz miejskich z młodymi mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi czy przedsiębiorcami oraz tworzenia przestrzeni do partycypacji młodzieży w życiu lokalnej społeczności w postaci tzw. Urban Labu;
- dalszej aktywizacji i integracji wewnątrz oraz międzypokoleniowej;
- profesjonalizacji działalności gremiów o charakterze konsultacyjnym, doradczym lub inicjatywnym;
- opracowania młodzieżowej strategii Miasta Opola.

Bardzo ważną kwestią poruszaną przez uczestników prac nad *Strategią* były również zagadnienia związane z nowymi technologiami i sposobami komunikacji oraz dialogu. W tym kontekście szczególnym kierunkiem działań jest potrzeba **wdrażania innowacyjnych i partycypacyjnych form dialogu społecznego** nadających prymat wspólnego i twórczego budowania nad tradycyjnymi modelami konsultacji. Dialog ten opierać się powinien nie tylko na wymianie poglądów i informacji, ale coraz częściej na współodpowiedzialności za wykreowane pomysły i wdrożone przedsięwzięcia. Nowe formy to jak np. zgłaszane przez środowisko:

- hackathony obywatelskie, intensywne warsztaty, w których mieszkańcy, NGO, urzędnicy i eksperci wspólnie opracowują rozwiązania dla konkretnych wyzwań miasta, np. poprawy dostępności przestrzeni publicznych czy cyfryzacji usług miejskich;
- panele deliberatywne, w których losowo wybrane grupy mieszkańców po otrzymaniu eksperckiej wiedzy pracują nad rekomendacjami dotyczącymi strategicznych decyzji (np. polityki transportowej, dostępności).

Wszystkim działaniom powinien towarzyszyć **rozwój nowoczesnych technologii dla wzmocnienia jakości komunikacji z mieszkańcami**. Rozwój ten, zwłaszcza w pierwszych latach wdrażania *Strategii*, nie powinien jednak wykluczać z życia społecznego grup wykorzystujących tradycyjne sposoby wymiany opinii.

Rozwój opiera się na współpracy wielu grup i środowisk społeczno-gospodarczych, w tym na współpracy samorządu ze społecznikami działającymi m.in. w jednostkach pomocniczych. Naturalnym partnerem dla Miasta są m.in. **rady dzielnic. Profesjonalizacja ich działalności oraz szeroka promocja ich działalności** powinna być jednym z istotnych kierunków działań w najbliższych latach. Rady to względnie nowa i szeroka płaszczyzna współpracy na rzecz społeczności lokalnych. Realizując swoje cele statutowe, zmierzają one do pełnego i aktywnego uczestnictwa w życiu mieszkańców. Aktywizowanie mieszkańców przyjmuje bardzo różną postać, jednak w większości przypadków jest związane z działaniami kulturalnymi, edukacyjnymi, sportowymi czy organizacją spotkań dla mieszkańców. Rady to również idealne miejsce do działania dla osób z zacięciem społecznym. Prace grup roboczych wskazały m.in. potrzebę oraz możliwości w następującym zakresie:

- integracji dzielnic np. poprzez wspólne wydarzenia, a także wymianę doświadczeń i współpracę radnych;
- regularnych spotkań z władzami Miasta – dla lepszej współpracy i komunikacji (rady dzielnic są często łącznikiem między urzędem, a mieszkańcami, otrzymują informację o bieżących sprawach, przekazują społeczności lokalnej swoimi kanałami różnego typu informacje, a także zbierają wnioski, uwagi i sugestie);
- promocji działalności dzielnic wśród mieszkańców (istotne jest pokazywanie, upowszechnianie nawet tych najmniejszych działań; wydarzenia dzielnicowe, pomimo że mają często lokalny charakter, są niezwykle istotne z perspektywy promocji działań dzielnic i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego);
- współpracy rad z trzecim sektorem działającym na terenie konkretnych jednostek pomocniczych, która może przynieść wymierne korzyści obu stronom i tym samym przyczyniać się do rozwoju wzajemnego potencjału);
- docierania i zachęcania do działania osób młodych i powiązanie ich aktywności wolontariackiej z aktywnością dzielnic.

3.1.3. Odpowiedzialność i zaangażowanie społeczne

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Odpowiedzialność i zaangażowanie społeczne” obejmują:

- rozwój usług społecznych i usług zdrowotnych;
- aktywizację zawodową osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy;
- rozwój i promocję wolontariatu ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży;
- ochronę dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Miasto odpowiedzialne to miasto dbające o wszystkich swoich mieszkańców. Szczególnym wyzwaniem dla miasta w najbliższych latach jest rozwój różnego rodzaju usług społecznych i usług zdrowotnych. To m.in. usługi w zakresie polityki prorodzinnej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób z niepełnosprawnościami i ze szczególnymi potrzebami. **Przygotowanie w szerokim partnerstwie kadr świadczących usługi zdrowotne i usługi społeczne** stanowi zaś warunek konieczny do wdrażania w przyszłości planowanych działań.

Oczekiwanym rezultatem wdrażanej *Strategii* powinien być m.in. **rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla osób starszych i opieki dziennej dla osób ze szczególnymi potrzebami**. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają m.in. działania w zakresie:

- rozwoju domów dziennego pobytu z usługami dla seniorów oraz środowiskowych domów samopomocy dla osób z różnymi potrzebami;
- powstania, utworzenia dziennego domu opieki medycznej w celu zapewnienia opieki medycznej w warunkach zbliżonych do domowych;
- rozwoju usług w postaci mieszkań treningowych i wspomaganych, w tym uruchomienia mieszkań treningowych dla osób z niepełnosprawnością;
- rozwoju usług opieki wytchnieniowej z uwzględnieniem wolontariatu wytchnieniowego i długoterminowego;
- rozwoju usług asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami;
- realizacji programów wspierających opiekę paliatywną i hospicyjną.

Ważnym zagadnieniem w tym obszarze jest **rozwój usług umożliwiających osobom wymagającym wsparcia pozostanie w społeczności lokalnej**. To m.in. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania na rzecz zaspokajania codziennych potrzeb życiowych seniorów, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla mieszkańców dopasowane do potrzeb wynikających z sytuacji zdrowotnej czy działalność poprzez asystencję osobistą, w tym asystentów osób z niepełnosprawnością.

Strategia akcentuje również potrzebę rozwoju specjalistycznego poradnictwa i wsparcia **dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze**, np. poprzez wsparcie psychologiczno-terapeutyczne. Wyniki prac zespołów pracujących nad *Strategią* wskazały również na **konieczność wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej**. Szczególnie istotne będą działania w zakresie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej w ramach procesu deinstytucjonalizacji, która zapewnia warunki jak najbardziej zbliżone do domu rodzinnego. W szerszym kontekście rozwój pieczy określać powinny celowe programy, przy czym rozwój ten wspierany może być m.in. poprzez:

- wzmocnienie zasobów materialnych i pozamaterialnych rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (np. poradnictwo, zwiększenie dostępu do usług wspierających kompetencje rodzicielskie i społeczne, zwiększenie dostępności do usług świadczonych przez asystentów rodziny);
- poprawę sytuacji osób funkcjonujących w rodzinach zastępczych (np. poprawa dostępności do usług zdrowotnych, wzmacnianie wychowanków w procesie usamodzielniania, zwiększenie dostępności do usług korygująco-wspierających umiejętności i kompetencje wszystkich osób w rodzinach zastępczych i pomocowych, wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz pieczy zastępczej);
- zwiększenie zasobów instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej pieczy zastępczej (np. remonty istniejącej infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb systemu pieczy zastępczej, zwiększenie liczby miejsc pieczy zastępczej)⁴.

Obszarem partnerskiego zaangażowania powinna być również szeroko rozumiana ochrona zdrowia mieszkańców. **Edukacja i profilaktyka prozdrowotna** powinny stać u podstawy jej piramidy. To nie tylko zapobieganie, ale również diagnostyka chorób i programy przesiewowe, zwłaszcza w grupach osób o podwyższonym ryzyku ich wystąpienia. **Prace grup roboczych wskazały także na potrzebę rozwoju podstawowej, specjalistycznej oraz ambulatoryjnej opieki zdrowotnej**. Przykładowe działania obejmują rozszerzenie diagnostyki chorób w ramach POZ i AOS (np. RTG, TK i inne), realizację odwróconej piramidy świadczeń zdrowotnych czy zwiększenie dostępności czasowej podstawowej

⁴ Uchwała nr X/168/24 Rady Miasta Opola z dnia 19 grudnia 2024 r. w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2025 – 2027.

opieki zdrowotnej. Coraz bardziej widoczna jest potrzeba **zwiększania dostępności do świadczeń w zakresie zdrowia psychicznego**, m.in. w zakresie wsparcia psychicznego dzieci i młodzieży. W pracach grup pojawiały się pomysły dotyczące stworzenia szkoły psychoterapii oraz systemowego wsparcia w zakresie praktyk psychoterapeutycznych. Wyrazem społecznej odpowiedzialności powinna być również **opieka paliatywna i hospicyjna**. Prace grup wskazały na potrzebę rozwoju tego typu usług. W ramach konsultacji projektu *Strategii* wskazano z kolei na potrzebę realizacji działań na rzecz osób będących w kryzysie bezdomności i innych osób doświadczających wykluczenia społecznego.

Ważnym zagadnieniem w ramach *Strategii* jest **aktywizacja zawodowa osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy**. W Opolu mieszka obecnie kilkanaście tys. osób z niepełnosprawnościami, z których tylko 30% jest aktywnych zawodowo. Do 2043 r. konieczne jest zwiększenie tego odsetka np. poprzez dostosowanie miejsc pracy, szkolenia, czy wsparcie pracodawców w kontekście potrzeb tej grupy mieszkańców. Grupą wymagającą wsparcia na rynku pracy są również np. osoby młode, zwłaszcza osoby w wieku do lat trzydziestu, osoby starsze oraz osoby bierne zawodowo. Szczególną rolę do odegrania w tym kontekście mają instrumenty rynku pracy i programy pobudzające przedsiębiorczość każdej grupy wiekowej.

Od lat w Opolu z powodzeniem rozwija się wielopłaszczyznowy i systemowy wolontariat. W ramach dotacji Urzędu Miasta Opola działa Iskra – Opolskie Centrum Wolontariatu. Jest to platforma do spotkań i wspólnych działań dla organizacji pozarządowych, wolontariuszy oraz tych, którzy chcą się zaangażować, ale jeszcze nie wiedzą, jak. Doświadczenia ostatnich lat wskazują na dalszą potrzebę **rozwoju wolontariatu**, np. w formie szkoleń, warsztatów, promocji idei oraz wyróżnień i wsparcia wolontariuszy. Szczególnie istotne będzie propagowanie oraz rozwijanie tej idei wśród młodzieży. W tym zakresie wolontariat odgrywa szczególną rolę w zakresie tworzenia społeczeństwa obywatelskiego, w tym budowania oraz kształtowania świadomych postaw społecznych.

Przejawem społecznej odpowiedzialności jest również **dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej**. Zabytki stanowią zasób nieodnawialny. Należy zachować stan obiektów zabytkowych, uwzględniając ich walory historyczne, wprowadzać działania konserwatorskie, które pozwolą na zachowanie dziedzictwa kulturowego Opola. Szczegółnej ochronie należy poddać obiekty wpisane do rejestru zabytków i obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze powinno być wyznacznikiem zrównoważonego rozwoju miasta. Cel ten może być realizowany zgodnie z obowiązującym w danym czasie gminnym programem opieki nad zabytkami, m.in. poprzez:

- ochronę przestrzeni zabytkowej/kulturowej miasta polegającej na dbałości o tworzenie odpowiednich uwarunkowań prawnych wynikających z obowiązków i możliwości jednostki samorządowej;
- eksponowanie zabytków jako wyróżników miasta w rozwoju ekonomicznym i społecznym;
- aktywizację społeczną i instytucjonalną na rzecz dziedzictwa/ zwiększania świadomości społecznej związanej z ochroną zabytków w mieście;
- działania wspierające zachowanie krajobrazu kulturowego poprzez integrację ochrony zabytków i przyrody.

Działania powinny dążyć również do skutecznej ochrony zabytków poprzez prowadzenie badań, edukację i promocję dziedzictwa. Cel ten może być realizowany m.in. poprzez:

- rozpoznanie badawcze zasobu kulturowego miasta wraz z rozszerzaniem jego ochrony;

- szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta;
- popularyzację wiedzy o dziedzictwie kulturowym miasta;
- kształcenie i edukację dzieci, młodzieży i ich rodziców na rzecz ochrony dziedzictwa⁵.

Realizacja działań w obszarze zabytków powinna wynikać z właściwych programów opieki nad zabytkami stanowionymi przez Radę Miasta.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej przedstawiono w rozdziale 5.2. Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym będą miały na celu zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków i przywrócenie ich do dawnej świetności i użyteczności. Bardzo ważna będzie również edukacja w zakresie ochrony zabytków oraz promocja dziedzictwa kulturowego, także dziedzictwa kultury współczesnej.

3.2. MIASTO INTELIGENTNE

Idea miasta inteligentnego, jeżeli traktuje się ją szerzej niż tylko przez pryzmat technologiczny, może być obiecującym pomysłem na model rozwojowy Opola. W trakcie prac nad poprzednio obowiązującą *Strategią* badania podkreślały jeszcze względnie niską społeczną świadomość idei „smart city”. Termin ten kojarzony był najczęściej z różnymi technologicznymi innowacjami, często wręcz z gadżetami, które mają na celu ogólnie rozumiany nowoczesny rozwój miasta. Niektórzy wiązali to ze szczególnie wyrafinowanymi technologiami, wysoce specjalistycznymi i w dużej mierze nieosiągalnymi w najbliższym czasie, traktując tę ideę w kategoriach nieprawdopodobnej futurologii⁶.

W ciągu ostatnich lat dużo jednak się zmieniło. *Strategia* budowana jest w perspektywie prawie dwudziestu lat, w otoczeniu szybkiego rozwoju sztucznej inteligencji. Idea miasta inteligentnego staje się nie tylko celem, ale i istotnym wyzwaniem. Z jednej strony idea miasta inteligentnego ma wymiar czysto technologiczny, oparty na nowych technologiach, nowych rozwiązaniach cyfrowych, z drugiej strony ma ona wskazany wcześniej wymiar czysto relacyjny, oparty na współpracy, zaangażowaniu i integracji działań różnych społeczności na rzecz rozwoju miasta. Tym samym idea ta nie wiąże się wyłącznie z wysokowyspecjalizowanymi technologiami, ale również z szeroką partycypacją społeczną, opartą na współpracy, dialogu, współdziałaniu i współzarządzaniu.

To, co wyróżnia Opole, to przede wszystkim jego akademicki charakter. Jedną z najważniejszych funkcji polskich uczelni jest z kolei ich miastotwórcza oraz wielowymiarowa rola. Rola ta wykracza daleko poza mury akademickie. To pewna tożsamość, dynamika rozwoju, otwartość na nowe pomysły oraz czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców Opola, jak i całego regionu. Z jednej strony uczelnie to ośrodki edukacji, a z drugiej centra innowacji, badań i rozwoju, kultury, sportu czy szeroko rozumianej aktywności społecznej i obywatelskiej. Ten akademicki charakter pojmować można jednak szerzej – jako nowe idee, wiedzę, mądrość, a także społeczność akademicką uczestniczącą zarówno w lokalnych, jak i międzynarodowych projektach oraz przedsięwzięciach. To również całe, szeroko pojmowane otoczenie, działające we współpracy lub na rzecz tego sektora. Rola szkolnictwa wyższego w rozwoju współczesnych miast jest nie do przecenienia. Dlatego też niniejsza *Strategia* podkreśla i akcentuje rolę opolskiego ośrodka akademickiego.

⁵ Uchwała nr VI/92/24 Rady Miasta Opola z dnia 26 września 2024 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Opola na lata 2024-2027”.

⁶ *Strategiczne kierunki rozwoju Opola do 2030 roku*, Uniwersytet Opolski, Opole 2018.

W ramach celu strategicznego „Miasto inteligentne” wyróżnia się cele operacyjne podkreślające:

- wysoki poziom kwalifikacji i kompetencji mieszkańców oparty na **kapitale ludzkim oraz wysoki poziom przedsiębiorczości i innowacyjności oparty na lokalnej gospodarce** (cel operacyjny „Kompetencje jutra, miasto akademickie i inteligentna gospodarka”);
- **jakość, dostępność i profesjonalizację usług publicznych** świadczonych i zapewnianych przez samorząd lokalny i inne podmioty życia społeczno-gospodarczego (cel operacyjny: „Nowoczesne usługi”);
- **prośrodowiskowe sposoby przemieszczania się po mieście** (cel operacyjny: „Zrównoważona mobilność”).

3.2.1. Kompetencje jutra, miasto akademickie i inteligentna gospodarka

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Kompetencje jutra, miasto akademickie i inteligentna gospodarka” obejmują:

- przygotowanie kadr dla nowoczesnej gospodarki poprzez wsparcie uczniów i nauczycieli w ramach systemu oświaty;
- rozwój opolskiego ośrodka akademickiego;
- kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora badawczo-rozwojowego;
- działania na rzecz podniesienia innowacyjności lokalnej gospodarki;
- działania na rzecz utrzymania i przyciągania nowych inwestycji i inwestorów;
- rozwój sektorów kluczowych w kreowaniu przewag konkurencyjnych.

W kontekście rozważanej często w debacie publicznej dekoncentracji i deglomracji centralnych instytucji publicznych funkcja administracyjna jest bardzo ważna, ale nie stanowi ona jedynej, głównej bazy rozwojowej miasta. Tą podstawą są przede wszystkim mieszkańcy. Oczekują oni, aby Opole było m.in. miastem nowoczesnych technologii, miastem inteligentnym, miastem „smart”. Opolanie oczekują miasta ultranowoczesnego. W ultranowoczesności miasta kluczowa jest nowoczesna wiedza, nauka, technologia i miejsca pracy wysokiej jakości.

Smart city nie opiera się wyłącznie na technologii, ale przede wszystkim na ludzkiej kreatywności i innowacyjności. Miasto może być traktowane jako „inteligentne”, gdy podejmuje inwestycje w kapitał ludzki i społeczny, koncentrując się na edukacji. Współcześnie Opole jest ważnym ośrodkiem edukacyjnym wykorzystującym technologie informacyjno-komunikacyjne. Ponad dwadzieścia tysięcy dzieci i młodzieży szkolnej, blisko trzy tysiące nauczycieli, sto obiektów dydaktycznych, a do tego dziesiątki wydarzeń organizowanych w każdej z placówek oświatowych każdego dnia. W szkołach odkrywa się nowe talenty, nauczyciele przekazują wiedzę i doświadczenie, to tu kształtują się przyszłe pokolenia. Edukacja jest kluczem do rozwoju społecznego, gospodarczego oraz technologicznego. Dlatego też **edukacja publiczna stanowić będzie jeden z priorytetowych kierunków działań w polityce rozwoju miasta**. Mądra polityka edukacyjna i wsparcie dla oświaty przynoszą efekty w postaci utrzymującej się od wielu lat wysokiej pozycji w krajowych rankingach szkół, bardzo dobrych wynikach egzaminów zewnętrznych czy wyróżniającego poziomu wykorzystania środków unijnych na edukację. Zamierzeniem i ambicją władz Miasta jest nie tylko utrzymanie dobrego poziomu oświaty, ale także stałe podnoszenie jej jakości, o której stanowią również inne komponenty poza mierzalnymi efektami

kształcenia. Wysoki poziom edukacji to istotny czynnik wspierający rozwój Opola jako miasta akademickiego, a współpraca szkół z opolskimi szkołami wyższymi pozwala na osiąganie coraz lepszych efektów. Zgodnie z wypracowaną przez środowisko oświatowe wizją wszystkie szkoły (i przedszkola) winny być dostępne dla wszystkich dzieci i młodzieży, nastawione na wszechstronny rozwój każdego dziecka, ukierunkowane na rozwój kompetencji jutra, o wysokim poziomie kształcenia, opieki i wychowania, funkcjonujące w dobrych warunkach i nowocześnie wyposażone, a także efektywnie zarządzane. Celem podejmowanych działań powinno być tworzenie przyjaznego środowiska uczenia się, które będzie sprzyjać indywidualnemu rozwojowi i postępom każdego ucznia w osiąganiu efektów kształcenia, z uwzględnieniem relacji społecznych i troski o wspólne dobro⁷.

W obszarze tego kierunku działań, w myśl wyników prac grup roboczych, *Strategia* zakłada m.in.:

- wspieranie uczniów ze specjalnymi potrzebami w edukacji włączającej i specjalnej;
- wspieranie rozwoju kompetencji przyszłości uczniów (w tym kompetencji kluczowych uczniów, kompetencji społecznych i psychologicznych, kompetencji rozwijanych poprzez STEAM – science, technology, engineering, arts, maths);
- wspomaganie nauczycieli oraz kadr szkół;
- kształcenie w odpowiedzi na zmieniające się oczekiwania rynku pracy i nowe technologie;
- rozwijanie infrastruktury edukacyjnej i bazy dydaktycznej;
- zastosowanie oraz kreowanie rozwiązań „SMART” i „Data Science” w edukacji.

W okresie realizacji *Strategii* ważna będzie również działalność branżowych centrów umiejętności. Formuła ich działalności będzie nowością w systemie polskiej oświaty. Centra te będą zaawansowanymi technologicznie ośrodkami kształcenia, szkolenia i egzaminowania w dziedzinie przemysłu motoryzacyjnego w obszarze elektromobilności, poligrafii oraz telekomunikacji. Te trzy centra, nowe miejskie placówki systemu oświaty, będą przestrzenią współpracy sektora biznesu z edukacją zawodową oraz samorządem.

Zorganizowany system oświaty to nie jedyny atut. Miastotwórczą rolę pełnią zwłaszcza szkoły wyższe, które podkreślają akademicki charakter miasta. Wolą samorządu Opola jest trwałe i efektywne wspieranie rozwoju wszystkich opolskich uczelni jako bardzo ważnej sfery życia miasta. Dlatego też za ważny kierunek *Strategia* uznaje partnerską współpracę ze środowiskiem akademickim. Współpraca ta dotyczyć może przykładowo udostępniania infrastruktury miejskiej dla zaspokojenia potrzeb środowiska akademickiego, zapewnienia dobrej obsługi komunikacyjnej obiektów uczelni, koordynacji działań w obszarach kompetencji Miasta służących rozwojowi uczelni, promocji opolskiego ośrodka naukowego w kraju i za granicą, osiągania wspólnych celów w realizacji programów edukacyjnych i wychowawczych w miejskich jednostkach oświatowych, realizowania wspólnych projektów, a także promowania szczególnie uzdolnionej młodzieży. **Rozwój opolskiego ośrodka akademickiego uznaje się za jeden ze strategicznych kierunków działań w ramach *Strategii*. Kierunek ten powinien być zgodny z wypracowanymi przez poszczególne opolskie uczelnie strategiami rozwoju.** Dokumenty te akcentują jako ważny m.in. obszar kształcenia (nauczania), prowadzenia badań naukowych i działalności eksperckiej oraz tworzenia z otoczeniem społeczno-gospodarczym sprzyjających warunków organizacyjnych, infrastrukturalnych i finansowych do studiowania, pracy i prowadzenia badań⁸. Budowanie strategicznego partnerstwa i współpracy uczelni m.in. z biznesem, instytucjami

⁷ Polityka Oświatowa Miasta Opola na lata 2021-2030, Uchwała Rady Miasta Opola nr XL/796/21 z dnia 27 maja 2021 r.

⁸ Zob. *Strategia rozwoju Politechniki Opolskiej do 2030 roku*, Załącznik do uchwały nr 302 Senatu Politechniki Opolskiej z dnia 17.04.2019 r.

otoczenia biznesu, organizacjami pozarządowymi, innymi uczelniami oraz sektorem administracji rządowej i samorządowej⁹, w kontekście wdrażania niniejszej *Strategii* uznać należy za bardzo istotne.

Szkolnictwo wyższe jest jednym z tych sektorów, który aktywnie prowadzi działalność badawczo-rozwojową (B+R), zarówno w formie badań podstawowych, stosowanych, jak i prac rozwojowych. Strategicznym partnerem w zakresie działalności B+R jest zwłaszcza sektor przedsiębiorstw, który prowadzi własne prace rozwojowe, a także często współfinansuje prace na uczelniach. **Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora badawczo-rozwojowego** to jeden ze strategicznych kierunków rozwoju w ramach *Strategii*. Miasto powinno wspierać działalność istniejących, jak również dążyć do przyciągania nowych jednostek badawczo-rozwojowych. Już dziś posiada w tym zakresie świetne warunki – wykwalifikowaną kadrę oraz uczelnie gotowe do współpracy. Nowoczesne technologie powinny być nie tylko importowane, ale i wytwarzane w Opolu. Sektor B+R ściśle wiąże się z działalnością innowacyjną, tj. nowymi technologiami czy też nowymi lub znacząco ulepszonymi produktami, procesami oraz usługami. **Działania na rzecz podniesienia innowacyjności lokalnej gospodarki** stanowią jeden z głównych obszarów wdrażania *Strategii*. W obszarze innowacji działania te prowadzone mogą być zgodnie z wypracowaną na poziomie województwa regionalną strategią innowacji i skupiać się powinny zgodnie z jej celami na:

- kreowaniu potencjalnych innowacji (wzmocnienie współpracy instytucji edukacyjnych i naukowych z otoczeniem w obszarze nauczania i prowadzenia badań, rozwój kapitału intelektualnego w przedsiębiorstwach, poprawa zdolności rynkowych jednostek B+R);
- transmisji produktów do gospodarki (podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, promowanie i premiowanie postaw przedsiębiorczych w nauce);
- tworzeniu ponadregionalnych przewag (rozwój systemu wsparcia innowacji oraz sieci współpracy, wspieranie procesów komercjalizacji, zwiększenie poziomu internacjonalizacji działalności gospodarczej i naukowej)¹⁰.

W obszarze wdrażania *Strategii* ważny będzie rozwój centrów badawczych, dydaktycznych, rozwojowych i wdrożeniowych, tworzonych we współpracy samorządu, uczelni, biznesu i jego otoczenia oraz innych podmiotów i organizacji. Centra takie mogą pełnić funkcję integratorów szeregu działań związanych z rozwojem miasta, we współpracy (integracji) z innymi kluczowymi podmiotami (partnerami), w tym w szczególności z uczelniami oraz podmiotami/ przedstawicielami biznesu. Może to prowadzić do osiągnięcia wielowymiarowego efektu strategicznego w zakresie innowacyjności, konkurencyjności i współpracy (kooperacji) w płaszczyźnie „miasto – uczelnie – biznes – instytucje otoczenia biznesu – pozostałe podmioty i organizacje”.

Centrum innowacji wspierającym rozwój przedsiębiorczości jest m.in. Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o w Opolu. W kontekście rozwoju innowacyjnej gospodarki i wspierania przedsiębiorczości, istotne jest podkreślenie roli przestrzeni inkubacyjnych oraz parków technologicznych, które stanowią kluczowe miejsca dla rozwoju startupów i firm innowacyjnych. Warto zaznaczyć, że Park oprócz infrastruktury, prowadzi Inkubator, Startup Mixery oraz inne programy wsparcia sprzyjające rozwojowi działalności B+R i transferowi technologii. Te inicjatywy tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju przedsiębiorczości na różnych etapach, umożliwiając testowanie innowacji, nawiązywanie współpracy z naukowcami oraz dostęp do specjalistycznej wiedzy i infrastruktury.

⁹ Zob. *Strategia rozwoju Uniwersytetu Opolskiego w latach 2021–2027*.

¹⁰ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego 2030*, Uchwała nr 5624/2021 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 4 października 2021 r.

Wyniki prac nad *Strategią* wskazują również na możliwości tworzenia i rozwoju ekosystemu innowacji technologii bezzałogowych. To między innymi infrastruktura przeznaczona na potrzeby wytwarzania i testowania systemów bezzałogowych w różnych dziedzinach gospodarki poprzez projekty pilotażowe (centrum kompetencji).

Opole jest biznesowym centrum województwa opolskiego. Stanowi największy rynek pracy w promieniu kilkudziesięciu kilometrów, zarówno dla jego mieszkańców, jego obszaru funkcjonalnego, a w rezultacie całego województwa. To tutaj skupiają się nowoczesne i innowacyjne przedsiębiorstwa, liczne inwestycje, a także prężnie rozwija się sektor usług. W ostatnich latach dzięki przedsiębiorcom i zaangażowaniu wielu osób powstało kilka tysięcy nowych miejsc pracy, firmy zainwestowały setki milionów – w sprzęt, maszyny, budynki, nowe technologie, a także w samych pracowników. Obszar ten wymaga dalszego wsparcia. Za jeden z kluczowych kierunków uznaje się w dalszym ciągu **działania na rzecz utrzymania i przyciągania nowych inwestycji i inwestorów**. Kluczowym zadaniem w tym obszarze jest zagospodarowanie terenu inwestycyjnego w Opolu – Wrzosek. Jeszcze do niedawna miasto dysponowało terenami inwestycyjnymi rozdrobnionymi, o niewielkiej powierzchni. Dzisiaj – we Wrzosek – znajduje się bardzo atrakcyjny teren inwestycyjny, którego powierzchnia przekracza 100 ha. Zagospodarowanie tego obszaru w strefie ekonomicznej oraz pozostałych terenów inwestycyjnych miasta jest szczególnym wyzwaniem. Działania na rzecz zwiększenia poziomu inwestycji obejmować mogą również np.: uzbrajanie terenów inwestycyjnych w niezbędne media, przebudowę infrastruktury transportowej prowadzącej do terenów inwestycyjnych, udział w targach i misjach gospodarczych, organizowanie wydarzeń biznesowych i otóbiznesowych oraz proinwestycyjne opracowywanie planów zagospodarowania przestrzennego.

W Opolu świetnie rozwija się przemysł: spożywczy, maszynowy, motoryzacyjny oraz energetyczny. Jednak większość z Opolan pracuje w usługach. W ostatnim czasie szczególnie rozwinął się sektor nowoczesnych usług dla biznesu i IT. Opole to silny órodek akademicki, oferujący wysokiej jakości kapitał ludzki, co czyni miasto atrakcyjnym miejscem dla inwestorów z sektora nowoczesnych usług biznesowych. Wykwalifikowana kadra znająca języki, zdrowa konkurencja między centrami usług w mieście, a także warunki sprzyjające rozwojowi organicznemu centrów usług sprawiają, że Opole powinno stawiać na rozwój tych sektorów. Rozwój sektora jest wspierany dzięki efektywnej współpracy między firmami z branży usług biznesowych, a sektorem nieruchomości komercyjnych, agencjami rekrutacyjnymi, władzami lokalnymi, szkołami wyższymi oraz instytucjami wspierającymi biznes. Opole stanowi modelowy przykład średniej wielkości óroodka regionalnego, który skutecznie wykorzystuje swój potencjał w rozwoju sektora nowoczesnych usług biznesowych. **Rozwój sektorów kluczowych w kreowaniu przewag konkurencyjnych jest jednym z kierunków działań w ramach Strategii.**

3.2.2. Nowoczesne usługi

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Nowoczesne usługi” obejmują:

- wzrost poziomu dojrzałości istniejących usług, w tym e-usług publicznych;
- działania na rzecz wzrostu wykorzystania rozwiązań cyfrowych;
- aktywność, sprawność i nowoczesność samorządu;
- tworzenie warunków dla rozwoju i upowszechniania w przestrzeni miasta wdrożeń IoT (tj. Internetu rzeczy);

- działania na rzecz cyberbezpieczeństwa, bezpieczeństwa danych i informacji, interaktywności aplikacyjnej, autentyczności informacji oraz przeciwdziałania dezinformacji;
- rozwój Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu, jako przestrzeni poszukiwania i wdrażania nowych rozwiązań technologicznych na styku nauki i biznesu;
- wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań cyfrowych w edukacji na każdym z poziomów kształcenia.

Bardzo często w dyskusjach nad docelowym modelem rozwojowym Opola pojawiają się zagadnienia komfortowej i wygodnej jakości życia. W centrum tego rozwoju są przede wszystkim mieszkańcy, bliskie i partnerskie relacje z otoczeniem, a przede wszystkim szeroko rozumiany kapitał społeczny. O jakości życia coraz częściej decydują jednak nowoczesne technologie oraz oparte na nich usługi. Oferowane są one zarówno przez Miasto, jak i inne podmioty sfery społeczno-gospodarczej. Dlatego też *Strategia* akcentuje potrzebę wdrażania, wykorzystania oraz potrzebę rozwoju nowoczesnych i dostępnych usług. W opinii wielu mieszkańców Opole jawi się w przyszłości jako miasto nowoczesnych technologii, jako miasto na wskroś inteligentne, jako miasto „smart”. W centrum tego rozwoju znajduje się jednak zawsze człowiek, a idei tej towarzyszy potrzeba wdrażania rozwiązań energooszczędnych i prośrodowiskowych. Opinie coraz częściej wskazują, że kierunek ten to nie wizja odległej przyszłości, ale przede wszystkim teraźniejszości. Technologie te nie powinny być traktowane wybiórczo albo przez pryzmat supernowoczesnych rozwiązań rodem z dzieł science fiction, ale jako narzędzia, nie zawsze drogie, zaspokojenia realnych potrzeb społecznych i instrument integracji wspólnoty miasta¹¹. Opole tym samym jawi się jako miasto nowoczesnych technologii budowanej na wiedzy i adresowanej do wszystkich grup społecznych.

Ważną rolę w zakresie kreowania i wdrażania nowoczesnych rozwiązań ma triada biznesu, samorządu oraz szkół wyższych, a także jej współpraca zwłaszcza z instytucjami otoczenia biznesu. W ostatnich latach powstały już narzędzia oraz rozwiązania cyfrowe umożliwiające załatwienie pewnych spraw w przestrzeni miasta. To między innymi e-płatności, różnego typu systemy rezerwacyjne, platformy informacyjne, systemy informacji geograficznej, ogólnodostępne systemy monitorujące ruch w ramach transportu publicznego, skrzynki podawcze czy systemy umożliwiające imienne oddanie głosu, np. w ramach procedury budżetu obywatelskiego. Ten niezamknięty katalog w większości miast stanowił punkt wyjścia we wdrażaniu na ówczesne czasy nowych rozwiązań i technologii. Kolejny krok przyniósł m.in. rozwój inteligentnych sieci, inteligentnych systemów zarządzania ruchem, czy rozwój infrastruktury opartej na energooszczędnych wdrożeniach. Narzędzia te w dalszym ciągu powinny być rozwijane. Z uwagi na fakt, że wiele z tych usług jest już na docelowym poziomie dojrzałości, szczególnym wyzwaniem i kierunkiem jest zwłaszcza potrzeba ich większego wykorzystania przez mieszkańców i innych interesariuszy. Natomiast w odniesieniu do e-usług podmioty je oferujące powinny dążyć do dalszego rozwoju ich **dojrzałości**, która nie powinna opierać się wyłącznie na informowaniu i jednostronnej interakcji, ale coraz częściej na interakcji dwustronnej, transakcyjności, czy indywidualizacji.

Duża część usług świadczona jest przez administrację publiczną. Dlatego też Opole powinno być **aktywnym, sprawnym i nowoczesnym samorządem** potrafiącym przewidywać oraz odpowiadać na zróżnicowane potrzeby mieszkańców i innych podmiotów. Aktywne zarządzanie zasobem nieruchomości komunalnych, opracowywanie prorozwojowych planów zagospodarowania

¹¹ *Strategiczne kierunki rozwoju Opola do 2030 roku*, Uniwersytet Opolski, Opole 2018.

przestrzennego oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na przedsięwzięcia o strategicznym znaczeniu to jedne z determinantów przyszłego rozwoju. Opole powinno być nowoczesne w obszarze administracji i oferowanych usług. Otwarte dane publiczne, współdzielenie usług i danych, digitalizacja usług, sprawne zarządzanie obiegiem masowej i priorytetowej korespondencji, płatności elektroniczne, inteligentne systemy transportowe i inteligentny monitoring to wybrane obszary potencjalnego zaangażowania.

W przestrzeni miasta coraz częściej widoczna jest potrzeba **tworzenia warunków dla rozwoju i upowszechniania wdrożeń IoT** oraz technik przetwarzania danych z nim związanych. Internet rzeczy to pewne systemy składające się z połączonych urządzeń, czujników pozwalających przysyłać i odbierać różnego typu dane. Systemy te wymagają dalszego rozwoju w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego, w tym powinny przyczyniać się do rozwoju nowoczesnych rozwiązań cyfrowych dla zarządzania miastem i jego administracją. Upowszechnienie wdrożeń IoT możliwe jest między innymi poprzez:

- rozwój usług opiekuńczych świadczonych w formie teleopieki;
- rozwój inteligentnych, zautomatyzowanych systemów zarządzania obiektami;
- wsparcie działań w zakresie zarządzania kryzysowego, ostrzegania i reagowania w sytuacjach kryzysowych;
- rozwój systemów monitorowania bezpieczeństwa oraz zakłóceń w funkcjonowaniu sieciowej infrastruktury komunalnej;
- rozwój systemu monitorowania i prognozowania jakości powietrza;
- rozwój systemu monitorowania warunków wodno-glebowych;
- rozwój systemu zarządzania transportem i ruchem drogowym;
- wzmacnianie przekazu w ramach promocji miasta, jego oferty i informacji turystycznej (np. dzięki zastosowaniu beaconów);
- analizę przepływów ludności w różnych sferach funkcjonowania miasta dla zapewnienia adekwatności oferty miasta (liczba odwiedzin, częstość, kierunki przepływów itp.);
- wdrożenia w innych obszarach zarządzania miastem, np. w gospodarce odpadami.

Wraz z rozwojem Internetu rzeczy coraz większego znaczenia nabierają będą zagadnienia związane z rozwojem sztucznej inteligencji oraz analizą dużych i zróżnicowanych zbiorów danych (big data). Zarówno AI, jak i szereg systemów oraz rozwiązań dotyczących technologii, mogą w istotnym stopniu przyczynić się do wzmocnienia strategicznych kierunków rozwoju Opola, a tym samym do osiągnięcia oczekiwanych efektów realizacji *Strategii*. Zagadnienia te w przyszłości nie będą wyłącznie domeną sektora przedsiębiorstw, ale coraz odważniej mogą być wykorzystywane w administracji samorządu terytorialnego. Podstawą tego rozwoju są nowoczesne technologie oferujące **niezawodny, bardzo szybki i powszechny dostęp do Internetu**. Nierozłącznym elementem prowadzonych działań powinny być prace na rzecz **zapewnienia cyberbezpieczeństwa, bezpieczeństwa danych i informacji, interaktywności aplikacyjnej, autentyczności informacji oraz przeciwdziałania dezinformacji**.

Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju opartego o nowoczesne usługi, nowe technologie, cyfryzację i innowacje IT, są sukcesywnie rozwijane w Opolu poprzez wsparcie sektora badawczo-rozwojowego, nauki i biznesu. Realizowane jest to m.in. poprzez misję Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu. Park to nie tylko miejsce współpracy, ale również ośrodek miastotwórczy, który stanowi odpowiedź miasta na kluczowe zmiany w gospodarce globalnej, takie jak dynamiczna cyfryzacja życia i usług publicznych, rozwój sztucznej inteligencji, automatyzacji i Internetu rzeczy,

a także rosnące znaczenie zielonych technologii i gospodarki obiegu zamkniętego. Opole zamierza konsekwentnie rozwijać potencjał naukowy i gospodarczy, przyciągać oraz zatrzymywać talenty, budować otwarte i kreatywne środowisko współpracy, a także wzmacniać relacje między nauką, biznesem i samorządem. W ten sposób buduje swoją pozycję jako centrum nowoczesnych usług czy miejsce outsourcingu procesów biznesowych (BPO).

W tej wizji kluczową rolę odgrywa ciągły i konsekwentny **rozwój Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu**, którego sercem stanie się realizacja projektu PNT eXperience. Projekt obejmuje nie tylko powstanie nowoczesnego centrum usług cyfrowych, platformy rozwoju zaawansowanych technologii IT, przygotowania narzędzi cyfrowych dla przedsiębiorców, startupów i instytucji publicznych, ale także przygotowanie szkoleń mających na celu umożliwienie korzystania z chmury obliczeniowej, sztucznej inteligencji, narzędzi analitycznych i zaawansowanych rozwiązań w zakresie cyberbezpieczeństwa. PNT eXperience to również wprowadzenie nowych rozwiązań w transmisji danych, dzięki czemu Opole stanie się miastem, które nie tylko nadąża za światowymi trendami, ale aktywnie je kreuje, zapewniając mieszkańcom wysoką jakość życia. Opole zapewni dostęp do nowoczesnych usług (e-administracja, SmartCity, cyfrowa edukacja) i zielonych technologii, a przedsiębiorcom – warunki do rozwoju i wdrażania innowacji. Projekt PNT eXperience uzyskał już status projektu kluczowego dla województwa, dzięki czemu jest to spójne z dokumentami regionalnymi i krajowymi. Koncentruje się na umacnianiu kapitału ludzkiego w mieście – co jest źródłem przewagi konkurencyjnej miasta w regionie.

Miasta nowoczesne są obywatelskie. Mieszkańcy w sposób partycypacyjny angażowani są do podejmowania lokalnej aktywności i współodpowiedzialności za miasto. Dlatego też rozwój nowoczesnych usług, rozwój miasta „smart” powinien mieć także wymiar humanistyczny. Obejmuje on potrzebę wdrażania innowacyjnych form dialogu społecznego na styku administracji i społeczności lokalnej oraz potrzebę rozwoju nowoczesnych technologii we wzmacnianiu jakości komunikacji z mieszkańcami (cel „Miasto obywatelskie – Miasto dialogu”). Idea miasta nowoczesnego opiera się również na nowoczesnych rozwiązaniach cyfrowych w edukacji na każdym z poziomów kształcenia. Nowoczesnym rozwiązaniem mogą być specjalne platformy edukacyjne. Ciekawym przedsięwzięciem wydaje się np. stworzenie tzw. chmury edukacyjnej.

Rozwój miasta oraz rozwój usług w dużej części determinowany będzie nowymi technologiami oraz rozwojem kapitału społecznego. Rozwój ten powinien iść w parze z **zasadą zrównoważonego rozwoju**, polegającą na umiejętnym i harmonijnym łączeniu celów społecznych, gospodarczych i technologicznych z celami klimatyczno-środowiskowymi. Nadrzędnym celem wdrażanych działań powinna być powszechność usług, a przede wszystkim ich inkluzywność. Ważna jest również jak najszybsza i jak najprostsza dostępność do usług.

3.2.3. Zrównoważona mobilność

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Zrównoważona mobilność” obejmują:

- rozwój niskoemisyjnego i zeroemisyjnego transportu publicznego;
- rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i innych przyjaznych środowisku form mobilności w otoczeniu Opola;
- integrację rozwiązań w ramach transportu publicznego;
- rozwój i poprawę jakości infrastruktury pieszej i rowerowej;
- realizację innych działań w obszarze zrównoważonej mobilności określonych w tzw. SUMP.

Zrównoważona mobilność, dzięki rekomendacjom m.in. Komisji Europejskiej, nabrała w ostatnich latach istotnego znaczenia w polityce miejskiej i planowaniu rozwoju obszarów funkcjonalnych. Na poziomie operacyjnym zadania te określane są w planach zrównoważonej mobilności miejskiej, tj. w tzw. SUMPach. Zgodnie z wypracowaną metodologią strategię te mają na celu zaspokojenie potrzeb osób i przedsiębiorstw w zakresie mobilności w miastach i w ich najbliższym otoczeniu. Taki plan został przygotowany m.in. dla Opola, jak i dla całego obszaru funkcjonalnego. *Strategia* jest zgodna z ustaleniami tego planu.

Szczególnie istotny będzie **rozwój niskoemisyjnego, a zwłaszcza zeroemisyjnego transportu publicznego**. Częstość kursowania autobusów, niskie ceny biletów, szybkość dojazdu, a także komfort podróżowania autobusami mogą się do tego istotnie przyczynić. Integralną częścią tego kierunku powinien być zakup autobusów o napędzie elektrycznym wraz z niezbędną infrastrukturą do ich obsługi. Dokonująca się rozbudowa miasta powinna uwzględniać konieczność zapewnienia mieszkańcom transportu publicznego (np. system szybkiej komunikacji autobusowej, pętle nawrotne, przystanki, obsługa liniami). Układ drogowy, tam gdzie to jest możliwe, w większym stopniu powinien priorytetyzować transport publiczny (np. śluzy, buspasy, drogi przeznaczone wyłącznie dla ruchu autobusów). Kluczem do mobilności jest atrakcyjna liczba linii i częstość komunikacji miejskiej. Mieszkaniec skorzysta z komunikacji tylko wtedy, gdy będzie ona pewna (autobus na pewno przyjedzie), a podróż nie będzie wymagała planowania (taktowanie).

Opole jest rdzeniem Aglomeracji Opolskiej, ośrodkiem administracyjnym, edukacji, a także rynkiem pracy. Wszystko to sprawia, że miasto jest celem codziennych podróży mieszkańców dużej części regionu. W tym kontekście istotnego znaczenia nabiera **rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i innych przyjaznych środowisku form mobilności w otoczeniu Opola**. Sprawność dojazdu do Opola transportem publicznym istotnie wpływa i wpłynie na sytuację w Opolu – m.in. na ruch uliczny czy na kształtowanie się wskaźników środowiskowych. Potencjalne działania obejmują m.in.:

- odpłatną realizację przez Miasto zadań organizatora publicznego transportu zbiorowego na terenie gmin ościennych na podstawie stosownych porozumień międzygminnych;
- realizację projektów i przedsięwzięć partnerskich zakładających budowę parkingów umożliwiających sprawne przesiadanie się na transport publiczny dojeżdżający do Opola (np. w formie parkingów typu park and ride, centrów przesiadkowych);
- działania na rzecz wzrostu wykorzystania autobusowego transportu zbiorowego w podróżach do Opola;
- rozwój połączeń kolejowych oraz działania na rzecz wzrostu wykorzystania transportu kolejowego w podróżach do Opola.

Katalog potencjalnych kierunków działań obejmuje również **integrację rozwiązań w ramach transportu publicznego**. Kierunek ten obejmuje przykładowo wykorzystanie istniejących w Opolu centrów przesiadkowych oraz wdrażanie idei tzw. „wspólnego biletu”.

Polityka miasta powinna uwzględniać również **konieczność tworzenia bezpiecznych warunków dla pieszych i rowerzystów**. Praktycznie każdy z nas nim jest. Strefy ograniczonego ruchu, strefy tylko dla pieszych, bezpieczne i widoczne przejścia przez jezdnię, przyjazne mieszkańcom chodniki czy wczesna edukacja to tylko część możliwych rozwiązań. Szczególnej uwagi wymagają m.in. rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa w obrębie placówek edukacyjnych. System ścieżek rowerowych powinien umożliwiać i zachęcać do wyboru roweru jako środka transportu do np. szkoły, pracy, centrum handlowego czy do terenów rekreacyjnych. Drogi rowerowe należy uwzględniać przy projektowaniu

nowych i modernizowanych fragmentów układu komunikacyjnego. System dróg rowerowych Opola powinien stanowić układ promienisto-pierścieniowy, spójny i umożliwiający poruszanie się do i z centrum miasta, a także powinien być powiązany z systemem zieleni miejskiej. System ten powinien być również powiązany z najbliższym otoczeniem, a jego integralną częścią powinna być rozwinięta infrastruktura dla rowerzystów (np. wiaty rowerowe). Tam, gdzie jest to możliwe, ruch rowerowy powinien być rozdzielony od ruchu samochodowego.

Opole jest częścią Aglomeracji Opolskiej. Samorządy skupione w ramach tego obszaru funkcjonalnego wyznaczyły kierunki działań w obszarze mobilności, a istotne z punktu widzenia całego obszaru. Jak wskazano w *Planie zrównoważonej mobilności miejskiej Aglomeracji Opolskiej* prawidłowa i efektywna realizacja działań wymagać będzie zaangażowania różnych podmiotów reprezentujących oprócz JST, także organizatorów publicznego transportu zbiorowego, operatorów linii komunikacji zbiorowej, zarządców infrastruktury transportowej i technicznej oraz innych podmiotów publicznych i prywatnych. Działania te powinny dążyć m.in. do:

- poprawy spójności przestrzennej obszaru funkcjonalnego (np. w postaci racjonalnego planowania zabudowy sprzyjającego redukcji potrzeb transportowych, zwłaszcza realizowanych samochodem osobowym oraz intensyfikacji prac nad przygotowaniem planów miejscowych);
- poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. w postaci wprowadzania stref uspokojonego ruchu, poprawy oznakowania i oświetlenia przejść dla pieszych);
- wzrostu znaczenia aktywności mobilnej (np. poprzez budowę spójnej sieci dróg dla rowerów łączących obszary zamieszkania z miejscami pracy i realizacji potrzeb życiowych, czy budowę spójnych ścieżek rowerowych o charakterze rekreacyjnym i turystycznym);
- wzrostu wykorzystania publicznego transportu zbiorowego w obsłudze Aglomeracji Opolskiej (np. integracja rozkładów jazdy, integracja taryfowo-biletowa, priorytetyzacja pojazdów transportu publicznego w ruchu, działania dotyczące dostosowania infrastruktury transportu publicznego do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i osób z niepełnosprawnościami);
- optymalnego wykorzystania samochodów w realizacji potrzeb transportowych Aglomeracji Opolskiej (np. budowa/ zakończenie budowy obwodnic, poprawa stanu technicznego dróg istniejących, przebudowa układów komunikacyjnych, budowa parkingów P+R oraz B+R);
- rozwoju tzw. logistyki miejskiej;
- wzrostu akceptacji dla rozwiązań mobilności zrównoważonej w Opolu i Aglomeracji (np. działania oraz kampanie informacyjno-promocyjno-edukacyjne);
- rozwoju struktur wspierających mobilność w obszarze funkcjonalnym (np. realizacja zintegrowanych projektów w obszarze transportu i mobilności, wprowadzenie/ rozwój ITS).¹²

3.3. MIASTO DOSTĘPNE I BEZPIECZNE

Dostępność miast w różnych skalach przestrzennych i funkcjonalnych ma coraz większe znaczenie w ich rozwoju. Dostępność tę należy rozumieć bardzo szeroko. Na pierwszy plan wysuwa się przede wszystkim dostępność komunikacyjna. Prawidłowo funkcjonujący układ komunikacyjny powinien być spójnym systemem zapewniającym dostęp wszelkich celów podróży zarówno mieszkańcom miasta, regionu, kraju czy też Europy. Powinien on również oferować odpowiedni standard podróży, w tym

¹² Uchwała NR LXXVII/1339/23 Rady Miasta Opola z dnia 28 września 2023 r. w sprawie przyjęcia Planu zrównoważonej mobilności miejskiej Aglomeracji Opolskiej.

możliwie najkrótszy czas przejazdu, komfort dojazdu oraz kształtować właściwe zachowania uczestników ruchu poprzez ukierunkowanie potoków ruchu tranzytowych i zewnętrznych.

Na dostępność komunikacyjną składa się m.in. dostępność drogowa, kolejowa oraz transportu wodnego. Szczególnego wsparcia wymaga zwłaszcza rozwój głównego układu komunikacyjnego, obejmującego zwłaszcza system obwodnic wyprowadzających ruch z miasta. Rozwój tego układu jest obszarem strategicznej interwencji w ramach *Strategii*. Wsparcia w zakresie poprawy dostępności wymaga jednak cały układ drogowy, zarówno zewnętrzny, jak i wewnętrzny.

Opole, mimo niekorzystnych uwarunkowań gruntowo-wodnych w rejonie Odry, rozpoczęło swój rozwój od terenów nadbrzeżnych. W kolejnych fazach rozrastania się zajmowało tereny o korzystnym podłożu budowlanym. Miasto w całości położone jest w dorzeczu Odry, która przebiega południkowo i stanowi centralną część osi sieci rzecznej o symetrycznym układzie. Przez Opole przepływa również kilka mniejszych rzek. Odra ma pewien potencjał, który powinien być wykorzystany. Doceniając wszelkie jej walory, należy jednak wspomnieć, że w kontekście przemieszczania się po mieście, stanowi ona istotną barierę przestrzenną. Skutkuje to nierównomiernie rozwiniętym układem komunikacyjnym. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest fakt, że Odra dzieli miasto na dwie części, lewo- oraz prawobrzeżną i tym samym wymaga wystarczającej do potrzeb liczby przepraw mostowych. Potrzeby te nie są jeszcze zaspokojone.

Dostępność należy rozumieć jednak szerzej. Wiąże się ona również z dostępem do mieszkań, do infrastruktury sieciowej i komunalnej oraz z dostępnością dla osób z różnymi potrzebami.

3.3.1. Sprawnie funkcjonujący układ komunikacyjny

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Sprawnie funkcjonujący układ komunikacyjny” obejmują:

- rozwój ponadpodstawowego drogowego układu komunikacyjnego;
- rozwój podstawowego i wspomagającego drogowego układu komunikacyjnego;
- sprawne połączenia w ramach sieci kolejowej ułatwiające dostęp do Opola i wspomagające jego układ komunikacyjny;
- wykorzystanie potencjału Odrzańskiej Drogi Wodnej.

Jakość poruszania się samochodem stanowi jeden z głównych postulatów zgłaszanych w kierunku zaspokojenia potrzeb przez władze lokalne. Potrzeba skracania czasu i poprawy standardu przemieszczania się po mieście stanowi z kolei istotne wyzwanie w perspektywie najbliższych lat. Komunikacja drogowa stanowi jedno z ważniejszych zagadnień planowania przestrzennego wymagających długoterminowych ustaleń. Rozwinięty układ komunikacyjny jest elementem generującym rozwój miasta, zaś brak jego rozwoju przyczynia się do stagnacji. Podstawowymi czynnikami mającymi wpływ na kształt i funkcjonowanie układu są uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne. Głównym czynnikiem zewnętrznym, który stanowi o jego kształcie, jest położenie geograficzne, w tym usytuowanie względem głównych szlaków komunikacyjnych Europy, w tym Polski. Korzystna lokalizacja Opola wynika m.in. z umiejscowienia miasta na trasie o znaczeniu międzynarodowym. Czynnikiem wpływającym na kształt układu dróg są również funkcje miasta, co wywołuje codzienny napływ ludności z regionu. Dodatkowo tereny sąsiadujące z Opolem stanowią dla niego zaplecze mieszkaniowe czy rekreacyjno-wypoczynkowe. Potoki ruchu napływającego i wypływającego w dużym stopniu obciążają istniejący układ komunikacyjny. Wskazane czynniki mogą sprzyjać rozwojowi miasta, lecz jednocześnie znacznie obciążać układ komunikacyjny.

Realizowane kierunki działań powinny dążyć do osiągnięcia zarysowanych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej korytarzy transportowych (rozdział 4.3). Obszarem strategicznej interwencji jest **główny układ komunikacyjny, którego rolą jest wyprowadzanie ruchu z miasta poprzez system obwodnic i tras wylotowych**. Działania w ramach tego układu powinny dotyczyć zarówno budowy, przebudowy oraz rozbudowy istniejących już części tego układu. Jego ważnym elementem jest m.in. obwodnica północna, którą zrealizowano w parametrach G 1 x 2, zamiast założonych G 2 x 2. Zastosowane przy tym jednopoziomowe skrzyżowania są kolizyjne, a do tego sterowane sygnalizacją świetlną zakłócają płynność ruchu. Obwodnica północna z pewnością wymaga docelowej realizacji w założonych parametrach i planowana powinna być do rozbudowy jako droga ekspresowa. Strategicznego charakteru nabierają również działania w kierunku budowy kolejnych odcinków niedokończonego jeszcze układu. Aktualnie układ ten można określić jako nierównomiernie rozwinięty. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest Odra dzieląca miasto na dwie części stanowiąc tym samym pewną barierę przestrzenną. Dlatego też strategicznego wymiaru nabiera budowa kolejnych odcinków docelowej obwodnicy południowej, w ciągu której planuje się dodatkową przeprawę przez Odrę. Do dokończenia zostały jeszcze odcinki od węzła przy ul. Niemodlińskiej, przez ul. Krapkowicką i ul. Popietuszkę i docelowo do włączenia w obwodnicę północną. Generalnie wdrażanie *Strategii* powinno dążyć do **rozwój ponadpodstawowego układu komunikacyjnego**, w tym modernizacji i budowy wszystkich obwodnic w celu oddzielenia ruchu tranzytowego od wewnątrzmiastowego.

Kierunkiem działań w ramach *Strategii* jest również **rozwój podstawowego i wspomagającego drogowego układu komunikacyjnego**, zgodnie z zarysowanym modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej. To m.in. rozwój zarówno istniejących, jak i projektowanych dróg w ramach:

- śródmiejskiego układu dróg obejmującego obwodnicę śródmiejską i ulice wewnątrz obwodnicy śródmiejskiej;
- układu dróg łączących obwodnicę śródmiejską z zewnętrznym podstawowym układem dróg
- układu dróg doprowadzających do zewnętrznego podstawowego układu dróg.

Ważnym elementem tego układu jest m.in. budowa trasy średnicowej wzdłuż mostu kolejowego nad Odrą.

Bardzo duże znaczenie dla rozwoju miasta ma jego położenie w ramach oddziaływania III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego łączącego Niemcy, Polskę i Ukrainę. Jego elementem jest m.in. przebiegająca przez miasto linia kolejowa, a także przebiegająca na południowy-zachód od Opola autostrada. Opole jest głównym węzłem kolejowym w województwie, a cechą charakterystyczną tego układu jest promienista sieć szlaków transportowych prowadząca m.in. do ośrodków subregionalnych. Wszystko to sprawia, że sieć kolejowa odgrywa dużą rolę w zapewnieniu dostępności do i z Opola. Poprawa usług przewozowych i parametrów technicznych linii kolejowych realizowana przez podmioty spoza sektora administracji samorządu gminnego może pozytywnie wpłynąć na warunki podróżowania, a także do zmniejszenia kongestii w samym Opolu. Dlatego też ważnym kierunkiem działań powinny być przedsięwzięcia na rzecz **sprawności połączeń w ramach sieci kolejowej ułatwiających dostęp do Opola i wspomagających jego układ komunikacyjny**.

W strukturze Opola istotną rolę odgrywa Odra, która dzieli miasto na lewobrzeżną i prawobrzeżną część. Odra to część Odrzańskiej Drogi Wodnej. Stanowi ona potencjał rozwojowy ze względu na status śródlądowej drogi wodnej. Odra nie jest obecnie alternatywnym szlakiem transportowym mogącym konkurować z transportem drogowym lub szynowym. Transport śródlądowy na Odrze nie jest

wykorzystywany w pełni możliwości, przeciwnie – stopniowo zanika. Obecnie Odra ma niewielkie znaczenie komunikacyjne w skali miasta, ponieważ wykorzystywana jest sporadycznie jedynie do przewozów towarowych, natomiast nie służy do przewozów pasażerskich. W niewielkim stopniu wykorzystywana jest również do rejsów wycieczkowych czy żeglarstwa. *Strategia* zakłada **wzmocnienie roli Odry**. W strukturze ważne jest m.in. utrzymanie lokalizacji istniejących portów rzecznych.

Główne docelowe korytarze i elementy sieci transportowych przedstawiono w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, a kierunki rozwoju systemów komunikacji w części dotyczącej ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

3.3.2. Nowa zabudowa mieszkaniowa

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Nowa zabudowa mieszkaniowa” obejmują:

- kształtowanie polityki przestrzennej uwzględniającej potrzeby nowej zabudowy mieszkaniowej;
- rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym prywatnego, społecznego i komunalnego;
- poprawę dostępności obiektów infrastruktury społecznej.

Wyniki badań wskazują, że obok oferty rynku pracy oraz spraw związanych z mobilnością szczególnie ważny dla mieszkańców jest dostęp do mieszkań. Podkreślić należy, że w Opolu popyt na mieszkania wciąż jest duży. Aktualne, znacznie rosnące w ostatnich latach ceny mieszkań stanowią istotną barierę w dostępie do ich zakupu. Ze względu na niewystarczającą podaż terenów mieszkaniowych ceny mieszkań w Opolu w ramach transakcji rynkowych są wysokie. Nakładają się na to również inne czynniki, które znajdują się poza zasięgiem lokalnego samorządu.

Mieszkalnictwo jest jedną z głównych funkcji każdej jednostki osadniczej. Miasta, prowadząc aktywną politykę mieszkaniową, mogą dawać impuls rozwojowy nie tylko poprzez bezpośrednie inwestycje mieszkaniowe, ale również tworząc przyjazne warunki do rozwoju mieszkalnictwa. Wymaga to jednak prowadzenia proinwestycyjnej polityki przestrzennej. Można ją rozumieć przez pryzmat dwóch podstawowych grup instrumentów: planistycznych i realizacyjnych¹³.

W tym kontekście istotnym zadaniem Miasta jest świadome **kształtowanie polityki przestrzennej** wynikające z widocznych i szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej. W Opolu występują jednostki urbanistyczne¹⁴, w których nie ma możliwości ani potrzeby wyznaczenia nowych terenów mieszkaniowych, z drugiej strony są jednostki, w których przewidziano już tereny pod rozwój budownictwa mieszkaniowego, ale także takie, dla których należy przewidzieć tego typu tereny. Polityka przestrzenna Opola powinna wspierać **rozwój budownictwa mieszkaniowego**. Miasto rozwój ten powinno wspierać również poprzez miejską spółkę (nowa zabudowa mieszkaniowa realizowana przez TBS) oraz aktywne zarządzanie nieruchomościami. Mieszkania w Opolu powinny być dostępne. Rozwój nowoczesnych osiedli o wysokiej jakości zagospodarowania terenów mieszkaniowych, wyposażonych m.in. w zieleń, usługi społeczne, infrastrukturę rekreacyjną, komunikacyjną i techniczną stanowi jedno z istotnych działań w ramach *Strategii*.

Ważnym zagadnieniem dla mieszkańców Opola jest nie tylko dostępność terenów mieszkaniowych i atrakcyjnych mieszkań, ale również **dostępność obiektów infrastruktury społecznej**. Dotyczy

¹³ *Miasta jako inwestorzy mieszkaniowi*, Instytut Miast i Regionów, Warszawa-Kraków, 2023.

¹⁴ Zob. podrozdział 4.2. *Struktura osadnicza miasta i funkcje jednostek urbanistycznych*.

to szczególnie nowych osiedli mieszkaniowych, które są jeszcze we wczesnej fazie rozwoju i w stosunkowo niewielkim stopniu zainwestowane i wyposażone (szczególnie w zakresie infrastruktury społecznej, tj. obiekty edukacyjne, opieki zdrowotnej, kultury, sportu i rekreacji). W Opolu wyróżniają się jednostki urbanistyczne, w których odnotowuje się znaczny wzrost liczby mieszkańców. Zaobserwowano również, że w niektórych jednostkach urbanistycznych występuje zauważalny wzrost liczby budynków. Wynika stąd, że szczególnie w tych jednostkach, w których oba zjawiska nakładają się na siebie, należy mieć na uwadze potrzeby w zakresie lokalizacji nowych obiektów infrastruktury społecznej. Biorąc pod uwagę, iż lokalizacja takich obiektów jak żłobek, przedszkole czy szkoła wymaga doboru odpowiedniego terenu, o określonych uwarunkowaniach ekofizjograficznych, bez nadmiernych uciążliwości (np. hałas, promieniowanie) rezerwy terenu należy przewidywać z dużym wyprzedzeniem dla rozwijającej się zabudowy, tak by w odpowiednim momencie można było przystąpić do realizacji tych obiektów. Obiekty infrastruktury społecznej mają szczególne wymagania, ponieważ nie może to być teren dowolnej wielkości, lecz należy odpowiednio dla funkcji przewidzieć teren zieleni urządzonej towarzyszącej funkcji podstawowej, a w przypadku szkół musi również być miejsce na realizację hali sportowej, boiska wielofunkcyjnego, czy też pływalni. *Strategia* wskazuje m.in. na możliwość utworzenia nowego przedszkola w zachodniej części miasta oraz nowej szkoły podstawowej we wschodniej części miasta w pobliżu nowopowstałych osiedli.

W zakresie dostępności poza dogodną lokalizacją niezwykle ważne jest, by obiekty infrastruktury społecznej były powszechnie dostępne, ponieważ są to obiekty uczęszczane przez osoby w różnym wieku (dzieci, młodzież, osoby starsze), które częściej korzystają z komunikacji zbiorowej zamiast indywidualnej. W związku z tym lokalizacja obiektów infrastruktury społecznej powinna być powiązana z siecią przystanków i linii autobusowych, ale także ze ścieżkami rowerowymi i trasami pieszymi. W związku z tym rozwój poszczególnych jednostek urbanistycznych powinien odbywać się według zasad przyjętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględniających nie tylko lokalizację poszczególnych obiektów, ale także ich dostępność.

3.3.3. Infrastruktura sieciowa i bezpieczeństwo

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Infrastruktura sieciowa i bezpieczeństwo” obejmują:

- rozwój i modernizację systemu zaopatrzenia w wodę oraz odbioru i oczyszczania ścieków;
- działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego;
- działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej;
- działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym;
- planowanie i organizację zaopatrzenia w ciepło;
- działania na rzecz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

Infrastruktura komunalna istotnie wpływa na sprawne funkcjonowanie miasta. Przyczynia się do zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców czy innych podmiotów sfery społeczno-gospodarczej. Poza infrastrukturą związaną z transportem duży wpływ na komfortowe, wygodne i bezpieczne warunki życia ma zwłaszcza infrastruktura sieciowa. Wiąże się ona m.in. z gospodarką wodociągowo-kanalizacyjną, energetyczną, a także cieplną. W kontekście ochrony środowiska oraz szeroko rozumianego porządku istotnym zagadnieniem jest również gospodarka odpadami. Wszystkie te obszary wiążą się z potrzebą ciągłego rozwoju lub modernizacji.

System zaopatrzenia w wodę, a także w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków wiązać się będzie, w perspektywie kolejnych kilkunastu lat, z potrzebą dalszego rozwoju i modernizacji. To m.in. przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne oraz racjonalizujące zużycie wody i odprowadzanie ścieków obejmujące np.:

- przedsięwzięcia w zakresie ujęcia i uzdatniania wody;
- przedsięwzięcia w zakresie dystrybucji wody, m.in. w zakresie przebudowy sieci wodociągowych oraz rozbudowy i budowy sieci wodociągowych na terenach, gdzie powstaje nowa zabudowa mieszkaniowa i przemysłowa;
- przedsięwzięcia w zakresie odbioru ścieków, m.in. w zakresie budowy, rozbudowy oraz przebudowy kanalizacji sanitarnej na terenie miasta, zarówno na obszarach zabudowy mieszkaniowej, jak i przemysłowej;
- przedsięwzięcia w zakresie oczyszczania ścieków celem zwiększenia wydajności i efektywności technologii oczyszczania ścieków oraz optymalizacji procesów dla zapewnienia zgodności z wymogami obowiązujących przepisów.

Jedną z większych inwestycji w najbliższych latach będzie budowa i rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej do terenów inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie podstrefy Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej we Wrzoscach. Dostępność infrastruktury wodno-kanalizacyjnej znacznie wpłynie na poprawę atrakcyjności terenów inwestycyjnych o powierzchni ok. 112 ha, przeznaczonych w głównej mierze pod inwestycje przemysłowe. Przedsięwzięcie ma strategiczne znaczenie dla podniesienia poziomu atrakcyjności gospodarczej Opola i całego regionu.

Jednocześnie należy zauważyć, iż Gmina Opole jest w trakcie aktualizacji granic aglomeracji Opole uchwalonej w związku z krajowym programem oczyszczania ścieków komunalnych, co przekłada się na takie warunki Dyrektywy Ściekowej, jak stopień skanalizowania i wydajność oczyszczalni. Zmiana granic aglomeracji oraz realizacji poszczególnych inwestycji zgłoszonych przez członków aglomeracji przyczyni się do spełnienia wymogów Dyrektywy.

Nowoprojektowane tereny zabudowy mieszkaniowej, aktywności gospodarczej oraz nowe inwestycje tworzą zapotrzebowanie na **energię elektryczną**. Dla pokrycia tego zapotrzebowania niezbędna będzie m.in. modernizacja i rozbudowa istniejących sieci elektroenergetycznych oraz budowa – lokalizacja nowych stacji transformatorowych, a także modernizacja stacji istniejących. Rozwój technologii wykorzystania odnawialnych źródeł energii stwarza szansę dla społeczności lokalnej na uzyskanie pewnej niezależności energetycznej.

W kontekście konieczności ochrony środowiska oraz poprawy warunków bytowych coraz większego znaczenia nabierają działania na rzecz **poprawy efektywności energetycznej**. Katalog potencjalnych działań obejmuje m.in. realizację i finansowanie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej, nabywanie urządzeń, instalacji lub pojazdów, charakteryzujących się niskim zużyciem energii oraz niskimi kosztami eksploatacji, a także realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych. Planowane termomodernizacje powinny odbywać się z zachowaniem zasad ochrony chronionych gatunków fauny. Istotną również będzie infrastruktura na rzecz magazynowania energii. W zakresie bezpieczeństwa ważnym zagadnieniem będą inwestycje w energooszczędne oświetlenie, a także rozbudowa systemu sterowania oświetleniem opraw ulicznych. Z przebudową oświetlenia wiążą się również potrzeby w zakresie iluminacji ważnych obiektów i miejsc w przestrzeni miasta. Z ochroną środowiska bezpośrednio wiąże się **potrzeba wdrażania działań w zakresie gospodarki cyrkularnej** – kosztem gospodarki linearnej. Realizowane przez różne podmioty działania powinny się opierać

zarówno o działania inwestycyjne, jak i działania miękkie służące ograniczaniu powstawania odpadów oraz wydłużaniu cyklu życia produktów (np. poprzez naprawę, wypożyczanie, wymianę, upcykling).

Ważnym obszarem wymagającym dalszego rozwoju w ramach infrastruktury komunalnej jest gospodarka odpadami, która stanowi kluczowe ogniwo w realizacji założeń gospodarki o obiegu zamkniętym. W perspektywie najbliższych lat konieczne będzie zarówno unowocześnianie systemów zbiórki i segregacji odpadów, jak i rozbudowa infrastruktury służącej ich przetwarzaniu i odzyskowi surowców. Szczególne znaczenie ma zwiększanie efektywności selektywnej zbiórki, wdrażanie technologii recyklingu materiałowego i energetycznego, a także budowa instalacji do przetwarzania odpadów budowlanych i wielkogabarytowych oraz hermetycznej kompostowni, pozwalającej na zagospodarowanie frakcji bioodpadów. Plany te opisane są w projekcie Centrum Zielonej Transformacji realizowanym przez Zakład Komunalny Sp. z o.o. Wymogi prawa krajowego i unijnego w zakresie ograniczania składowania odpadów nakładają obowiązek budowy spójnego i nowoczesnego systemu zarządzania odpadami. System ten powinien minimalizować negatywne oddziaływanie na środowisko, wspierać efektywne wykorzystanie zasobów i przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Konieczna jest także rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury komunalnej w obszarze usług środowiskowych, obejmującej również rozwiązania odpowiadające na nowe potrzeby mieszkańców związane z zagospodarowaniem materiałów i pozostałości biologicznych, w sposób bezpieczny i zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Analiza stanu gospodarki ciepłej Opola pozwala stwierdzić, że istniejący **miejski system ciepłowniczy** wraz z systemem gazowniczym, umożliwia rozwój miasta, tak w obszarach istniejącego zagospodarowania, jak i na terenach nowych, przeznaczonych pod zabudowę¹⁵. Główne założenia w zakresie rozbudowy zasilania i sieci ciepłowniczej dla Opola obejmują m.in. wytwarzanie ciepła systemowego, zwiększenie produkcji ciepła w skojarzeniu z energią elektryczną, przesył i dystrybucję ciepła (zwłaszcza modernizacje, remonty).

Strategia, alternatywnie do ciepła systemowego, wskazuje także na potrzebę wspierania wykorzystania odnawialnych źródeł energii do celów grzewczych (np. poprzez pompy ciepła).

W kontekście uwarunkowań zewnętrznych coraz większego znaczenia nabierają sprawy bezpośrednio związane z **bezpieczeństwem mieszkańców**. Wiążą się one m.in. z działaniami na rzecz rozwoju potencjału ratowniczego, a także rozwoju systemu ostrzegania i alarmowania ludności. Wśród działań tych wymienić można m.in.:

- rozwój potencjału ratowniczego (przykładowe zadania: remonty i przebudowa remiz, zakup sprzętu i samochodów dla strażaków);
- rozwój systemu ostrzegania i alarmowania ludności (przykładowe zadania: pokrycie całego miasta syrenami z możliwością podawania komunikatów głosowych);
- rozwój bazy materiałowej związanej z zarządzaniem kryzysowym, ochroną ludności i obroną cywilną;
- rozwój bazy obiektów ochrony ludności, doraźnych schronień oraz miejsc przyjęcia ewakuowanych;

¹⁵ Zob. Uchwała nr LXXIII/1263/23 Rady Miasta Opola z dnia 25 maja 2023 r. w sprawie uchwalenia: Aktualizacji projektu założeń do planu u zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Opola na lata 2019 -2034.

- pozostałe działania z zakresu zarządzania kryzysowego oraz przeciwdziałania i zwalczania klęsk żywiołowych.

Ważnym zagadnieniem pozostaje implementacja zapisów Ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej. To m.in. zadania polegające na przygotowaniu organów administracji publicznej do realizacji zadań ochrony ludności i obrony cywilnej, przygotowaniu ludności do właściwego zachowania się w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększanie świadomości zagrożeń i społecznej odporności, a także działania związane z możliwością lub ewentualnym wystąpieniem zagrożenia (np. w obszarze edukacji, budowania świadomości czy zabezpieczenia dóbr kultury). W tym kontekście ważna jest również infrastruktura niezbędna do realizacji zadań ochrony ludności i obrony cywilnej.

3.3.4. Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami

Najważniejszy kierunek działań w ramach celu operacyjnego „Dostępność dla...” obejmuje:

- zapewnianie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Zapewnianie dostępności miasta dla osób z różnymi potrzebami stanowi horyzontalną zasadę i jednocześnie kierunek działań w ramach wdrażania *Strategii*. Kierunek ten obejmuje dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia.

Miasto powinno być dostępne dla osób, które ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne albo ze względu na okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami¹⁶.

Realizowany kierunek działań powinien dążyć do wyrównania szans oraz dostępu wszystkich mieszkańców Opola, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, do otoczenia fizycznego, społecznego, kulturalnego, rekreacji, wypoczynku, sportu, opieki zdrowotnej, edukacji, pracy, transportu, informacji czy środków komunikacji. Odbywać się to może m.in. poprzez:

- edukację społeczną w obszarze dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej;
- sieciowanie i budowanie partnerstwa na rzecz dostępności w Opolu (idea zapewnienia dostępności powinna być realizowana wspólnie, w jak najszerszym gronie; możliwa w tym zakresie jest współpraca Miasta m.in. z organizacjami pozarządowymi, środowiskiem reprezentującym osoby z niepełnosprawnościami, środowisko seniorów, a także z uczelniami);
- promocję i realizację działań na rzecz poprawy dostępności miasta – przestrzeni publicznych, budynków i usług;
- tworzenie przestrzeni dostępnej dla wszystkich – projektowanie uniwersalne przestrzeni oraz tworzenie produktów i usług uwzględniających potrzeby zróżnicowanych wiekowo grup mieszkańców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami; Opole powinno być przyjaznym dorastaniu i aktywnemu starzeniu się;
- realizację działań w obszarze dostępności informacyjno-komunikacyjnej, w tym np. wdrożenie standardów stosowania prostego języka w Urzędzie Miasta Opola oraz w miejskich jednostkach organizacyjnych;

¹⁶ Zob. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

- wdrożenie standardów w obszarze architektonicznym, informacyjno-komunikacyjnym i cyfrowym;
- realizację działań w obszarze dostępności cyfrowej, dzięki której z serwisów internetowych i aplikacji mobilnych będą mogły w pełni korzystać osoby z różnymi potrzebami;
- realizację i rozwój nowych usług społecznych (np. typu „Złota Rączka dla osób z niepełnosprawnościami”);
- rozwój i szkolenie kadr oświaty oraz instytucji zajmujących się wspieraniem osób z różnymi potrzebami;
- tworzenie i rozwój infrastruktury spełniającej kryteria dostępności dla dzieci ze specjalnymi potrzebami;
- uruchomienie platformy internetowej, na której osoby z różnymi potrzebami z Opola znajdą kompleksowe informacje na temat przysługujących im praw i udogodnień.

3.4. PRZYJAZNA PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Mieszkańcy coraz częściej oczekują, że przestrzeń wokół nich będzie bardziej zorganizowana i uporządkowana oraz umożliwiać będzie szeroko pojmowany rozwój. Rozwój ten powinien uwzględniać m.in. potrzebę ochrony środowiska, w tym ochrony przyrody oraz kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju. *Strategia* akcentuje, że Opole powinno być „smart”. Współczesne miasta inteligentne to także miasta zwrócone ku naturze, wykorzystujące innowacje, by przywracać miastu naturę, naturalny obieg wody czy surowców zanim staną się odpadami. Inteligentne miasta to poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wysoką jakość środowiska naturalnego.

W wymiarze przestrzennym najważniejszym kierunkiem działań jest kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej. Ważną potrzebą pozostają działania w kierunku wyprowadzania pewnych obszarów zdegradowanych z różnego rodzaju kryzysów. Odbywać się one powinny poprzez gminny program rewitalizacji. Rewitalizacja stanowi obszar strategicznej interwencji w ramach *Strategii*.

Wykonane prace wskazują na potrzebę uwzględniania w realizowanej *Strategii*, nie tylko celów przestrzennych, ale także celów środowiskowo-klimatycznych. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na wnioski i rekomendacje wynikające z miejskiego planu adaptacji do zmian klimatu oraz programów ochrony powietrza. W kontekście celów środowiskowych istotny będzie m.in. rozwój terenów zieleni, ochrona terenów biologicznie czynnych, a także gospodarowanie zasobami wodnymi ze szczególnym uwzględnieniem zatrzymywania wód opadowych.

3.4.1. Przyjazna przestrzeń

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Przyjazna przestrzeń” obejmują:

- kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej z zachowaniem ładu przestrzennego i racjonalnego kształtowania sieci osadniczej;
- rewitalizację obszarów zdegradowanych;
- przekształcenia obszaru wzdłuż Odry.

Przeprowadzona diagnoza wykazała, że należy dążyć do racjonalnego gospodarowania przestrzenią miasta i stopniowego przekształcania terenów. W wymiarze przestrzennym najważniejszym kierunkiem działań jest **kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej z zachowaniem ładu przestrzennego i racjonalnego kształtowania sieci osadniczej** polegającego na:

- dążeniu do spójności, zwartości struktury oraz równowagi terenów zabudowanych i terenów zieleni;
- preferencji intensyfikacji zabudowy na terenach zainwestowanych wraz z ich regeneracją i przeciwdziałanie zajmowaniu nowych obszarów pod zabudowę;
- budowaniu tożsamości regionalnej poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego, spójności i ciągłości przestrzennej, minimalizowaniu sytuacji konfliktowych, polegającej na poszanowaniu i ochronie obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo przy wyznaczaniu wielofunkcyjnych obszarów rozwoju;
- poprawie dostępności przestrzennej polegającej na organizacji wydajnej sieci transportowej i opartego na niej zrównoważonego transportu publicznego z uwzględnieniem powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych;
- stymulowaniu rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego, z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego, kadr i zasobów naturalnych, wraz ze wsparciem sektora gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności;
- wyważaniu stosunku terenów zieleni do terenów zurbanizowanych, tak by zachować obszary cenne przyrodniczo i jednocześnie umożliwić rozwój miasta.

Ważnym działaniem w ramach *Strategii* jest **kształtowanie wysokiej jakości, dostępnej przestrzeni publicznej**, w tym placów i skwerów publicznych, terenów zieleni urządzonej, ciągów komunikacyjnych, a także **kształtowanie współczesnych osiedli mieszkaniowych jako przestrzeni kompletnych**, tj. wyposażonych w usługi publiczne, zieleń, odpowiednio skomunikowanych.

W Opolu, podobnie jak w większości miast, występują obszary problemowe, które mogą być rozumiane dosyć szeroko. Wszelkie ograniczenia w zagospodarowaniu terenu stanowią pewnego rodzaju problem wymagający wprowadzenia określonych zasad zagospodarowania, zapewnienia bezpieczeństwa, ochrony ludzi i mienia. Obszary, na których występuje zagrożenie powodzią, hałasem, promieniowaniem elektromagnetycznym, odorem czy też takie obszary, które wymagają ochrony ze względu na występujące zasoby przyrodnicze, kulturowe wymagają szczególnych rozwiązań planistycznych. Poza tym mogą występować obszary, których funkcjonowanie zostało zakłócone w wyniku działalności człowieka i są obecnie zdegradowane wymagające rewitalizacji czy też obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji określony jest właściwą uchwałą Rady Miasta Opola w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji usytuowany jest w tej części miasta, która charakteryzuje się zarówno znacznym potencjałem, jak też występowaniem różnorodnych problemów. Można stwierdzić, że obszar rewitalizacji wyróżnia się znaczną gęstością zaludnienia, wysoką intensywnością zabudowy i występowaniem wielu aktywności gospodarczych, społecznych, a także najwyższą liczbą zabytków. Przeważająca część tego obszaru to funkcjonalne śródmieście Opola, które ma niezwykle potencjał, ponieważ znajdują się tu atrakcyjne tereny mieszkaniowe, liczne ważne obiekty usługowe, w tym infrastruktury społecznej, a także historycznie ukształtowane zespoły urbanistyczne. Obszarem rewitalizacji objęte są jednak nie tylko tereny śródmiejskie, ale również sąsiadujące z centrum miasta części osiedli mieszkaniowych, takich jak: Armii Krajowej, Nadodrze, Nowa Wieś Królewska i Chabry. Dla obszaru rewitalizacji został opracowany *Gminny program rewitalizacji Opola*, który przewiduje w perspektywie kilkunastu lat realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Program ten jest narzędziem realizującym *Strategię*.

Rewitalizacja obejmuje m.in. działania w zakresie:

- przekształceń kwartałów zabudowy w centrum miasta;
- rozwoju infrastruktury rekreacyjno-sportowej (m.in. budowa obiektu rekreacji wodnej – aquaparku wraz z infrastrukturą towarzyszącą);
- poprawy dostępności przestrzeni publicznych – placów miejskich (m.in. w zakresie zagospodarowania skweru im. gen. Marii Wittek oraz przebudowy placu im. Adama Mickiewicza);
- rozwoju infrastruktury obiektów kultury (m.in. w zakresie rozbudowy filii nr 1 Młodzieżowego Domu Kultury na osiedlu im. Armii Krajowej, przebudowy filii Młodzieżowego Domu Kultury przy ul. Targowej oraz przebudowy Galerii Sztuki Współczesnej);
- rozwoju infrastruktury społecznej (obiekty opieki nad dziećmi i oświaty);
- rozwoju systemu zieleni miejskiej na obszarze rewitalizacji w oparciu o istniejące uwarunkowania tj. istniejące enklawy zieleni, zbiorniki wodne, a także projektowane nowe tereny (np. nasadzenia drzew i krzewów, utworzenie szlaku kamionek, renowacja zabytkowego cmentarza przy ul. Wrocławskiej, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury).

Ważnym obszarem w ramach *Strategii* jest również dalsze **porządkowanie terenów nadrzecznych**. Współcześnie to jeden z ważniejszych kierunków rozwoju miast, ponieważ zauważa się, jak dużą rolę odgrywają takie obszary w systemie przyrodniczym, a także jak ważne znaczenie mają dla mieszkańców. Rewitalizacja terenów zdegradowanych oraz terenów wzdłuż Odry stanowią obszar strategicznej interwencji w ramach *Strategii*. Więcej informacji dotyczących obszaru przekształceń wzdłuż Odry przedstawiono w podrozdziale 6.2. *Strategii*.

3.4.2. Klimat i środowisko

Najważniejsze kierunki działań w ramach celu operacyjnego „Klimat i środowisko” obejmują:

- działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu;
- rozwój terenów zieleni;
- ochronę terenów biologicznie czynnych;
- gospodarowanie zasobami wodnymi ze szczególnym uwzględnieniem zatrzymywania wód opadowych;
- poprawę jakości powietrza;
- edukację przyrodniczą i ekologiczną.

W planowaniu rozwoju miasta niezbędne jest zapewnienie bezpiecznego i sprawnego funkcjonowania miasta oraz wysokiej jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem prognozowanych zmian klimatu. W perspektywie najbliższych lat prognozy i analizy klimatyczne wskazują na pogłębienie się tendencji tych zmian. Zatem miasto powinno tworzyć struktury przestrzenne, społeczne i ekonomiczne przygotowane na te zjawiska.

Koniecznością i wyzwaniem staje się kształtowanie polityki rozwoju i wizji miasta uwzględniającej nowe warunki klimatyczne i adaptację do nich. Stworzenie atrakcyjnych warunków do życia, inwestycji i funkcjonowania miasta w warunkach zmian klimatu realizowane jest w toku zwiększenia odporności miasta na przewidywany wzrost temperatury, wzrost częstości i intensywności występowania

intensywnych opadów deszczu, silnego i bardzo silnego wiatru oraz na występowanie burz, poprzez podejmowanie wielu wzajemnie skoordynowanych kierunków działań. Działania te powinny służyć¹⁷:

- zwiększeniu odporności miasta na zjawiska związane z temperaturą powietrza (w zakresie wyższych temperatur maksymalnych, występowania fal upałów i zjawiska „miejskiej wyspy ciepła”);
- zwiększeniu odporności miasta na występowanie ekstremalnych opadów i powodzi, w tym deszczów nawalnych;
- zwiększeniu odporności miasta na zjawiska związane z występowaniem silnego i bardzo silnego wiatru, w tym burz z gradem.

Działania te, będące swoistymi celami, realizowane powinny być poprzez działania adaptacyjne, które mają charakter:

- informacyjno-edukacyjny (działania z zakresu informowania i ostrzegania o zagrożeniach związanych ze zmianami klimatu, propagowanie dobrych praktyk adaptacji, przekazywanie wiedzy o zmianach klimatu i adaptacji do skutków tych zmian);
- organizacyjny (działania z zakresu aktualizacji dokumentów planistycznych i strategicznych, zmiany prawa miejscowego, tworzenia wytycznych postępowania w sytuacjach zagrożenia, nawiązywanie współpracy z podmiotami adaptacji do zmian klimatu, organizacja ćwiczeń służb ratowniczych, pozyskiwanie środków finansowych);
- techniczny (działania o charakterze technicznym, inwestycyjnym pozwalające w szybkim czasie uzyskać efekty adaptacji miasta do zmian klimatu; do tych działań zalicza się nie tylko inwestycje „szare”- stricte techniczne, ale także działania „zielone” np. tworzenie parków, skwerów, ogrodów deszczowych itp.)¹⁸.

Wśród możliwych działań adaptacyjnych, opartych m.in. na wnioskach i rekomendacjach miejskiego planu adaptacji do zmian klimatu, wymienić można m.in.:

- edukację, promocję i informację o funkcjonujących systemach monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami klimatycznymi;
- kształtowanie świadomości społecznej i edukację ekologiczną na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- system wentylacji i przewietrzania miasta (działanie o charakterze organizacyjnym, np. analiza warunków wentylacji i przewietrzania miasta);
- organizację systemu gospodarowania wodami opadowymi, w tym konieczności ich retencji;
- wzmocnienie służb ratowniczych z uwzględnieniem zmian klimatu;
- przystosowanie przestrzeni publicznych i rekreacyjno-wypoczynkowych do zmian klimatu;
- przystosowanie infrastruktury drogowej i przestrzeni komunikacyjnej do zmian klimatu;
- rozbudowę dróg rowerowych i ciągów pieszych (w sąsiedztwie do systemów komunikacyjnych);
- budowę i rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury z uwzględnieniem udziału powierzchni biologicznie czynnej poprzez ograniczenie powierzchni nieprzepuszczalnych w mieście;
- budowę i rozwój miejsc przeznaczonych do kąpieli;
- adaptację społeczną do zmian klimatu (np. opracowanie wytycznych dla służb miejskich dotyczących organizacji doraźnych akcji i przedsięwzięć w sytuacjach wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych);

¹⁷ Zob. Uchwała nr VII/124/19 Rady Miasta Opola z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie przyjęcia „Planu adaptacji Miasta Opola do zmian klimatu do roku 2030”.

¹⁸ Tamże.

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego miasta (np. modernizacja sieci energetycznych, magazyny energii, zapobieganie tzw. „Black out’om”);
- inne działania wynikające z przyjętych przez radę miasta Opola aktualizacji lub z przyjęcia nowego planu adaptacji do zmian klimatu.

Istotnym kierunkiem działań jest **rozwój terenów zieleni** jako ważnej sfery wpływającej na jakość oraz warunki życia mieszkańców. W ramach prac nad *Strategią* grupy robocze wskazały m.in. następujący katalog możliwych działań:

- zwiększenie liczby i parametrów nowych nasadzeń oraz kompensacji przyrodniczej;
- realne zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych w obszarach silnie zurbanizowanych poprzez zmniejszanie powierzchni istniejących nawierzchni szczelnych (np. rozbruki i rozbiórki);
- wprowadzenie obligatoryjnych standardów i zasad postępowania z zielenią w obszarach miejskich podczas procesów projektowych i inwestycyjnych oraz ich egzekwowanie;
- wprowadzanie przy istniejących i powstających obszarach inwestycyjnych stref ochronnych i buforowych zagospodarowanych roślinnością średnią i wysoką;
- opracowanie metod i standardów powierzchniowej retencji wód opadowych powiązanej z jej wykorzystaniem na terenach zieleni w obszarach śródmiejskich.

Rozwój ten rozumiany może być szerzej, m.in. jako potrzeba budowy systemu zieleni miejskiej, systemu przyrodniczego miasta, który będzie z jednej strony chronił zasób, a z drugiej powiększał go.

W ramach działań związanych z zagospodarowaniem i pielęgnacją zieleni preferowane powinno być stosowanie nasadzeń gatunków rodzimych, bez wprowadzania inwazyjnych gatunków obcych.

Ważnym kierunkiem działań w ramach *Strategii* jest ochrona terenów **przyrodniczo i biologicznie czynnych**. Obejmować ona powinna m.in. zachowanie dobrej jakości gleb, ze szczególną ich rolą jako naturalnego czynnika poprawiającego zasoby wód opadowych, a także ochronę gleb na obszarach szczególnie narażonych na wahania wód. Wykonane prace wskazują również na dużą rolę rodzinnych ogrodów działkowych, które pełnią ważną funkcję biologicznie czynną. Wskazuje się również na konieczność **poprawy gospodarki zasobami wodnymi**, zarówno na terenach biologicznie czynnych, jak też w zabudowie osiedlowej (wody opadowe i płynące). Organizacja systemu gospodarowania wodami, które mogą być traktowane jako zasób strategiczny, opierać się może np. o:

- zagospodarowanie wód opadowych w miejscu opadu na powierzchni terenu w celu redukcji odpływu powierzchniowego do poziomu sprzed urbanizacji;
- wykorzystanie naturalnych właściwości gleby i materiału roślinnego do spowalniania i oczyszczania spływów wód deszczowych;
- kształtowanie ekosystemów wodno-roślinnych w ścisłym powiązaniu z kompozycją przestrzenną i przeznaczeniem funkcjonalnym miejsca, w celu uzyskania wartości dodanej w postaci: wizualnej i funkcjonalnej atrakcyjności miejsca, społecznej akceptacji, wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców;
- planowanie wielobranżowe i partycypację mieszkańców¹⁹.

Realizowane przedsięwzięcia dotyczyć mogą również działań umożliwiających monitorowanie infrastruktury zarządzającej wodami opadowymi i roztopowymi (np. oprogramowanie, deszczomierze, sprzęt itp.), jak i uwzględniania rozwiązań w zakresie odprowadzania tych wód w procesach

¹⁹ Januchta-Szostak A., 2012, *Usługi ekosystemów wodnych w miastach*. [W:] Bergier T., Kronenberg J. (red.), *Zrównoważony rozwój - zastosowania - przyroda w mieście*. Fundacja Sendzimira, Kraków.

projektowych i inwestycyjnych. Zmniejszenie skutków powodzi i susz możliwe będzie m.in. poprzez ujmowanie i magazynowanie wód opadowych, np. w postaci montażu zbiorników na wodę opadową przy budynkach i większych zbiorników na deszczówkę, budowy sieci rozsączających połączonych ze studzienkami retencyjno-infiltracyjnymi powodujących zasilenie wód podziemnych, tworzeniu ogrodów deszczowych, szczególnie na terenach o znacznym stopniu uszczelnienia powierzchni (parkingi, drogi, chodniki, place) oraz budowie podziemnych zbiorników w przypadku gruntów o ograniczonej chłonności. Podkreślić należy, że działania w ramach *Strategii* powinny wiązać się również z potrzebą ochrony wód podziemnych i powierzchniowych. Widoczne są również możliwości rozwijania innowacyjnych rozwiązań w tym obszarze.

Sprawne gospodarowanie wodami opadowymi może przyczynić się do zwiększenia dostępnych zasobów wody, ograniczenia zużycia wody wodociągowej, zmniejszenia ryzyka powodziowego, odciążenia kanalizacji deszczowej, poprawy mikroklimatu oraz zabezpieczenia potrzeb wodnych zieleni miejskiej.

Podkreślić należy, że miasto w całości położone jest w dorzeczu Odry, która przebiega południkowo i stanowi centralną część osi sieci rzecznej o symetrycznym układzie. Przez Opole przepływa również kilka mniejszych rzek. Miasto jest także wyjątkowo korzystnie położone w strukturze zalegania głównych zbiorników wód podziemnych Polski. W tym kontekście zauważa się, że w procesie tworzenia wszystkich strategii uwzględnia się ustalenia dokumentów planistycznych w obszarze gospodarowania wodami. Planowanie to w kraju obejmuje m.in. takie dokumenty planistyczne, jak: plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, plany zarządzania ryzykiem powodziowym, czy plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Niniejsza *Strategia* na zasadzie spójności i komplementarności uwzględnia ustalenia zawarte w ww. dokumentach planistycznych odnoszących się do terytorium Opola, a w szczególności ustanowione w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry cele środowiskowe. Proponowane działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych zawarto w dalszej części *Strategii*. Obok działań tych, w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni należy uwzględniać także stopień zagrożenia powodzią. Obok nich, zjawiskiem oddziałującym na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę może być również susza, w tym m.in. susza atmosferyczna. Dlatego też realizowane w ramach *Strategii* działania powinny zmierzać do przeciwdziałania skutkom suszy i nawiązywać do przyjętego Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, tj. dokumentu odwołującego się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych zgodnie z obowiązującymi normatywami²⁰.

W obszarze planowania oraz realizowania inwestycji wskazuje się m.in. na możliwości lub potrzeby:

- wzmocnienia roli zespołów ds. uzgodnień dokumentacji inwestycyjnych w kontekście ochrony środowiska i klimatu;
- egzekwowania obowiązujących już zasad ochrony zieleni;
- prowadzenia nadzoru dendrologicznego i przyrodniczego przy dużych inwestycjach miejskich, w tym drogowych;
- uwzględniania rodzaju i charakteru gruntów (np. grunty gliniaste, podmokłe) w kontekście planowanej zabudowy;
- ochrony gleb, w tym poprzez narzędzia planistyczne.

²⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia planu przeciwdziałania skutkom suszy.

Niezależnie od wskazanych powyżej kierunków działań istotna jest szeroko rozumiana **ochrona powietrza**. W celu poprawy jakości powietrza i osiągnięcia odpowiednich standardów, należy zmniejszyć emisję zanieczyszczeń m.in. poprzez realizację urządzeń ochronnych lub wprowadzanie zmian technologicznych w zakładach przemysłowych i jednostkach realizujących cele publiczne oraz ograniczanie „emisji niskich” pochodzących z gospodarstw domowych i transportu. W trakcie konsultacji społecznych wskazano, że działania te powinny dążyć również do ograniczania tzw. opadu suchego, istotne znaczenie ma w tym zakresie utrzymanie czystości ulic oraz terenów zieleni. Niezależnie od przyjętych kierunków niezbędna jest **edukacja przyrodnicza i ekologiczna** prowadzona na różnych poziomach kształcenia i dla różnych grup odbiorców.

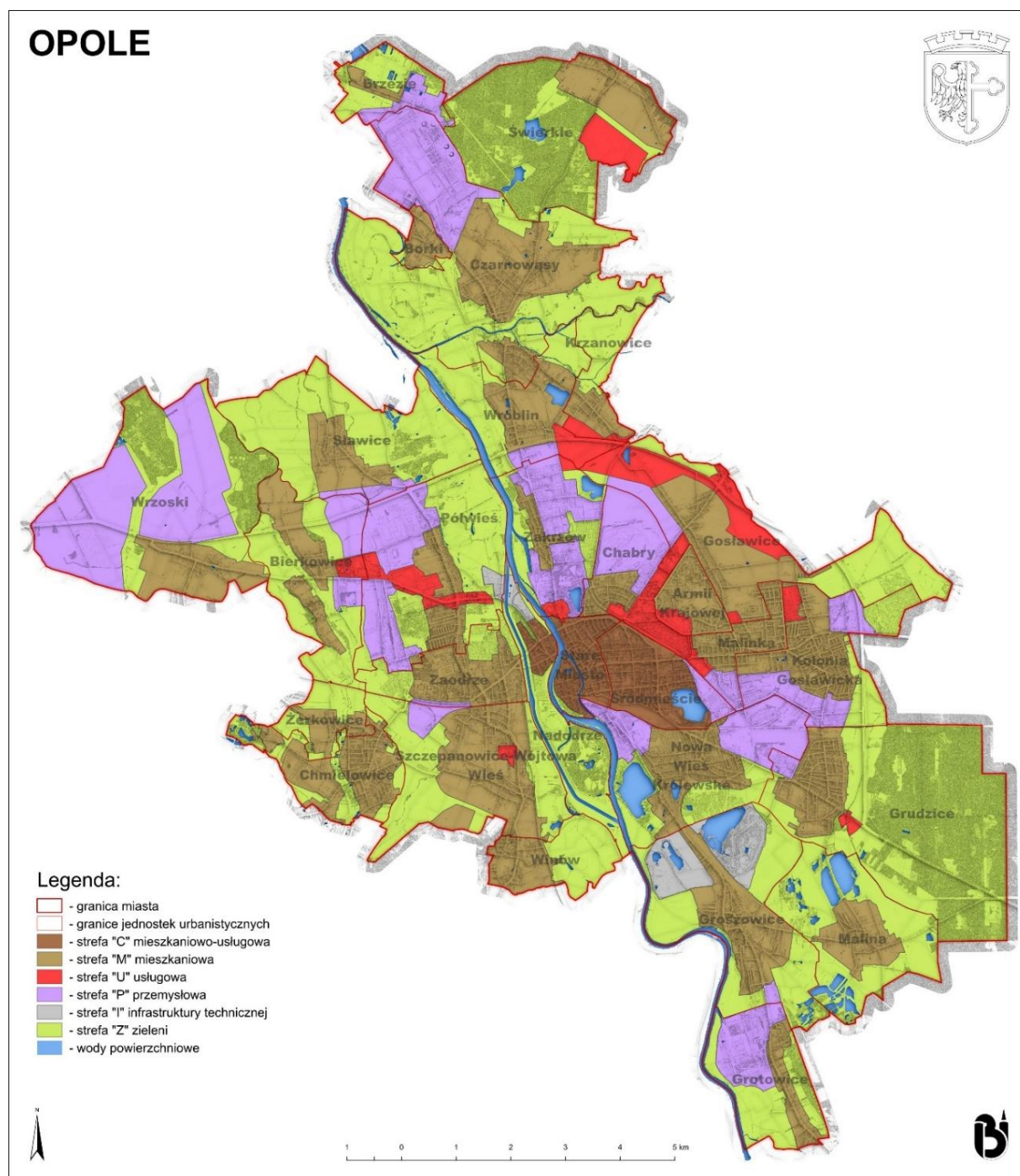
4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest docelowym układem elementów miejskiej przestrzeni zawierającym układ urbanistyczny wraz z charakterystyką roli i miejsca jednostek urbanistycznych w strukturze układu z systemem powiązań przyrodniczych, głównymi korytarzami i elementami sieci transportowej oraz głównymi elementami infrastruktury technicznej i społecznej. Co istotne, dotychczas model taki, choć w nieco innym zakresie, zawarty był w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Opola*. Usunięcie tego typu dokumentów z polityki przestrzennej na poziomie lokalnym w związku z reformą planowania przestrzennego spowodowało konieczność przeniesienia jego głównych założeń do *Strategii*.

Przyjęty model Opola nie jest budowany od podstaw, lecz rozwija się od wielu lat. Wpływ na jego kształt ma rozmieszczenie w przestrzeni poszczególnych elementów, uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczno-gospodarcze, a także prowadzona polityka przestrzenna. Model stanowiący o prowadzonej polityce przestrzennej miasta jest pewnego rodzaju uogólnieniem i nie może być podstawą do wyznaczania terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Przyjęta struktura przedstawia charakter poszczególnych jednostek urbanistycznych, np. mieszkaniowy, przemysłowy, usługowy, nie zaś kierunek przeznaczeń poszczególnych nieruchomości, ponieważ do opracowania modelu nie wykorzystuje się mapy ewidencyjnej.

Jak wskazano w części operacyjnej *Strategii*, w wymiarze przestrzennym najważniejszym kierunkiem działań jest kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej z zachowaniem ładu przestrzennego i racjonalnego kształtowania sieci osadniczej. Diagnoza przestrzenna wykazała, że należy dążyć do racjonalnego gospodarowania przestrzenią miasta i stopniowego przekształcania terenów przy uwzględnieniu pewnych ograniczeń ekofizjograficznych. Przyjmując jako ogólne założenie racjonalne kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej, podział miasta w ramach modelu ogranicza się do sześciu podstawowych stref: mieszkaniowo-usługowej, mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej, zieleni i infrastruktury technicznej. Jest to ogólny, syntetyczny podział miasta na strefy o dominujących funkcjach i pozwalający na wskazanie dla nich czytelnych kierunków rozwoju.

Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Opola

Źródło: opracowanie własne

4.1. Strefy funkcjonalne

4.1.1. Strefa mieszkaniowo-usługowa

To najstarsza część Opola, historycznie ukształtowany układ urbanistyczny obejmujący Stare Miasto, Śródmieście oraz Nadodrze. Dominują tu dwie funkcje: usługi i mieszkalnictwo, które występują równorzędnie. Obszar śródmiejski odgrywa szczególną rolę, ponieważ oddziałuje na podejmowane w mieście działania gospodarcze i społeczne. Tu znajdują się siedziby administracji państwowej, samorządowej, organizacji społecznych, politycznych, religijnych, jednostek administracji finansowej, obsługi biznesu, wyższych uczelni.

Centrum miasta jest ważnym węzłem powiązań komunikacyjnych (dworzec kolejowy, autobusowy). Warto również podkreślić, że jest to miejsce spotkań i integracji społecznych. Tu znajdują się ośrodki kultury, lokale gastronomiczne, sklepy o unikalnych branżach. Znajdujący się w centrum Rynek, Katedra Podwyższenia Krzyża Świętego i Wieża Piastowska są atrakcjami turystycznymi. Znaczenie turystyczne centrum wzrasta szczególnie w okresie Krajowego Festiwalu Polskiej Piosenki. Dlatego niezwykle istotne jest, by dążyć do ciągłego podnoszenia atrakcyjności centrum miasta. W dążeniu tym nie można jednak zapomnieć o mieszkańcach obszaru, którzy borykają się z różnymi problemami społecznymi, kwalifikującymi śródmieście do kategorii obszarów zdegradowanych i wymagających rewitalizacji. Podejmowanie wszelkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych w strefie jest więc również niezwykle ważne dla śródmieścia i jego mieszkańców.

Najważniejszymi kierunkami polityki przestrzennej w ramach strefy są:

- zachowanie i ochrona elementów historycznego układu urbanistycznego;
- zachowanie i ochrona funkcji mieszkaniowej;
- przystosowanie obiektów, urządzeń, komunikacji do potrzeb i wymagań współczesności;
- sukcesywne eliminowanie przemysłu, zwłaszcza uciążliwego;
- ograniczanie komunikacji samochodowej, przede wszystkim ruchu tranzytowego;
- zapewnienie dostępu do komunikacji zbiorowej;
- zagospodarowanie strefy zielenią urządzoną (parki, skwery, zieleńce itd.);
- rozwój dużych i małych ośrodków usługowych w postaci centrów lub ulic;
- ochrona bulwarów nadrzecznych, powiązanych przejściami i pasażami z obiektami hotelowo-gastronomicznymi, handlowymi i zielenią urządzoną;
- przebudowa i zagospodarowanie wewnątrz międzyblokowych wśród historycznej zabudowy w celu stworzenia miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych dla mieszkańców;
- poprawa dostępności obiektów i przestrzeni dla potrzeb osób o szczególnych potrzebach.

4.1.2. Strefa mieszkaniowa

Strefa obejmuje tereny, które zgodnie z wynikami badań fizjograficznych są najbardziej odpowiednie do zabudowy, bezpieczne (poza strefą zagrożenia powodzią, promieniowaniem elektromagnetycznym, hałasem itp.), a poza tym w dużej mierze już przeznaczone na taką funkcję.

W strefie mieszkaniowej znajdują się osiedla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, które stanowią miejsca nie tylko zaspokajania podstawowych potrzeb, ale także integracji społeczności lokalnej oraz budowania więzi.

Najważniejszymi kierunkami polityki przestrzennej w ramach strefy są:

- realizacja zabudowy na terenach o zróżnicowanej własności gruntów postępująca sukcesywnie wraz z realizacją ciągów komunikacyjnych i przestrzeni publicznych;
- wzbogacanie osiedli o infrastrukturę społeczną oraz poprawa dostępności tych obiektów, w tym usługi oświaty, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji;
- zapewnienie dostępu do komunikacji zbiorowej;
- kształtowanie ogólnodostępnych ośrodków usługowych zapewniających podstawowe usługi publiczne i komercyjne;
- zagospodarowanie strefy zielenią urządzoną (parki, skwery, zieleńce itd.);
- ochrona terenów mieszkaniowych przed zagrożeniami i uciążliwościami, takimi jak powódź, podtopienia, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne, odór;
- realizacja zabudowy po uprzednim wyposażeniu terenu w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym infrastrukturę błękitno-zieloną.

4.1.3. Strefa usługowa

Strefa obejmuje obszary koncentracji usług o znaczeniu regionalnym, zarówno usługi publiczne, jak i komercyjne. W strefie znajdują się obiekty wyróżniające się w skali miasta pod względem znaczenia, powierzchni, kompozycji. Znajdują się tu uczelnie, obiekty sportowe, obiekty opieki zdrowotnej, centra handlowe. Ważnym zagadnieniem jest sprawna obsługa komunikacyjna, w tym również zapewnienie dostępu poprzez komunikację zbiorową.

Najważniejsze kierunki polityki przestrzennej w ramach strefy obejmują:

- przystosowanie obiektów, urządzeń, komunikacji do potrzeb i wymagań współczesności;
- kompleksowe kształtowanie zabudowy jako kompozycje architektoniczno-urbanistyczne wyróżniające się w przestrzeni (rozwiązania konkursowe);
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez przebudowę lub wymianę istniejących obiektów;
- zagospodarowanie strefy zielenią urządzoną (parki, skwery, zieleńce itd.);
- dostosowanie obiektów i przestrzeni dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- kształtowanie wielofunkcyjnych kompleksów usługowych;
- zapewnienie dostępu do komunikacji zbiorowej.

4.1.4. Strefa przemysłowa

Strefa jest ważna dla mieszkańców miasta z uwagi na lokalizację w niej większości miejsc pracy. Strefy takie należy sytuować w różnych częściach Opola, aby ruch komunikacyjny mógł się rozkładać w miarę równomiernie. Preferuje się lokalizację zakładów wykorzystujących nowoczesne technologie, w celu poprawy czystości powietrza, wód i gleb. Obserwuje się sukcesywny rozwój terenów przemysłowo-usługowych wzdłuż obwodnic miejskich, dlatego powiązanie strefy z układem komunikacyjnym jest podstawowym założeniem.

Najważniejsze kierunki polityki przestrzennej w ramach strefy obejmują:

- lokalizację obszarów przemysłowych w powiązaniu z komunikacją kolejową, drogową i wodną;
- przystosowanie obiektów, urządzeń, komunikacji do potrzeb i wymagań współczesności w zakresie ochrony środowiska;
- wyposażenie terenów w infrastrukturę techniczną, w tym infrastrukturę błękitno-zieloną;
- zapewnienie dostępu do komunikacji zbiorowej;
- zagospodarowanie strefy zielenią urządzoną i izolacyjną.

4.1.5. Strefa infrastruktury technicznej

Strefa infrastruktury obejmuje obszary, na których znajdują się istniejące, powierzchniowo duże tereny infrastruktury technicznej. Są tu strategiczne dla miasta obiekty tj.: oczyszczalnia ścieków czy składowisko odpadów.

Najważniejsze kierunki polityki przestrzennej w ramach strefy obejmują:

- umożliwienie funkcjonowania i rozwoju strategicznej infrastruktury;
- zapewnienie prawidłowej obsługi komunikacyjnej obszarów;
- uatrakcyjnienie zagospodarowania obszarów;
- powiązanie obszarów z systemem zieleni miejskiej;
- uwzględnienie w kreowanej polityce przestrzennej uciążliwości obszarów poprzez ich izolację od funkcji mieszkaniowych i rekreacyjnych np. poprzez wprowadzanie zieleni izolacyjnej.

4.1.6. Strefa zieleni i system powiązań przyrodniczych

Strefa zieleni związana jest z uwarunkowaniami przyrodniczymi, w tym siecią hydrograficzną miasta. Obejmuje ona przede wszystkim rzeki i tereny przyległe do rzek, lasy, zbiorniki wodne, a także użytki rolne. W Opolu powinno dążyć się do stworzenia systemu zielni, na który powinny składać się szerokie kliny zieleni wnikające do centrum miasta. W miarę możliwości, na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, należy projektować tereny zieleni we wszystkich osiedlach mieszkaniowych. Przez tereny zieleni powinny prowadzić ścieżki rowerowe, ciągi spacerowe, które wraz ze szpalerami drzew, bulwarami itp. powinny stanowić połączenia pomiędzy poszczególnymi terenami zieleni, tworząc spójny system.

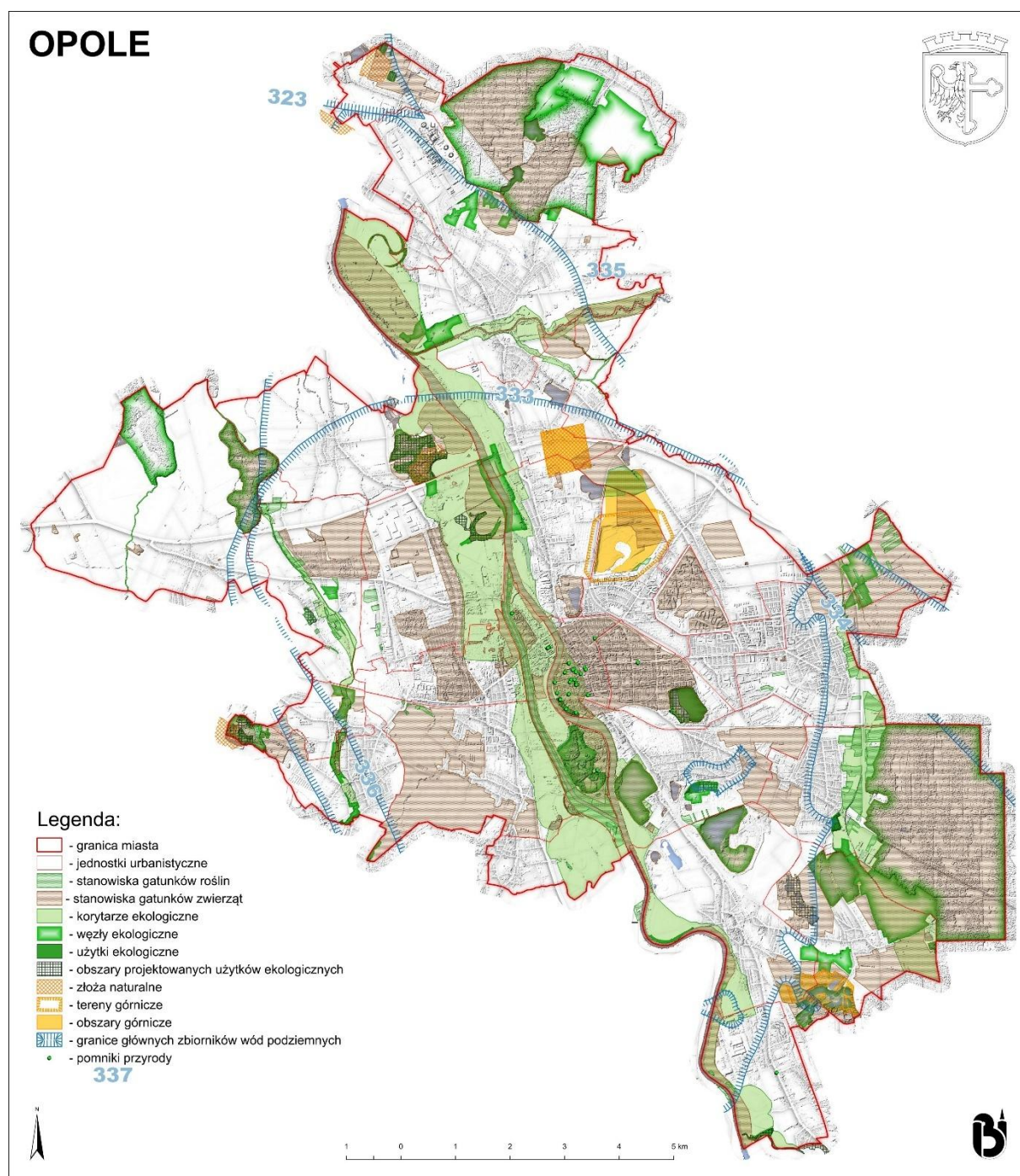
Najważniejsze kierunki polityki przestrzennej w ramach strefy zieleni obejmują:

- sukcesywne tworzenie systemu zieleni miejskiej składającego się z różnych form;
- ochrona terenów niezabudowanych przed niekontrolowaną urbanizacją;
- wyposażenie każdego osiedla mieszkaniowego w ogólnodostępny teren zieleni publicznej;
- ochrona terenów zieleni publicznej przed zabudową poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- atrakcyjne zagospodarowanie zbiorników wodnych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe;
- wprowadzanie ścieżek pieszo-rowerowych powiązanych z system zieleni miejskiej.

Niezależnie od stref zieleni wyznaczonych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej **system przyrodniczy** miasta stanowi uwarunkowanie, które ma swoje miejsce w każdej strefie. System ten podlega ciągłym modyfikacjom związanym z działalnością człowieka, ale ważne jest, by zachować ciągłość poszczególnych jego elementów. Stopień zurbanizowania poszczególnych obszarów miasta w strefach jest różny, dlatego tereny zieleni mogą występować w niewielkim zakresie albo na dużych powierzchniowo terenach.

Co istotne, niektóre elementy systemu przyrodniczego są trwałe i nie podlegają zmianie funkcji np. wody powierzchniowe (stojące i płynące), doliny rzeczne, lasy. Dlatego stanowią one podstawę układu przyrodniczego. W Opolu osią systemu przyrodniczego jest dolina Odry oraz jej dopływy: Mała Panew, Prószkówka, a także duże kompleksy leśne tj. w Grudziecach, Bierkowicach, Świerklach. Istotą tego systemu jest, aby powiązać przestrzennie poszczególne elementy, co pozwoli na zachowanie ciągłości przyrodniczej. W kształtowaniu zagospodarowania stref przyległych do obszarów chronionych Natura 2000 należy uwzględnić cele ochrony tych obszarów.

Rysunek 2. Obszary i obiekty objęte ochroną przyrodniczą w Opolu

Źródło: opracowanie własne

4.2. Struktura osadnicza miasta i funkcje jednostek urbanistycznych

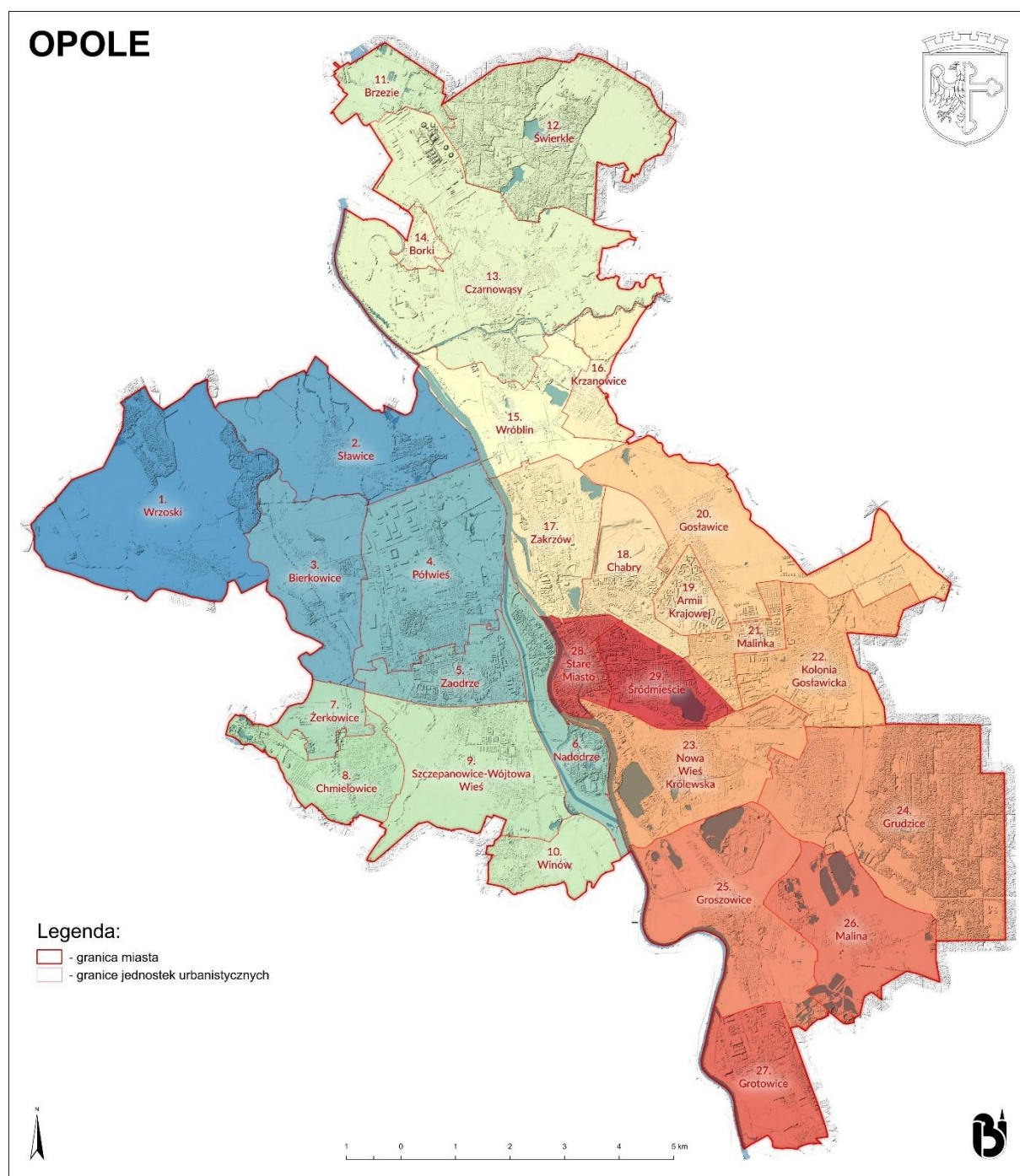
Opole podzielone jest od 2019 r. na 13 dzielnic. Jednak na potrzeby analiz przestrzennych już w 2017 r., tj. bezpośrednio po zmianie granic, podzielone zostało na 29 jednostek urbanistycznych, które nie są formalnie przyjętym podziałem miasta, jednak wykorzystywane są w dokumentach planistycznych. Podział ten jest szczególnie istotny w bilansowaniu terenów, ponieważ pozwala analizować i oceniać tereny w odniesieniu do powierzchni jednostki urbanistycznej, liczby mieszkańców, a dodatkowo pozwala na przeprowadzenie analiz porównawczych między jednostkami.

W jednostkach urbanistycznych wyznaczone są obszary zabudowy, w tym mieszkaniowej, dla których przewiduje się zasady i warunki rozwoju oraz odpowiedni program usług z uwzględnieniem ich dostępności, a także kierunki rozwoju w zakresie infrastruktury społecznej, komunikacyjnej i technicznej. Dlatego też podstawowym elementem sieci osadniczej w Opolu są jednostki urbanistyczne, które historycznie były dołączonymi do miasta miejscowościami albo stanowią osiedla zabudowy mieszkaniowej współcześnie kształtowane. Część jednostek urbanistycznych stanowi ukształtowany, kompletny zespół, dla którego w diagnozie stwierdzono brak potrzeby wyznaczania nowych terenów mieszkaniowych, a jedynie potrzeby w zakresie poprawy funkcjonowania, np. wprowadzenia infrastruktury społecznej. Część jednostek charakteryzuje się zaś dużą dynamiką, wzrostem liczby ludności, potrzebą powiększania terenów mieszkaniowych i dlatego w tych jednostkach przewiduje się powiększenie terenów zabudowy.

Należy mieć również na uwadze, iż w niektórych jednostkach nie zauważa się ani ruchu budowlanego, ani wzrostu liczby ludności, ale istniejące uwarunkowania umożliwiają wskazanie nowych terenów mieszkaniowych. Warto zatem traktować te tereny jako rezerwę dla rozwoju zabudowy, ponieważ część mieszkańców z gęsto zaludnionych obszarów miasta, takich jak: Stare Miasto, Śródmieście, Nadodrze, Armii Krajowej może się do nich przeprowadzić. Takimi jednostkami urbanistycznymi wskazanymi jako rezerwa rozwoju są: Sławice, Świerkle, Malina. Rezerwy terenu dla zabudowy mieszkaniowej są istotne, ponieważ w Opolu należy przewidywać rozwój stref aktywności gospodarczych stanowiących miejsca pracy. Szczególnie ważna i strategiczna dla miasta jest taka strefa we Wrzoscach, ponieważ charakteryzuje się ona korzystną lokalizacją w stosunku do układu drogowego i uwarunkowań fizjograficznych.

W strukturze osadniczej miasta o roli i hierarchii poszczególnych jednostek urbanistycznych decydują przypisane funkcje, które w dużej mierze wynikają z aktualnego zagospodarowania terenu i uwarunkowań rozwojowych. Każda z jednostek urbanistycznych jest w określonym stopniu mieszkaniowa, ponieważ znajdują się w niej strefy mieszkaniowo-usługowe lub mieszkaniowe. Należy przy tym zauważyć, iż tylko jednostki usytuowane w centrum miasta, tj. Stare Miasto, Śródmieście i Nadodrze mają strefy określone jako mieszkaniowo-usługowe, ponieważ obie funkcje ściśle tutaj się łączą. W pozostałych jednostkach nie ma natomiast stref mieszkaniowo-usługowych tylko mieszkaniowe, ponieważ są to osiedla mieszkaniowe, którym usługi towarzyszą. Obok funkcji mieszkaniowych każda jednostka ma dodatkowe strefy, zajmujące niekiedy znaczne powierzchnie. Szczególnie duży udział mają strefy zieleni usytuowane w Grudziecach, Malinie, Sławicach, Świerklach, co związane jest z występowaniem lasów, wód powierzchniowych, terenów rolnych. Funkcja przemysłowa dominuje zaś w Zakrzowie i Wrzoscach. Ciekawie prezentuje się także struktura Nowej Wsi Królewskiej, gdzie udział funkcji mieszkaniowych, przemysłowych oraz zieleni jest podobny.

Rysunek 3. Podział Opola na jednostki urbanistyczne

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Struktura jednostek urbanistycznych w Opolu

(C – strefa mieszkaniowo-usługowa, M – strefa mieszkaniowa, U – strefa usługowa, P – strefa przemysłowa, Z – strefa zieleni, I – strefa infrastruktury technicznej)

Lp.	Jednostka urbanistyczna	C	M	U	P	Z	I	C	M	U	P	Z	I
		powierzchnia w ha						udział w %					
1	Armii Krajowej	0	117	21	0	0	0	0	85	15	0	0	0
2	Bierkowice	0	161	20	94	274	0	0	29	4	17	50	0
3	Borki	0	57	0	0	8	0	0	87	0	0	13	0
4	Brzezie	0	24	0	56	126	0	0	12	0	27	61	0
5	Chabry	0	61	81	170	0	0	0	20	26	55	0	0
6	Chmielowice	0	226	0	0	110	0	0	67	0	0	33	0
7	Czarnowąsy	0	387	0	291	737	0	0	27	0	21	52	0
8	Gosławice	0	284	195	45	241	0	0	37	26	6	31	0
9	Groszowice	0	238	0	9	344	216	0	30	0	1	43	27
10	Grotowice	0	79	0	136	185	0	0	20	0	34	46	0
11	Grudzice	0	180	10	19	1022	0	0	15	1	2	83	0
12	Kolonia Gosławicka	0	217	20	148	117	0	0	43	4	30	23	0
13	Krzanowice	0	62	19	0	111	0	0	32	10	0	58	0
14	Malina	0	135	0	0	428	0	0	24	0	0	76	0
15	Malinka	0	125	13	30	0	0	0	74	8	18	0	0
16	Nadodrze	43	0	0	0	261	21	13	0	0	0	80	6
17	Nowa Wieś Królewska	0	211	0	212	230	0	0	32	0	32	35	0
18	Półwieś	0	118	79	249	340	15	0	15	10	31	42	2
19	Sławice	0	130	0	32	550	0	0	18	0	4	77	0
20	Stare Miasto	155	0	0	0	21	0	88	0	0	0	12	0
21	Szczepanowice-Wójtowa Wieś	0	351	10	33	313	0	0	50	1	5	44	0
22	Śródmieście	253	0	0	31	0	0	89	0	0	11	0	0
23	Świerkle	0	182	74	0	605	0	0	21	9	0	70	0
24	Winów	0	106	0	0	134	0	0	44	0	0	56	0
25	Wróblin	0	169	48	26	226	0	0	36	10	5	48	0
26	Wrzoski	0	184	0	610	354	0	0	16	0	53	31	0
27	Zakrzów	0	44	19	221	150	0	0	10	4	51	35	0
28	Zaodrze	0	188	0	10	93	0	0	65	0	3	32	0
29	Żerkowice	0	64	0	0	87	0	0	42	0	0	58	0

Źródło: opracowanie własne

4.3. Główne korytarze i elementy sieci transportowych

Ważnym elementem modelu są główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych. Obejmują one: linie kolejowe, drogę wodną oraz drogi układu podstawowego i wspomagającego. Układ tych elementów kształtuje się od wieków i zależy od wielu czynników, w tym czynników zewnętrznych i wewnętrznych miasta, tj. lokalizacji miasta, uwarunkowań fizjograficznych, kształtującej się sieci drogowej kraju, postępującej urbanizacji itp.

Przebiegające przez Opole **linie kolejowe** stanowią strategiczny element sieci transportowej, są to tereny zamknięte, których ustalony przebieg sankcjonowany jest w kolejnych dokumentach planistycznych. Przebieg linii kolejowych oraz lokalizacji stacji kolejowych nie wymaga zmian.

Odra stanowi jeden z ważniejszych szlaków żeglownych w Polsce, dlatego zakłada się, że stanie się ona alternatywnym szlakiem transportowym mogącym konkurować z transportem drogowym i szynowym. Z pewnością należy dążyć do wzmocnienia jej roli. Ważne jest więc utrzymanie lokalizacji istniejących portów rzecznych, w tym przy „Metalchemie”, w Zakrzowie przy Cementowni „Odra”, portu turystycznego. Pozwoli to także na zaktywizowanie przyległych terenów przemysłowych pod względem wykorzystania Odry jako szlaku transportowego.

Układ dróg w Opolu planowany jest jako zewnętrzny i wewnętrzny. Zewnętrzny układ podstawowy realizowany jest przez drogi klasy głównej ruchu przyspieszonego, ewentualnie główne. W układzie zewnętrznym wyróżnia się następujące elementy:

- **obwodnicę północną**, która jest elementem zewnętrznego pierścienia systemu komunikacji drogowej, prowadzącego ruch tranzytowy. Planowana jest do rozbudowy jako droga ekspresowa S-46 „Szlaku Staropolskiego”, przebiegającego od przejścia granicznego z Czechami na Dolnym Śląsku do przejścia granicznego z Białorusią. Na odcinku przebiegającym przez polder Żelazna obwodnica północna powinna być prowadzona w formie estakady;
- **obwodnicę południową**, która jest zamykającym elementem pierścienia zewnętrznego łączącym się bezkolizyjnie z obwodnicą północną w dwóch punktach. W ciągu obwodnicy południowej usytuowana jest dodatkowa przeprawa przez Odrę. Na odcinku przebiegającym przez polder Dąbrówka – Opole obwodnica południowa powinna być prowadzona w formie estakad;
- **obwodnicę wschodnią** (w dwóch wariantach), która przebiega po wschodniej stronie Odry, łącząc obwodnicę południową z autostradą A4. Do obwodnicy wschodniej powinna włączać się droga klasy głównej będąca jednocześnie przeprawą przez Odrę i stanowiąca łącznik z przedłużeniem trasy krapkowickiej na terenie gminy Prószków, drugi wariant obwodnicy wschodniej może przebiegać po wschodniej stronie linii kolejowej nr 136, ale wymaga przeprowadzenia szczegółowej analizy i oceny wpływu na środowisko przyrodnicze;
- **trasę brzeską**, stanowiącą drogę wylotową z obwodnicy północnej w kierunku Wrocławia;
- **trasę prudnicką**, która jest najkrótszym połączeniem obwodnicy południowej z autostradą A4;
- **trasę krapkowicką** (fragment od obwodnicy do granic miasta), która stanowi element zewnętrznego układu drogowego, przebiega po zachodniej stronie Odry i łączy obwodnicę południową z autostradą A4;
- **trasę strzelecką**, która jest drogą wylotową z obwodnicy północnej w kierunku Strzelec Opolskich;
- **trasę częstochowską** (fragment od obwodnicy do granic miasta), przebiegającą wzdłuż granicy miasta z Łędzinami, stanowi element zewnętrznego układu podstawowego, wraz z obwodnicą północną planowana jest do rozbudowy jako droga ekspresowa S-46;

- **trasę kluczborską** (fragment od obwodnicy do granic miasta) jest drogą wylotową w kierunku Kluczborka;
- **trasę namysłowską** stanowiącą obejście zabudowy mieszkaniowej we Wróblinie i Czarnowasach, z obwodnicy północnej w kierunku Namysłowa.

Wewnętrzny podstawowy układ to głównie drogi o charakterze miejskim, ale niektóre z nich są również drogami wyjazdowymi z miasta. Wewnętrzny podstawowy układ obejmuje wiele dróg zarówno istniejących, jak i projektowanych, które można podzielić na trzy kategorie:

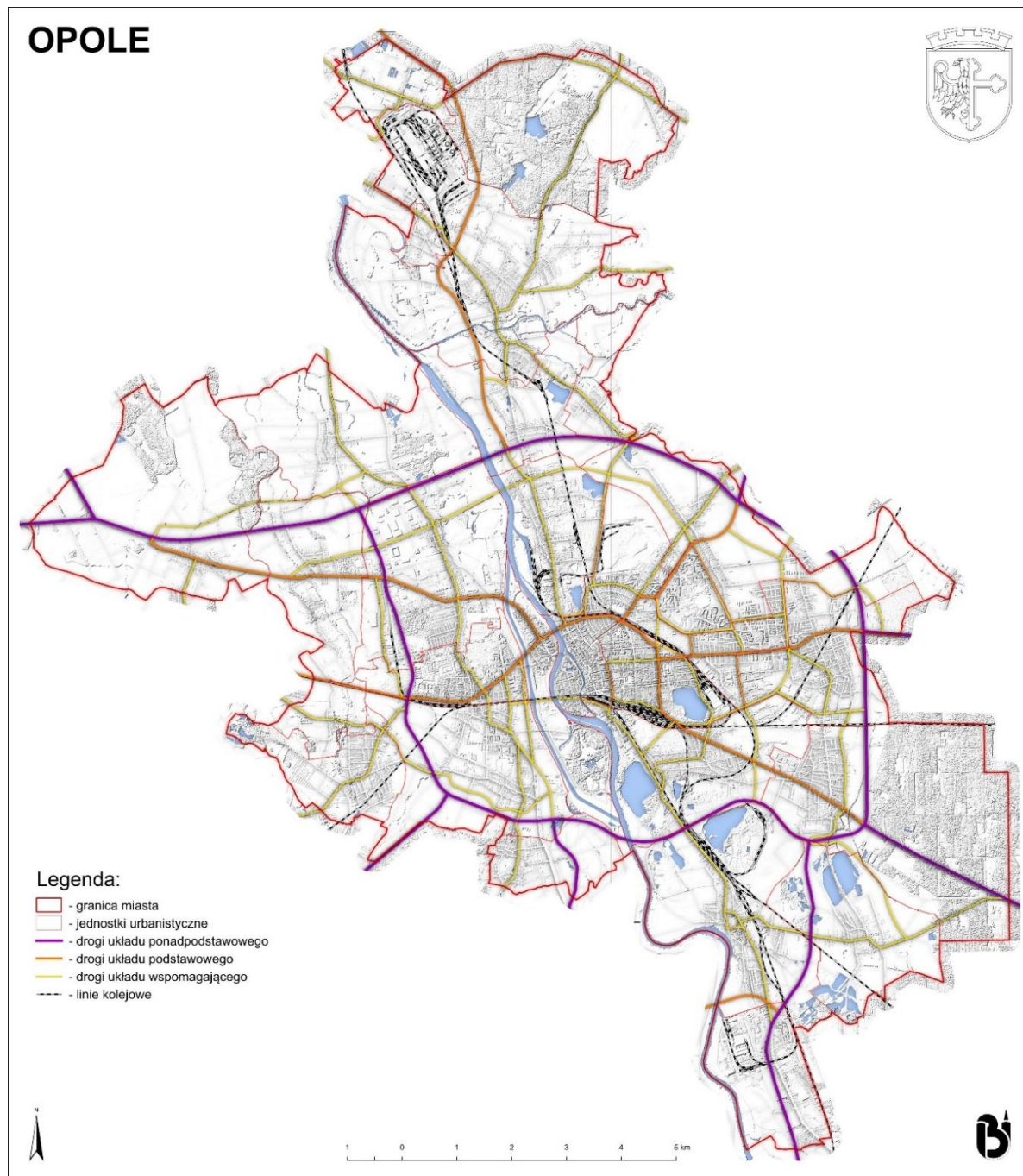
- **śródmiejski układ dróg** obejmujący obwodnicę śródmiejską i ulice wewnątrz obwodnicy śródmiejskiej, w którym obwodnica śródmiejska stanowi wewnętrzny pierścień systemu komunikacji drogowej, do którego włączają się trasy promieniście rozchodzące się w kierunku dzielnic mieszkaniowych;
- **układ dróg łączących obwodnicę śródmiejską z zewnętrznym podstawowym układem dróg** obejmujący takie elementy jak:
 - wschodnią i zachodnią trasę średnicową łączącą obwodnicę południową z północną poprzez obwodnicę śródmiejską;
 - fragment północnej i południowej trasy odrzańskiej mający na celu połączenie północnej i południowej części Opola poprzez obwodnicę śródmiejską i spinająca obwodnicę śródmiejską z północną, południową i wschodnią, przebiegającą wzdłuż Odry;
 - trasę wrocławską łączącą obwodnicę śródmiejską z obwodnicą południową, stanowiącą również awaryjne odciążenie obwodnicy północnej;
 - trasę północną przebiegającą równolegle do obwodnicy północnej oraz
 - trasy: piastowska, gosławicka, szczepanowicka i fragmenty tras: kluczborskiej, oleskiej, luboszyckiej, strzeleckiej, częstochowskiej, wrocławskiej i krapkowickiej;
- **układ dróg doprowadzających do zewnętrznego podstawowego układu dróg** zapewniający dostęp komunikacyjny do miasta i jego centrum z terenów podmiejskich i osiedli usytuowanych na peryferiach miasta, obejmujący trasy: chmielowicką, żerkowicką, sławicką, fragmenty północnej i południowej trasy odrzańskiej, groszowicką, krzanowicką, borkowską, łubniańską i świerklańską.

W mieście należy planować przestrzenie przeznaczone jedynie dla **ruchu pieszego**, które stanowią ważne, reprezentacyjne przestrzenie publiczne. Swobodny dostęp pieszych powinien być zapewniony w szczególności do miejsc spotkań mieszkańców, terenów imprez masowych, obiektów sportu i rekreacji, usług publicznych, a także przystanków komunikacji miejskiej czy centrów przesiadkowych. Strefy piesze wymagają wprowadzenia odpowiedniego zagospodarowania terenu, w tym wprowadzania zieleni, odpowiedniego doboru obiektów małej architektury. Ważnym zagadnieniem jest tu również stosowanie udogodnień dla osób o szczególnych potrzebach. Strefy piesze powinny stanowić spójny i funkcjonalny system, który pozwala na swobodne poruszanie się nie tylko w centrum miasta, ale również na osiedlach mieszkaniowych i terenach rekreacyjno-wypoczynkowych. Strefy piesze powinny zatem obejmować przede wszystkim place, tereny zieleni urządzonej, publiczne ciągi piesze i wyznaczane być w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako przestrzenie publiczne. Proponuje się, aby strefy piesze były wyznaczone w Rynku, sąsiednich ulicach, w tym ulicy Krakowskiej oraz obejmowały parki, skwery, centra osiedli mieszkaniowych, tereny nadrzeczne i wokół zbiorników wodnych wykorzystywanych na cele rekreacyjne.

System dróg rowerowych Opola powinien stanowić układ promienisto-pierścieniowy, spójny i umożliwiający poruszanie się do i z centrum miasta, a także powiązany z systemem zieleni miejskiej.

Założenia te uwzględniane są w powstających dokumentach, planach miejscowych, ponieważ korzystanie z komunikacji rowerowej przynosi szereg korzyści ekonomicznych i zdrowotnych. Należy rozwijać system infrastruktury rowerowej, w tym sukcesywnie realizować nowe odcinki dróg rowerowych i infrastruktury towarzyszącej.

Rysunek 4. Projektowany schemat dróg w układzie podstawowym i wspomagającym w Opolu

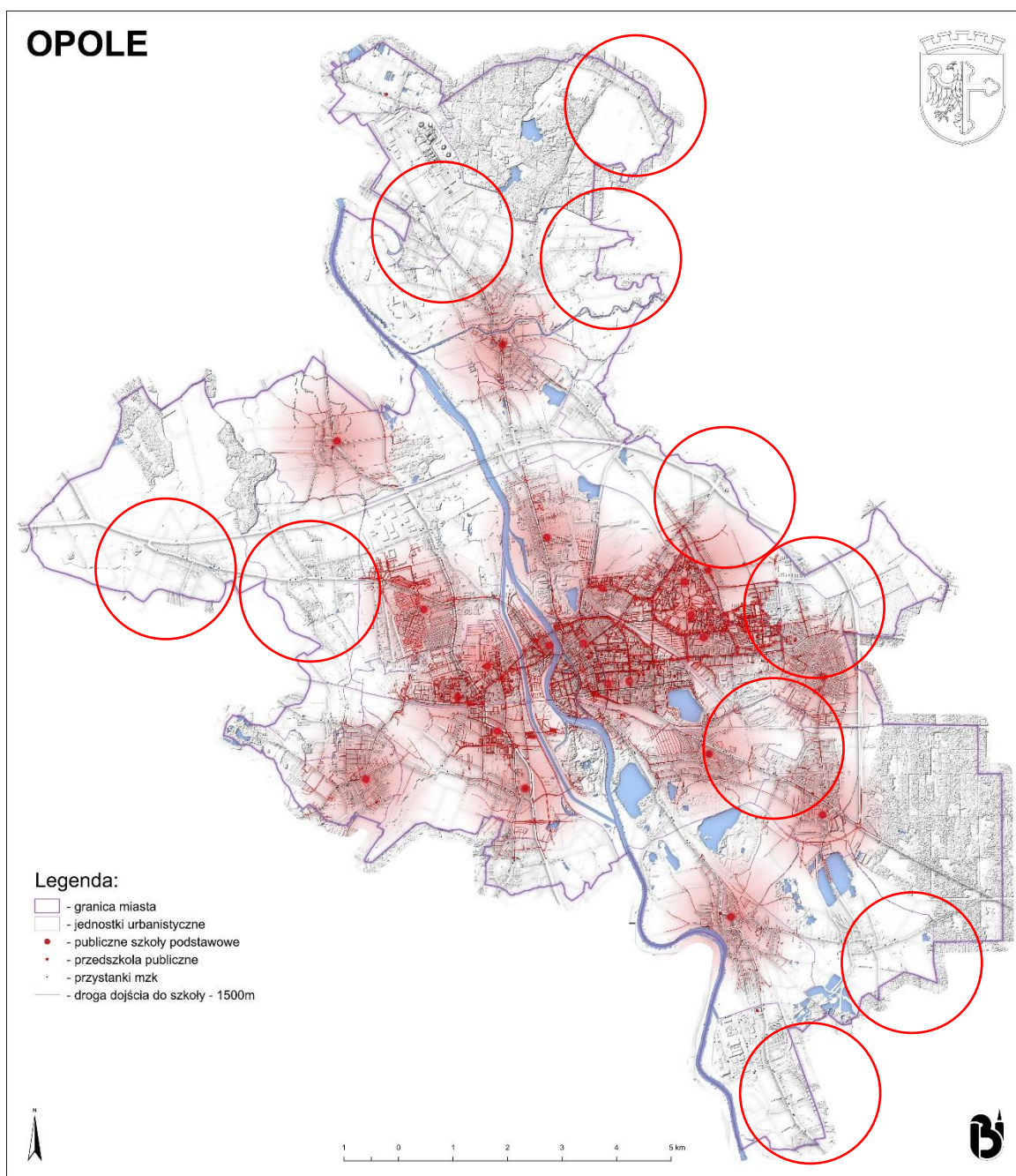

Źródło: opracowanie własne

4.4. Główne elementy infrastruktury społecznej i technicznej

Infrastruktura społeczna obejmuje wiele różnych obszarów i obiektów związanych z usługami o charakterze publicznym oraz terenami rekreacji i wypoczynku, w tym zieleni urządzonej. Głównymi elementami infrastruktury społecznej kształtowanymi w polityce przestrzennej są szkoły podstawowe oraz tereny zieleni urządzonej. Rozwój terenów mieszkaniowych powinien uwzględniać również lokalizację nowych placówek oświatowych. Proponowane lokalizacje znajdują się we Wrzosekach, Gośławicach, Kolonii Gośławickiej, Bierkowicach, Grotowicach, Malinie, Czarnowásach. Lokalizacja takich terenów powinna być uwzględniona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Część terenów została już zarezerwowana i wskazana w planach miejscowych.

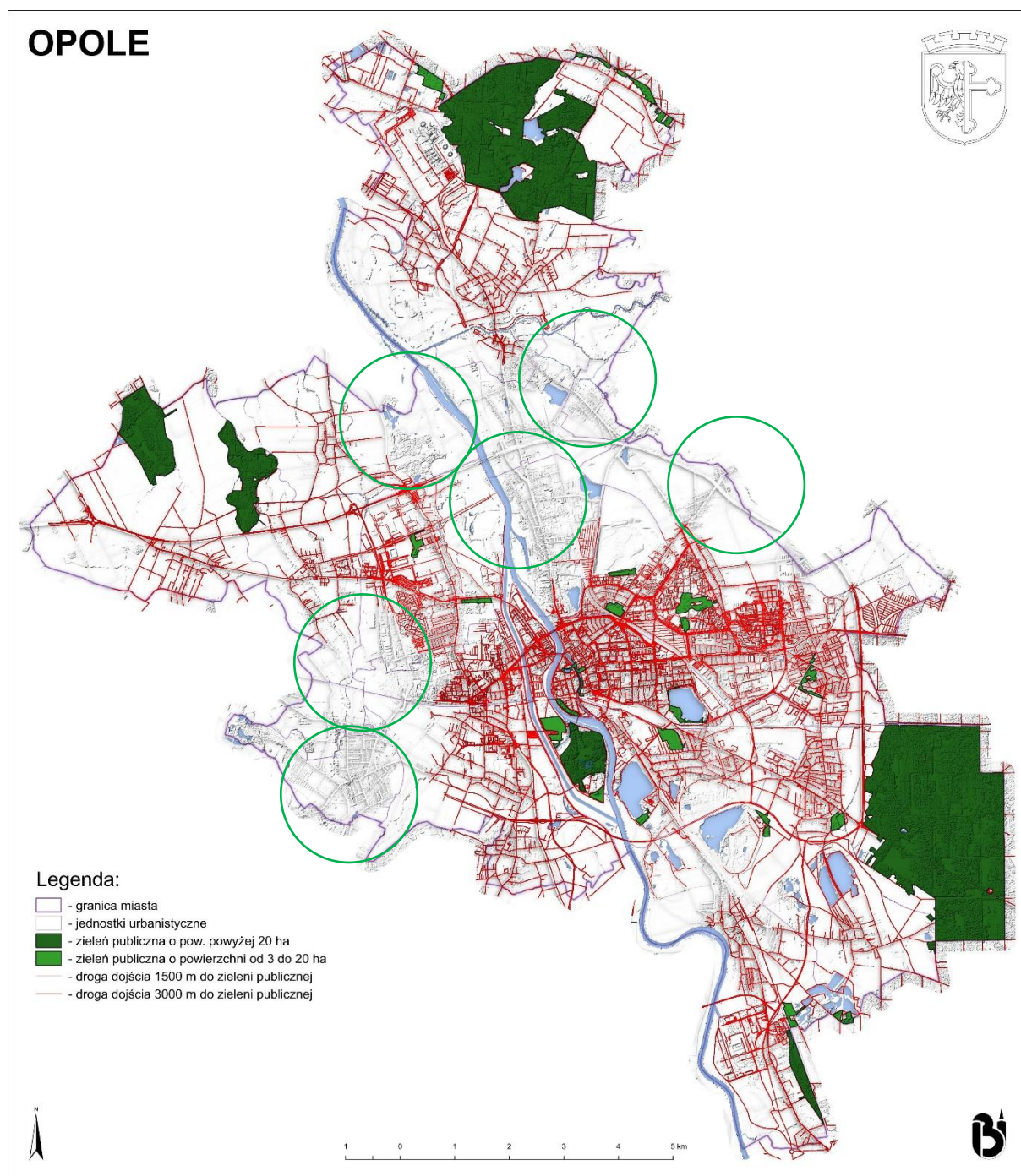
Rysunek 5. Dostępność szkół podstawowych w Opolu

Źródło: opracowanie własne

Tereny zieleni urządzonej powinny być ogólnodostępne, a od ich wielkości zależy wymagana odległość. Od terenów zieleni urządzonej o powierzchni minimum 3 ha odległość ta powinna wynosić maksimum 1500 m, natomiast o powierzchni minimum 20 ha maksimum 3000 m (licząc drogę dojazdu). Dlatego też w Opolu nowe tereny zieleni urządzonej są i powinny być wyznaczane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Przede wszystkim lokalizacja nowych terenów wskazana jest w Chmielowicach, Sławicach, Zaodrze, Zakrzowie, Krzanowicach, Gosławicach.

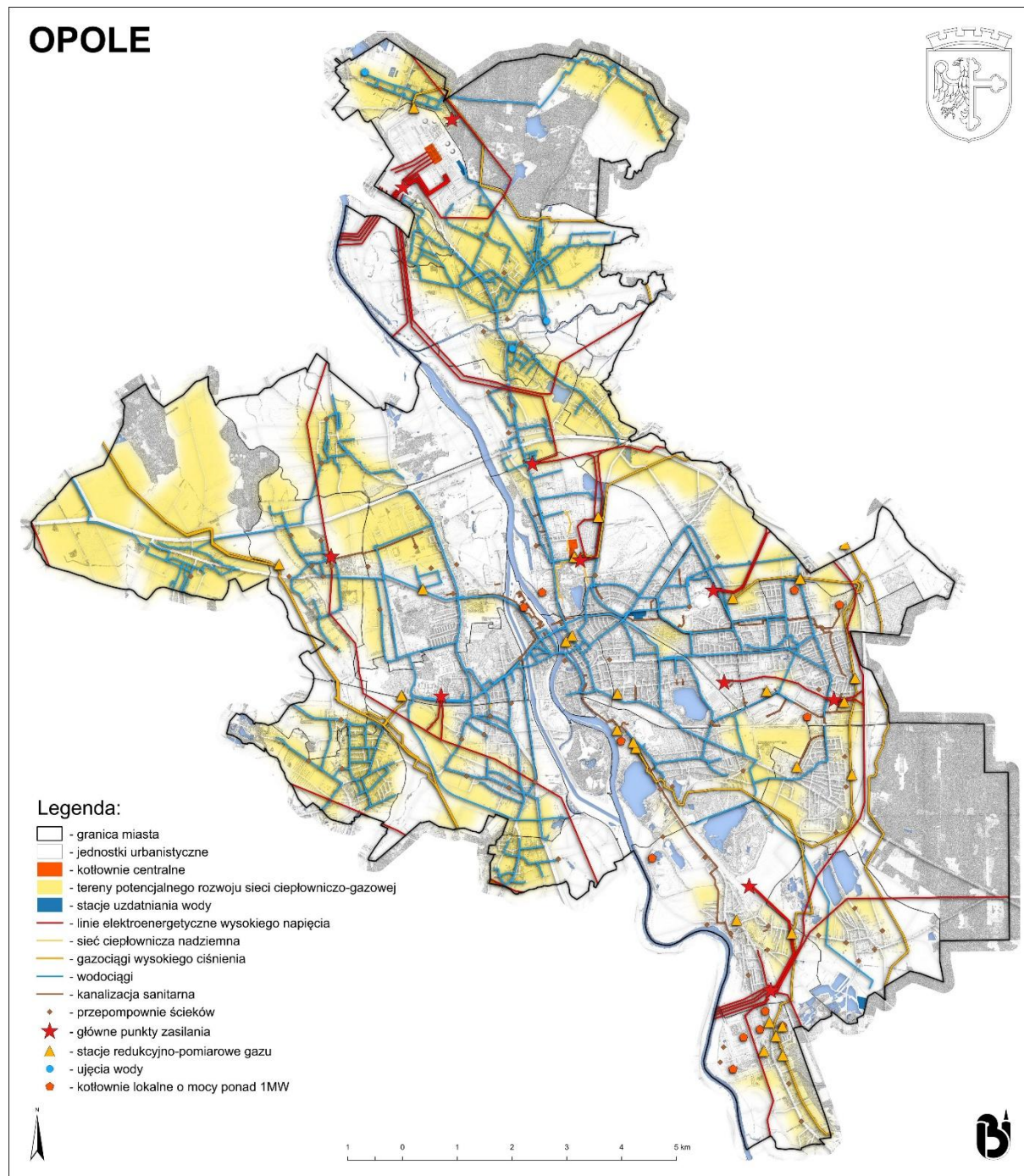
Rysunek 6. Dostępność terenów zieleni i lasów w Opolu

Źródło: opracowanie własne

Schemat głównych elementów infrastruktury technicznej obrazuje rysunek 7, na którym uwidoczniło przede wszystkim przebieg infrastruktury przesyłowej (gazociągi wysokiego ciśnienia, linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia), a także infrastruktury dystrybucyjnej, w tym zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, zaopatrzenia w gaz, ciepło i telekomunikację.

Rysunek 7. Schemat infrastruktury technicznej w Opolu

Źródło: opracowanie własne

5. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

5.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

W celu **poprawy jakości powietrza** i osiągnięcia odpowiednich standardów, należy zmniejszyć emisję zanieczyszczeń. Służyć temu mają m.in. następujące działania:

- realizacja urządzeń ochronnych lub wprowadzanie zmian technologicznych w zakładach przemysłowych i jednostkach realizujących cele publiczne;
- ograniczanie „emisji niskich” pochodzących z budynków mieszkalnych i usługowych;
- przedsięwzięcia w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- rozwój i modernizacja sieci ciepłowniczej;
- tworzenie preferencji dla lokalizacji nowych podmiotów gospodarczych, wykorzystujących przyjazne środowisku technologie wytwarzania;
- preferencje dla szerszego wykorzystywania odnawialnych źródeł energii;
- rozwój alternatywnych środków komunikacji (np. tworzenie systemu ścieżek rowerowych, rozwój transportu zbiorowego – autobusowego i szynowego);
- ochrona i kształtowanie terenów zieleni w formie systemu zieleni miejskiej;
- wprowadzanie pasów zieleni wzdłuż tras komunikacyjnych;
- ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w centrum.

Głównym obszarem działań ochronnych powinny być przedsięwzięcia podejmowane w przemyśle, gospodarce komunalnej i komunikacji, mające największy wpływ na stan powietrza.

W celu usuwania **uciążliwości akustycznych** należy zmniejszać powierzchnię obszarów i liczby mieszkańców objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego i przemysłowego poprzez uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- wniosków wynikających z wykonywanych pomiarów zagrożenia hałasem wynikających z aktualnej mapy akustycznej;
- lokalizacji obiektów przemysłowych, których funkcjonowanie powoduje przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu, poprzez zapewnienie odpowiednich odległości dla nowej zabudowy;
- natężeń hałasu wzdłuż linii kolejowych, dróg oznaczeniu krajowym i wojewódzkim, poprzez zapewnienie odpowiednich odległości dla nowej zabudowy.

Wszelkie działania w zakresie ochrony przed hałasem powinny być prowadzone kompleksowo, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony zdrowia mieszkańców Opola. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa²¹ w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy każdorazowo klasyfikować tereny w zakresie ochrony przed hałasem na całym obszarze opracowania planu włącznie z identyfikacją terenów niepodlegających ochronie.

²¹ Art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo ochrony środowiska.

Celem strategicznym w zakresie **ochrony przed promieniowaniem niejonizującym** na terenie miasta, jest monitoring pól elektromagnetycznych, zmierzający do określenia skali problemu i poprawy bezpieczeństwa w tym zakresie. Dodatkowym działaniem w tym zakresie jest wprowadzenie w opisie obszarów funkcjonalno-przestrzennych miasta zakazów lokalizowania nowych obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi w strefie bezpieczeństwa od linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV i powyżej, doprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego do uporządkowania istniejących konfliktów przestrzennych pomiędzy zabudową mieszkaniową a liniami wysokiego napięcia oraz ograniczenie lokalizowania stacji bazowych telefonii komórkowych w postaci masztów antenowych na niektórych obszarach miasta.

Ochrona wód podziemnych jest jednym z najważniejszych kierunków działań ze względu na obecne i przyszłościowe wykorzystywanie ich do zaopatrzenia mieszkańców w wodę. W celu zapewnienia najwyższej ochrony wód zakłada się uzyskanie całkowitej likwidacji zrzutu ścieków nieoczyszczonych z miasta i zakładów przemysłowych oraz zapobieganie i przeciwdziałanie szkodliwym wpływom na obszary zasilania wód.

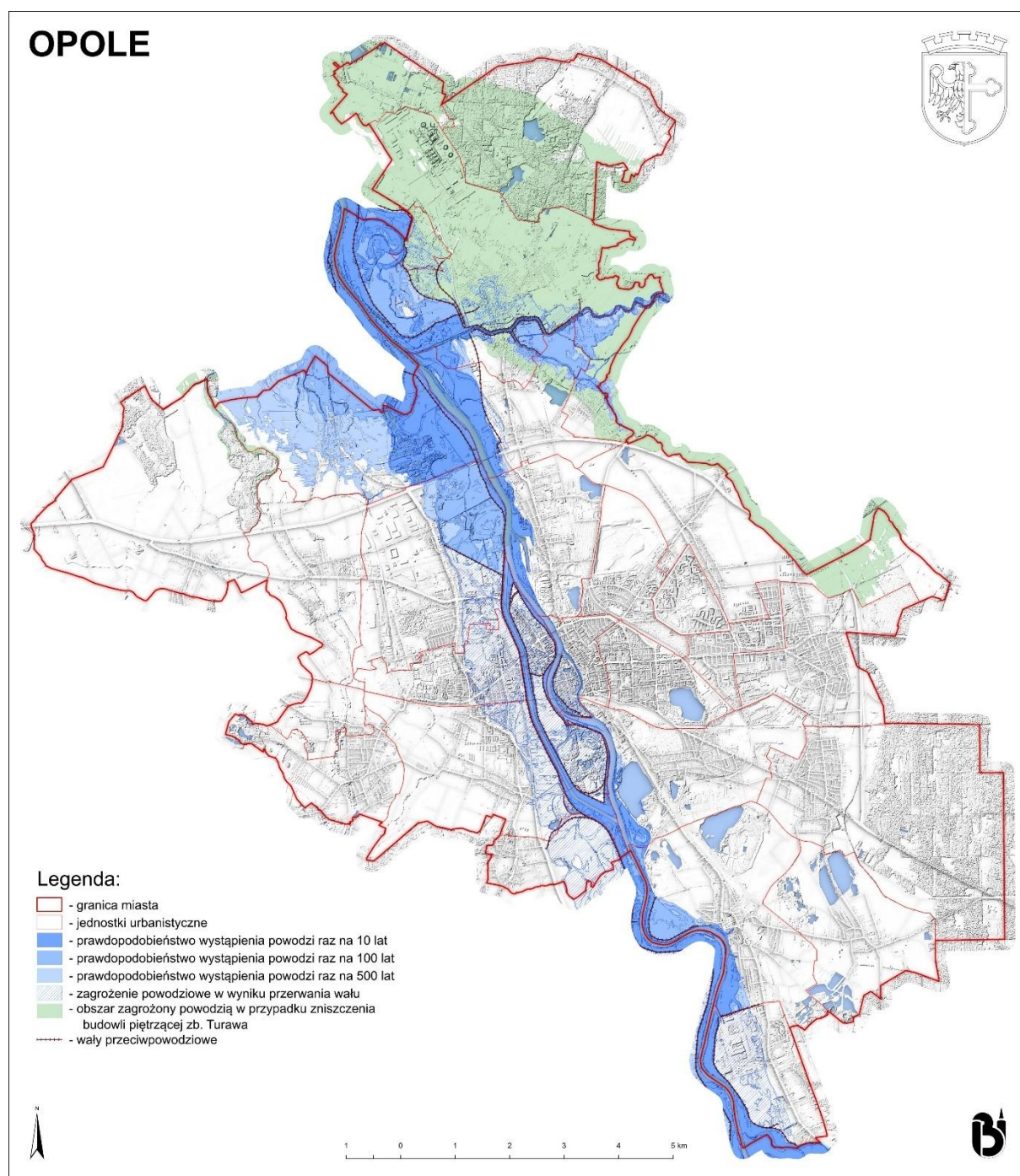
W celu osiągnięcia dobrego stanu **czystości wód podziemnych i powierzchniowych**, umożliwiających ich wykorzystanie do celów użytkowych, przewiduje się np. następujące działania:

- zapewnienie właściwej ochrony w strefach ochronnych wód podziemnych poprzez ograniczenie prowadzenia robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody;
- przeznaczenie wód o wysokich parametrach jakościowych dla celów zaopatrzenia ludności w wodę;
- modernizację urządzeń wodnych w celu osiągnięcia wymaganych standardów jakościowych wody pitnej, w tym między innymi budowę stacji wodociągowych, budowę i modernizację sieci wodociągowej, realizację studni awaryjnych;
- stosowanie nowych technologii wpływających na czystość i ilość odprowadzanych ścieków, w tym między innymi budowę i modernizację urządzeń oczyszczających ścieki, wykorzystywanie osadów z oczyszczalni;
- kontynuację przedsięwzięć związanych z kanalizacją obszarów peryferyjnych miasta, w tym między innymi budowę nowych odcinków kanalizacji, modernizację przestarzałych odcinków kanalizacji oraz instalacji wewnętrznych w obiektach publicznych;
- kontynuację przebudowy kanalizacji ogólnospławnej w celu rozdzielenia na sanitarną i deszczową;
- stałą i sukcesywną likwidację dzikich wysypisk śmieci;
- utrzymanie właściwego poziomu wód gruntowych i powierzchniowych w naturalnych zbiornikach wodnych, między innymi poprzez zastosowanie budowli piętrzących (np. zastawek), odbudowę i utrzymanie w odpowiednim stanie technicznym urządzeń służących tzw. małej retencji;
- unikanie zaburzeń stosunków wodnych między innymi poprzez prowadzenie specjalnej ochrony na terenach podmokłych, obszarach źródłkowych, ciekach i zbiornikach wodnych, aby zapewnić naturalną zdolność retencyjną terenu oraz zalesienie obszarów źródłkowych, wprowadzenie krzewów i zadrzewień śródpolnych.

Działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych zgodne są m.in. z *Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* i przyczynią się do poprawy jakości wód, ale również do podniesienia jakości życia mieszkańców i wzrostu atrakcyjności terenów miejskich.

W celu ochrony mieszkańców miasta i ich mienia przed powodzią w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni należy uwzględniać stopień zagrożenia powodzią (rysunek 8).

Rysunek 8. Obszary zagrożone powodzią

Źródło: opracowanie własne

Zagrożenia środowiska glebowego na terenie miasta występują zarówno w gospodarce rolnej, prowadzonej jednak w niewielkim stopniu, jak i w eksploatacji złóż kopalin. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony powierzchni ziemi należy przewidzieć następujące działania:

- likwidację nielegalnych wysypisk śmieci;
- niedopuszczanie do zanieczyszczenia gleb szkodliwymi nawozami;
- racjonalne gospodarowanie zasobami złóż;
- ochronę udokumentowanych złóż przed trwałym zainwestowaniem;

- ochronę terenów poeksploatacyjnych i wyrobisk przed składowaniem odpadów i zanieczyszczaniem;
- rekultywację terenów poeksploatacyjnych i wyrobisk;
- wprowadzanie ograniczeń dla lokalizacji nowej zabudowy na terenach rolnych, poza obszarami zwartej zabudowy.

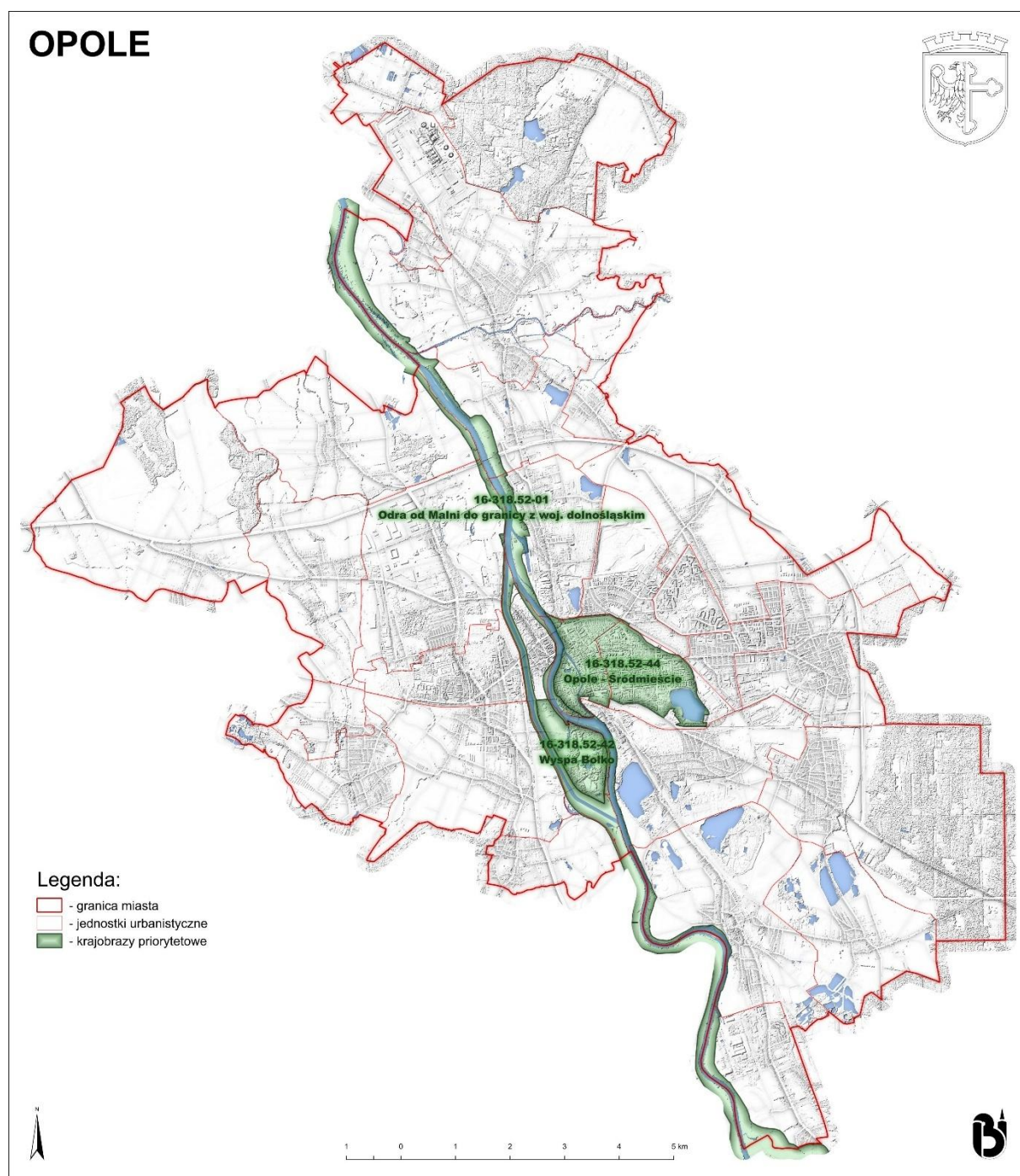
W celu zapewnienia trwałego i harmonijnego rozwoju miasta należy dążyć do jednoczesnej dbałości o środowisko przyrodnicze i tworzenia warunków rozwoju osadnictwa oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Będą również prowadzone prace nad ochroną bierną i czynną obszarów zidentyfikowanych jako mających duże walory przyrodnicze.

Ochrona krajobrazu jest ważnym celem polityki przestrzennej. W ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym krajobraz należy rozumieć jako postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka. Definicja krajobrazu kulturowego brzmi podobnie, jednak czynniki przyrodnicze występują nie alternatywnie, lecz równolegle z wytworami cywilizacji, a czynniki przyrodnicze z działalnością człowieka.

Audyt krajobrazowy województwa opolskiego został przyjęty uchwałą nr XIV/158/2025 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 25 marca 2025 r. Wyznaczone krajobrazy priorytetowe były poprzedzone wnikliwymi badaniami, ostatecznie przesądzającymi o ich granicach. W wyniku prac zidentyfikowano w Opolu wiele krajobrazów, ale na podstawie oceny wytypowano 3 krajobrazy priorytetowe wyróżniające się cechami przyrodniczymi, kulturowymi lub fizjonomicznymi (rysunek 9). Na podstawie zdiagnozowanych zagrożeń zaproponowano dla nich rekomendacje regionalne i lokalne, mające ochronić i kształtować relacje i najcenniejsze wyjątkowe wartości przyrodnicze i kulturowe w krajobrazie.

Rysunek 9. Krajobrazy priorytetowe w Opolu

Źródło: opracowanie własne

W celu ochrony wartości krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego należy:

- wprowadzić system zieleni miejskiej obejmujący istniejące i projektowane formy ochrony;
- szczególnie chronić doliny rzek: Odry, Prószkówki, Maliny, Czarńki;
- w obszarach zurbanizowanych wprowadzać punktowe, liniowe i obszarowe formy zieleni, szczególnie zieleni wysokiej, wykorzystując rodzime gatunki;
- wprowadzić zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń;

- wprowadzić ograniczenia wysokości zabudowy przyjmując w panoramie miasta zasadę trójkąta (wyższa zabudowa w centrum – niska zabudowa na obrzeżach miasta);
- historyczne centrum miasta objąć szczególną ochroną zmierzającą do uporządkowania zarówno przestrzeni publicznych, jak i wewnątrz kwartałów;
- wprowadzić park kulturowy „Ostrówek”;
- strefy mieszkaniowe wzbogacić o tereny zieleni rekreacyjnej;
- strefy aktywności gospodarczej oraz strefy infrastruktury technicznej wzbogacić zielenią izolacyjną;
- wprowadzać zieleń w ciągach komunikacyjnych (szpalery lub pasy zieleni).

5.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Obowiązkiem społeczeństwa jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Opole posiada wiele walorów kulturowych i historycznych zachowanych obiektów, dlatego należy wdrażać odpowiednie działania konserwatorskie dla ich ochrony. Dokumentacją dostarczającą informacje na temat dziedzictwa kulturowego są m.in. rejestr zabytków, gminna ewidencja zabytków, gminny program opieki nad zabytkami. Ochrona zabytków polega na zachowaniu ich oryginalności i w jak największym stopniu utrzymania autentyczności, tak aby przekazać je w stanie niepogorszonym przyszłym pokoleniom.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zabytki stanowią zasób nieodnawialny. Należy zachować stan obiektów zabytkowych uwzględniając ich walory historyczne, wprowadzać działania konserwatorskie, które pozwolą na zachowanie dziedzictwa kulturowego Opola.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Obiekty wpisane do rejestru zabytków są objęte szczególną ochroną prawną. Wszelkie prace remontowe, roboty budowlane, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pozwoleń właściwego konserwatora zabytków. Zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia budowli czy innego obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefą.

Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków zostały przyjęte Zarządzeniem Nr OR-I.0050.638.2024 Prezydenta Miasta Opola z dnia 18 września 2024 r. Gminna ewidencja zabytków uwzględnia zabytki wpisane do rejestru oraz obiekty zabytkowe występujące w granicach Opola, m.in. zabytki architektury, techniki, zabytkowe układy zieleni, obiekty małej architektury (kapliczki, ogrodzenia, krzyże, pomniki, figury itp.), pozostałości dawnych zakładów przemysłowych – głównie cementowni posiadających cechy zabytków, zespoły zabytkowych parków i cmentarzy, zbiorniki i cieki wodne. Wszystkie wyżej wymienione wartości zabytkowe ulegają przekształceniom, modernizacjom. Stan techniczny zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków w Opolu jest zróżnicowany, wynika

ze sposobu użytkowania obiektu lub jego braku, ale także jest obrazem wiedzy, jaką właściciele i użytkownicy mają w zakresie ochrony zabytków. W załączniku Zarządzenia z dnia 18 września 2024 r. znajdują się 3154 obiekty. Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programu opieki na zabytkami przez gminę oraz do wprowadzania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony konserwatorskiej.

Ochrona obiektów ujętych w ewidencji zabytków polega przede wszystkim na dbałości o formę architektoniczną obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaju oraz pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, kolorystyka, forma stolarki okiennej i drzwiowej).

Zabytkowe zespoły parkowe i cmentarne

Zabytkowe zespoły parkowe to parki, który stanowią reprezentatywny przykład architektury wraz z otoczeniem. Wszelkie prace prowadzone na terenie zabytkowych zespołów parkowych podlegają uzgodnieniu z właściwym konserwatorem zabytków.

W Opolu jest wiele cmentarzy objętych wymogami konserwatorskimi. Należy zachowywać dotychczasową funkcję jeżeli cmentarze są nadal użytkowane, z kolei te nieużytkowane przekształcać na zieleni urządzonej bez obiektów rekreacyjnych i placów zabaw.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru oraz ujęte w ewidencji

Na terenie Opola znajdują się 24 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru. Najcenniejszym i najbardziej znanym stanowiskiem archeologicznym w Opolu jest Ostrówek – miasto/gród, związany z pozostałościami osady wczesnośredniowiecznej z X – XII wieku, które jako pierwsze w województwie opolskim zostało wpisane do rejestru. Stanowiska archeologiczne mogą mieć podaną lokalizację i nieokreśloną, tzw. archiwalną. Archiwalnymi stanowiskami archeologicznymi określa się te miejsca, z których pozyskano materiał zabytkowy w latach zamierzonych, a nie zostało to potwierdzone późniejszymi badaniami lub lokalizacja jest mało precyzyjna. Nie oznacza to jednak, iż tego typu stanowiska można uznać za nieistniejące.

305 stanowisk archeologicznych znajduje się w ewidencji i są chronione planem miejscowym, są to strefy „W” ochrony archeologicznej. Dodatkowo należy przypuszczać, że w wyniku prowadzenia badań archeologicznych oraz wzmożenia ruchu inwestycyjnego w budownictwie, liczba znalezisk stale będzie rosła.

Parki kulturowe

Parki kulturowe są tworzone w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego proponuje powołanie archeologicznego Parku kulturowego „Ostrówek”. W przypadku utworzenia parku kulturowego w Opolu postuluje się włączyć do jego granic najstarszą część miasta, która obejmuje obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta wraz z częścią Pasieki (tzw. Ostrówek) do ulicy Norberta Barlickiego, co pokrywa się z granicą strefy „OW” obserwacji archeologicznej.

Dobra kultury współczesnej

Przez dobra kultury współczesnej należy rozumieć niebędące zabytkami dobra kultury, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

W Opolu do dóbr kultury współczesnej, które powinny być chronione w sposób szczególny, można zaliczyć Amfiteatr, z racji odbywającego się cyklicznie od 1963 r. Krajowego Festiwalu Polskiej Piosenki. Impreza ta jest drugim najstarszym festiwalem piosenki w Europie, znanym w całym kraju i poza jego granicami. W obecnie obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania w Opolu do dóbr kultury współczesnej zaliczono Amfiteatr na Pasiece, halę sportową Stegu Arena (dawny „Okrągłak”) oraz fontannę i przystanek autobusowy na placu Wolności.

Obszary objęte ochroną konserwatorską

Zgodnie z obowiązującymi dokumentami stwierdza się funkcjonowanie w granicach Opola podstawowych stref konserwatorskich tj.: „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej, „B” – ochrony konserwatorskiej, „K” – ochrony krajobrazu kulturowego, „E” – ochrony ekspozycji i „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej – obejmuje obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta (wpis do rejestru zabytków) wraz z później dołączonym historycznym Przedmieściem Groszowickim, północną część Pasieki oraz historycznie ukształtowanych układów przestrzenny w Winowie. Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego, takie jak: rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub nieznacznie zniekształconym. W strefie „A” znajduje się również teren wpisany do rejestru zabytków. Jest to obszar niezwykle ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich nad prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. W strefie „A” powinno się zmierzać do zachowania elementów układu przestrzennego takich jak drogi, linie zabudowy kompozycja wewnątrz urbanistycznych, zieleń.

Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej – obejmuje obszar zurbanizowany pod koniec XIX w. i w pierwszej ćwierci XX w., teren dawnego Przedmieścia Odrzańskiego i parku miejskiego na Wyspie Bolko oraz nieco oddalone od Śródmieścia przedwojenne osiedla domków: „osiedle malarzy” oraz „osiedle muzyków” przy ulicy Niemodlińskiej, osiedle domów szeregowych przy ulicy Marzanny, osiedle domów jednorodzinnych na osi ulicy Ozimskiej (między ulicami: Śląską i Pomorską). Otoczenie Zespołu Klasztoru Norbertanek w Czarnowasach od linii kolejowej do drogi krajowej 454 i Małej Panwi oraz cmentarz w Czarnowasach. Strefą tą objęto także enklawy dawnych wsi przyłączanych kolejno do miasta: Gosławice, Groszowice, Malinę, Nową Wieś Królewską, Wójtową Wieś, Wróblin i Zakrzów. Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej.

Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje obszar Wyspy Bolko i park miejski na Pasiece wraz z wybrzeżami Odry, starorzecza oraz zespół Skansenu w Bierkowicach. Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszary o charakterystycznym wyglądzie, ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej.

Strefa „E” – ochrona ekspozycji – obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych i obejmuje ciągi widokowe, do których należą m.in.:

- widok w kierunku tzw. „Wenecji Opolskiej” z zachodniego nadbrzeża Młynówki;
- widok w kierunku Starego Miasta ze wzgórza przed kościołem pw. Matki Boskiej Bolesnej;
- widok w kierunku skansenu z ul. Wrocławskiej oraz ul. Północnej;

- widok w kierunku Starego Miasta z ul. Krapkowickiej oraz mostu kolejowego na Kanale Ulgi;
- widok w kierunku Starego Miasta ze wzgórza między Odrą, a portem w Zakrzowie;
- widok w kierunku Starego Miasta z mostu na Odrze w ciągu obwodnicy północnej;
- widok w kierunku Zespołu Klasztoru Norbertanek w Czarnowąsach z obwodnicy Czarnowąsów;
- układ zabudowy i krajobrazu kulturowego w Winowie.

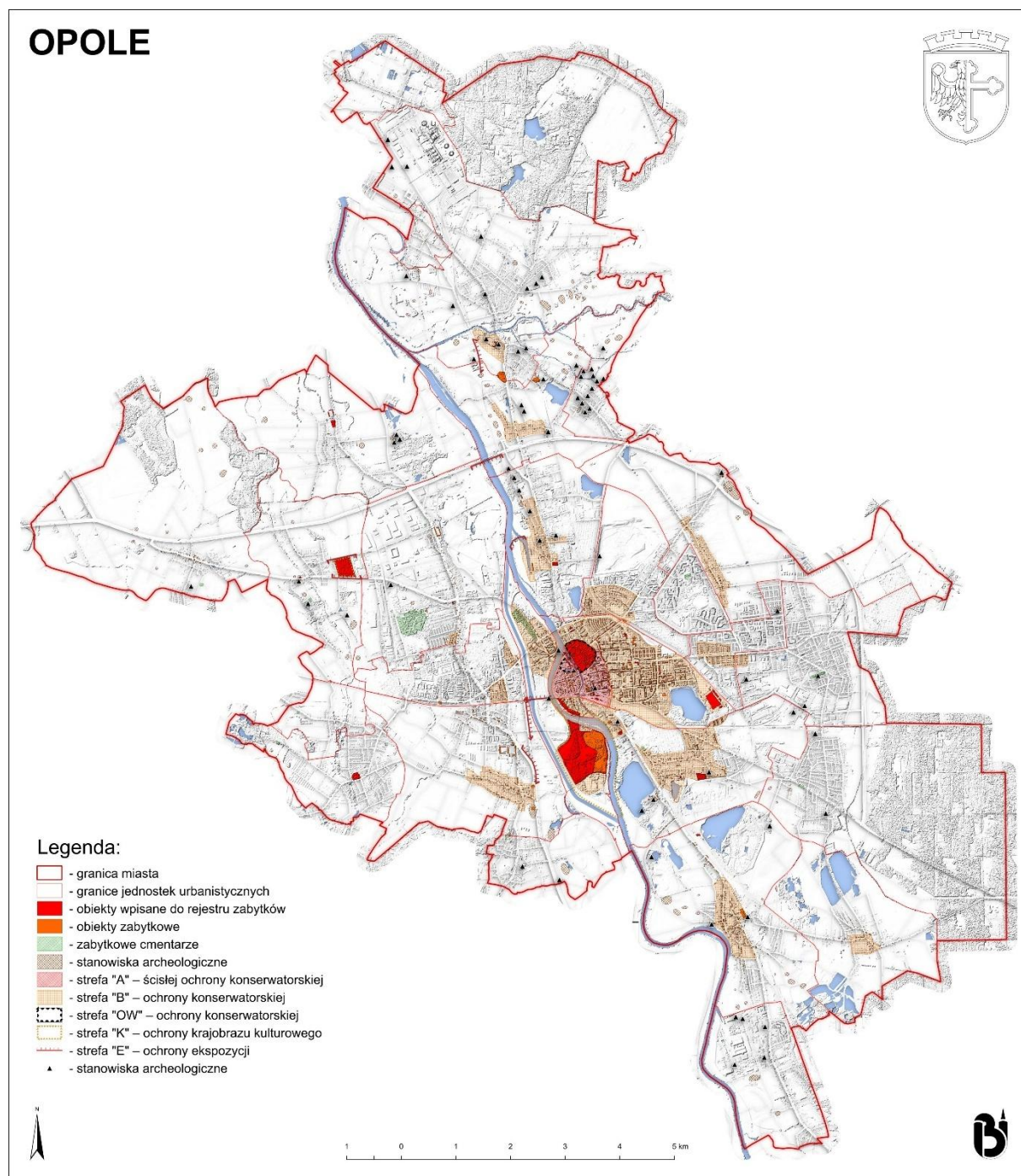
Strefa „OW” – obserwacji archeologicznej – została wyznaczona jako enklawa na obszarze strefy „A”, która obejmuje obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta wraz z częścią Pasieki (tzw. Ostrówek) do ulicy N. Barlickiego. Strefa „OW” obserwacji archeologicznej obejmuje tereny domniemanej zawartości ważnych relikwów archeologicznych o wczesnej metryce historycznej. Wszelka działalność budowlana na obszarze tej strefy powinna być konsultowana i uzgadniana z właściwym konserwatorem zabytków.

Obiekty objęte ochroną konserwatorską

Do najważniejszych zespołów i obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym należy zaliczyć:

- zespół staromiejski Opola, w granicach murów miejskich – o dobrze zachowanym układzie przestrzennym;
- Wieżę Piastowską – pozostałość zamku Piastów opolskich na Ostrówku;
- bramę drugiego zamku na tzw. Górcie;
- poddominikański kościół i klasztor (obecnie kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej „Na Górcie” i Uniwersytet Opolski) oraz kaplicę św. Wojciecha;
- Muzeum Śląska Opolskiego – dawne kolegium jezuickie;
- kościół katedralny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego;
- kościół i klasztor franciszkański z nagrobkami opolskich Piastów;
- kościół św. Sebastiana;
- Dom Pomocy Społecznej – dawny szpital z kaplicą św. Aleksego;
- fragmenty średniowiecznych murów obronnych;
- zespół obiektów dworca głównego;
- zespół obiektów wodociągów miejskich;
- Muzeum Wsi Opolskiej – Skansen w Bierkowicach;
- Urząd Wojewódzki – dawny budynek Rejencji Opolskiej;
- plac Ignacego Daszyńskiego;
- zespół dawnych koszar w rejonie ulic Ozimskiej, Plebiscytowej, Kani i Drzymały;
- Zespół Klasztoru Norbertanek w Czarnowąsach.

Rysunek 10. Ochrona dziedzictwa kulturowego w Opolu

Źródło: opracowanie własne

Uwagi: Położenie zabytków orientacyjne. Baza danych z obiektami zabytkowymi została stworzona w postaci wektorowej na podstawie *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Opola*.

5.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Opole charakteryzuje się szczególnymi potrzebami w zakresie prowadzonej polityki przestrzennej, a przede wszystkim w odniesieniu do terenów mieszkaniowych. **Szczególne potrzeby** podyktowane są głównie rolą, którą miasto odgrywa w regionie. Opole jest miastem wojewódzkim, rdzeniem Aglomeracji Opolskiej, a to sprawia, że znajdują się tu obszary i obiekty usługowe, przemysłowe ważne nie tylko dla samego miasta, ale ogółem dla całego regionu. Miejsca pracy generowane przez działalność przemysłowo-usługową oraz funkcjonowanie wielu instytucji administracji, kultury i nauki przyczynia się do rozbudowy istniejących oraz powstawania nowych osiedli mieszkaniowych.

Ze względu na niewystarczającą podaż terenów mieszkaniowych ceny mieszkań w Opolu są bardzo wysokie. Poza tym należy mieć na uwadze, iż rozwijające się osiedla mieszkaniowe wymagają nie tylko nowych terenów przeznaczonych pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne, ale także infrastrukturę społeczną, komunikacyjną i techniczną. Dlatego ważne jest przyjęcie określonych kierunków w strukturze zagospodarowania miasta, terenów brutto oraz netto.

Tabela 3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania Opola

rodzaj strefy	powierzchnia stref [w ha]	udział stref w powierzchni miasta [w %]
strefy mieszkaniowo-usługowe	451	3
strefy mieszkaniowe	4101	28
strefy usługowe	608	4
strefy przemysłowe	2423	16
strefy zieleni	7066	47
strefy infrastruktury	251	2

Źródło: opracowanie własne

W odniesieniu do terenów mieszkaniowych brutto należy zauważyć, iż ma tu szczególne znaczenie właściwe kształtowanie struktury poszczególnych jednostek urbanistycznych. Ogólnie przyjmuje się jako właściwe przyjęcie następujących założeń projektowych:

- intensywność zabudowy brutto – 0,5;
- średnia ważona liczba kondygnacji – 4;
- izochrona dojazdu do obiektów infrastruktury społecznej – 5 minut.

Przyjęcie intensywności zabudowy brutto na poziomie 0,5 pozwoli na kształtowanie tego wskaźnika dla poszczególnych terenów netto (wyznaczanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) o wartości do maksimum 1,0, a zatem kształtowana zabudowa o średniej ważonej liczbie kondygnacji 4 będzie przeważnie niska do 12 m wysokości, ewentualnie miejscami średniowysoka w przedziale 12-25 m. W przypadku zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej o średniej ważonej liczbie kondygnacji 4 i wskaźniku powierzchni zabudowy 30% gęstość mieszkań na 1 ha może mieścić się w przedziale 80-120. W przypadku zaś zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w zależności od przyjętej powierzchni działki gęstość mieszkaniowa może wynosić: około 34 mieszkania na 1 ha dla zabudowy szeregowej lub bliźniaczej o powierzchni działki 250 m² lub około 21 mieszkań w przypadku działek o powierzchni 400 m² przeznaczonych na zabudowę wolnostojącą. Izochrona dojazdu do obiektów infrastruktury społecznej wynosząca 5 minut uwzględnia takie ich rozmieszczenie,

które przyjmuje jako właściwą odległość 250-300 m od miejsca zamieszkania. Dlatego też każda jednostka urbanistyczna wymaga kształtowania struktury według zasad określonych w tabeli 4.

Tabela 4. Struktura zagospodarowania jednostek urbanistycznych

Teren zabudowy mieszkaniowej brutto:	udział %
Tereny mieszkalnictwa (tereny netto)	25-40%
Tereny usług podstawowych sytuowanych na wydzielonych działkach	12-15%
Tereny usług ponadpodstawowych sytuowanych na wydzielonych działkach	5-6%
Tereny nieuciążliwego przemysłu i rzemiosła produkcyjnego	1,5-5%
Tereny zieleni wypoczynkowej i sportu	10-20%
Tereny zieleni izolacyjnej	1-10%
Tereny komunikacji	25-40%

Źródło: opracowanie własne

Przenosząc modelowe założenia na określenie zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod nową zabudowę mieszkaniową, należy odnieść się do aktualnych danych dla Opola i trendów w rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Dlatego też do określenia zapotrzebowania na nowe tereny mieszkaniowe z uwzględnieniem powierzchni użytkowej mieszkań przyjęto, że w Opolu będzie utrzymywała się liczba mieszkańców mniej więcej na stałym poziomie oraz że będą poprawiały się warunki mieszkaniowe – tak jak wynika to z dotychczasowych trendów.

Wskaźnik powierzchni użytkowej przypadającej na jednego mieszkańca będzie zatem rósł do około 50 m² (do około 2050 r.). Skoro więc przy liczbie mieszkańców wynoszącej na koniec 2023 r. 126 094 osób powierzchni użytkowej w zabudowie mieszkaniowej było 4 110 664 m² to przy wzroście wskaźnika powierzchni użytkowej na jednego mieszkańca do 50 m² należy mieć rezerwę terenu pozwalającą na zrealizowanie dodatkowych 2 194 036 m² powierzchni użytkowej mieszkań. Jeśli przy wskaźniku 36,6 m² na osobę tereny mieszkaniowe netto zajmują 1 182 ha, to przy wskaźniku 50 m² zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe będzie wynosiło 647 ha, co w sumie, w docelowej strukturze powinno stanowić około 1860 ha terenów netto, czyli brutto 4650 ha (zakładając 40% terenu brutto przeznaczonego na teren netto).

5.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu powierzchniowego

Polityka przestrzenna w odniesieniu do obiektów handlu wielkopowierzchniowego przyjęta w Opolu pozwoliła na ich lokalizację w wybranych miejscach, w miarę równomiernie rozmieszczonych na obszarze miasta i w sąsiedztwie większych osiedli mieszkaniowych. Wskazane dotychczas lokalizacje okazały się wystarczające i obejmują 10 miejsc. Spośród wymienionych lokalizacji większość ma już opracowane, obowiązujące plany miejscowe (9 lokalizacji), część obiektów jest zrealizowanych (8 obiektów), a 2 tereny stanowią rezerwę pod lokalizację obiektów przewidzianą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 5. Lokalizacja obiektów handlu powierzchniowego

Lokalizacja terenu	Jednostka urbanistyczna	Uwagi
Plac Kopernika	Stare Miasto	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Plac Teatralny	Śródmieście	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Rejon skrzyżowania obwodnicy północnej i ulicy Partyzanckiej	Półwieś	istniejący obiekt, brak mpzp
Wzdłuż obwodnicy północnej	Gosławice	teren zarezerwowany w mpzp
Przy ulicy Sandomierskiej	Malinka	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Przy ulicy K. Sosnkowskiego	Armii Krajowej	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Przy ulicy Wiejskiej	Gosławice	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Przy ulicy Wrocławskiej	Półwieś	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp
Przy placu Jana Kazimierza	Nadodrze	teren zarezerwowany w mpzp
Przy ulicy Budowlanych	Zakrzów	istniejący obiekt uwzględniony w mpzp

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę, iż większość obiektów jest już zrealizowana, a ich funkcjonowanie usankcjonowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, **nie przewiduje się istotnych zmian zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego** w Opolu.

Realizacja nowej zabudowy i modernizacja istniejącej będą odbywać się z zachowaniem warunków środowiskowych, w tym wynikających z przepisów ochrony środowiska i przyrody.

5.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Katalog inwestycji celów publicznych obejmuje zarówno działania o znaczeniu lokalnym, jak i ponadlokalnym dotyczące realizacji między innymi takich inwestycji, jak: budowa i utrzymanie dróg, infrastruktury technicznej, obiektów użyteczności publicznej, obiektów służących obronności państwa, zakładanie cmentarzy, opieka nad zabytkami, ochrona środowiska i wiele innych. Obszary, na których znajdują się lub będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego, usytuowane są na terenie całego miasta. Należy je lokalizować przede wszystkim stosownie do potrzeb, ale również zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub decyzją o ustaleniu inwestycji celu publicznego. Część inwestycji wymaga przeprowadzenia procedury wyłączenia, a część nie. Poza tym część z nich stanowi zadania własne gminy, a część nie.

Ważne zatem jest wskazanie wśród wszystkich celów publicznych tych, które powinny mieć wyznaczone konkretne obszary stanowiące własność gminy.

Tabela 6. Kluczowe inwestycje celu publicznego

Rodzaj inwestycji	Strefa planistyczna	Przeznaczenie w planie	Lokalizacja w jednostkach urbanistycznych
drogi wodne	wszystkie strefy	tereny wód powierzchniowych tereny komunikacji wodnej	Czarnowąsy, Wróblin, Sławice, Zakrzów, Półwieś, Nadodrze, Stare Miasto, Nowa Wieś Królewska, Winów, Groszowice, Grotowice
linie kolejowe	wszystkie strefy	tereny komunikacji kolejowej i szynowej	Brzeziny, Czarnowąsy, Wróblin, Zakrzów, Zaodrże, Chabry, Szczepanowice-Wójtowa

Rodzaj inwestycji	Strefa planistyczna	Przeznaczenie w planie	Lokalizacja w jednostkach urbanistycznych
			Wieś, Chmielowice, Żerkowice Bierkowice, Nadodrze, Stare Miasto, Śródmieście, Nowa Wieś Królewska, Kolonia Gosławicka, Grudzice, Groszowice, Grotowice, Malina
drogi publiczne	wszystkie strefy	tereny komunikacji drogowej publicznej	wszystkie jednostki urbanistyczne
drogi rowerowe	wszystkie strefy	tereny dróg publicznych	wszystkie jednostki urbanistyczne
publiczne ciągi piesze	wszystkie strefy	tereny publicznych ciągów pieszych	wszystkie jednostki urbanistyczne
place	wszystkie strefy	tereny placów publicznych	wszystkie jednostki urbanistyczne
parki	wszystkie strefy	tereny zieleni urządzonej	wszystkie jednostki urbanistyczne
promenady i bulwary	wszystkie strefy	tereny publicznych ciągów pieszych	wszystkie jednostki urbanistyczne
cmentarze	strefa cmentarzy	tereny cmentarzy	wszystkie jednostki urbanistyczne
urzędy organów władzy, administracji	strefa usługowa	tereny usług biurowych i administracji tereny usług bezpieczeństwa i porządku publicznego	Stare Miasto, Śródmieście
infrastruktura społeczna – instytucje kultury	strefa usługowa	tereny usług kultury i rozrywki	Stare Miasto, Śródmieście
infrastruktura społeczna – obiekty ochrony zdrowia	strefa usługowa	tereny usług zdrowia i pomocy społecznej	Stare Miasto, Śródmieście
infrastruktura społeczna – obiekty oświaty	strefa usługowa	tereny usług edukacji	Stare Miasto, Śródmieście
infrastruktura społeczne – obiekty sportowe	strefa usługowa, strefa zieleni i rekreacji	tereny sportu i rekreacji	Stare Miasto, Śródmieście
publiczne urządzenia służące do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania	wszystkie strefy	tereny infrastruktury technicznej	wszystkie jednostki urbanistyczne
zbiorniki wodne oraz urządzenia melioracji wodnych	wszystkie strefy	tereny wód powierzchniowych	wszystkie jednostki urbanistyczne

Źródło: opracowanie własne

W odniesieniu do zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego należy:

- zakazać sprzedaży nieruchomości, na których są zrealizowane lub przewiduje się realizację inwestycji celu publicznego;
- stale prowadzić wykup nieruchomości pod realizację nowych inwestycji według określonej strategii, co wymaga odpowiedniej rezerwy środków finansowych w budżecie miasta;
- w miarę możliwości realizować inwestycje zgodnie z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które mają zarezerwowane konkretne tereny.

5.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

5.6.1. System komunikacji drogowej

Podejmowane działania powinny dążyć przede wszystkim do osiągnięcia w przyszłości zarysowanego w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej schematu dróg w **układzie ponadpodstawowym, podstawowym i wspomagającym**. Planowany i częściowo już zrealizowany system komunikacji drogowej Opola jest układem promienistym, scalonym dwoma pierścieniami: zewnętrznym i wewnętrznym. Pierścień zewnętrzny ma zapewnić obsługę ruchu tranzytowego z terenów Śląska Opolskiego oraz rejonu południowo-zachodniej Polski, który omija centrum miasta. Najważniejszym zadaniem pierścienia wewnętrznego jest przejęcie znacznej części ruchu na granicy funkcjonalnego Śródmieścia i niewprowadzanie go do centrum miasta. Pierścienie połączone są drogami zbiorczymi rozchodzącymi się promieniście, a do zewnętrznego pierścienia włączają się drogi główne ruchu przyspieszonego, główne lub zbiorcze tzw. wylotowe. Kierunki rozwoju oraz główne elementy docelowego systemu komunikacji drogowej są w pełni spójne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Główne elementy układu komunikacyjnego ponadpodstawowego i podstawowego stanowią obszar strategicznej interwencji. Obszar ten obejmuje głównie obwodnicę północną, obwodnicę piastowską, obwodnicę południową wraz z przeprawą przez Odrę, obwodnicę Czarnowąsów oraz zarysowaną w modelu przyszłą, tzw. obwodnicę wschodnią wyprowadzającą ruch z obwodnicy południowej – po wschodniej stronie Odry – w kierunku autostrady A4. Obszar ten wymaga podejmowania działań w zakresie budowy, rozbudowy, przebudowy dróg oraz ich planowania. W pierwszej fazie wdrażania *Strategii* szczególnie ważna będzie zwłaszcza realizacja kolejnych odcinków docelowej obwodnicy południowej wraz z przeprawą przez Odrę. Znaczna jej część przygotowana jest już do realizacji pod względem dokumentacyjnym i posiada niezbędne decyzje środowiskowe. Z uwagi na zakładane koszty, niemożliwe aktualnie do udźwignięcia przez lokalny samorząd, rekomenduje się, aby w dużej części była ona współfinansowana lub finansowana ze środków zewnętrznych – np. europejskich lub krajowych.

W układzie wspomagającym zarysowane w modelu kierunki rozwoju obejmują m.in. budowę trasy średnicowej oraz w dalszej kolejności trasy północnej przebiegającej równolegle do obwodnicy północnej. Trasa średnicowa może być planowana jako trasa do obsługi szybkiej komunikacji publicznej. Układ wspomagający to również liczne, krótsze drogi niezbędne do prawidłowej obsługi ruchu.

Rozprowadzenie ruchu w poszczególnych dzielnicach następować powinno przez **układ uzupełniający** dzielący się na śródmiejski i dzielnicowy. Realizowany jest on przez drogi przede wszystkim lokalne i dojazdowe, ewentualnie zbiorcze. Na szczególną uwagę zasługuje śródmiejski układ, ponieważ trudno jest tu zaproponować nowe przebiegi dróg czy innowacyjne rozwiązania. Historycznie ukształtowane

rozplanowanie dróg często podlega ochronie konserwatorskiej. Ważniejsze drogi śródmiejskie to: Oleska, Ozimska, 1 Maja, Armii Krajowej, W. Reymonta, S. Żeromskiego, H. Sienkiewicza, Książąt Opolskich, Sądowa, B. Kominka, Katowicka, A. Struga. Układ dróg w obrębie funkcjonalnego Śródmieścia powinien być podporządkowany realizacji następujących celów:

- ograniczanie (zmniejszanie) prędkości samochodów;
- uwzględnienie ruchu pieszego;
- ograniczanie parkowania na chodnikach;
- ochrona istniejącej i wprowadzanie nowej zieleni wzdłuż wszystkich dróg;
- uwzględnianie potrzeb transportu zbiorowego, w tym wyznaczenie buspasów;
- uwzględnienie ruchu rowerowego.

Uzupełniający układ dróg stanowią ciągi komunikacyjne w poszczególnych jednostkach urbanistycznych, które obejmują niższe klasy techniczne, czyli drogi lokalne, dojazdowe i ciągi pieszo-jezdne. Cele, które powinny być realizowane przez uzupełniający układ dróg, to:

- ograniczanie (zmniejszania) prędkości samochodów ma osiedlach mieszkaniowych;
- uwzględnienie ruchu pieszo-rowerowego;
- ochrona istniejącej i wprowadzanie nowej zieleni wzdłuż wszystkich dróg;
- uwzględnianie potrzeb transportu zbiorowego.

Strefa ruchu uspokojonego charakteryzować się powinna specyficzną organizacją ruchu i uwzględnieniem potrzeb osób przemieszczających się przede wszystkim pieszo lub na rowerze. W ramach wprowadzanych zmian powinno się stosować specjalne ukształtowanie nawierzchni ciągów komunikacyjnych oraz stosowanie rozwiązań mających na celu ograniczenie prędkości i intensywności przejazdów samochodów. Zmiany te mają służyć zapewnieniu bezpieczeństwa, szczególnie wśród pieszych. Strefę ruchu uspokojonego proponuje się wyznaczyć w centrum miasta. Obszar przewidziany do objęcia strefą ruchu uspokojonego ograniczony jest ulicami: W. Korfanteo, 1 Maja, H. Kołłątaja, Ozimską, W. Reymonta, S. Żeromskiego, Oleską, H. Sienkiewicza, B. Kominka, M. Konopnickiej, a ponadto obejmuje całą Pasiekę. Strefy ruchu uspokojonego rozwijać należy również poza centrum miasta, szczególnie w obrębie osiedli mieszkaniowych, np. Osiedle Armii Krajowej, Chabry, Malinka, XXV-lecia. Jest to ważne zagadnienie, ponieważ osiedla mają służyć mieszkańcom m.in. do swobodnego i bezpiecznego przemieszczania się pieszo. Jest to istotne m.in. w najbliższym sąsiedztwie placówek edukacyjnych.

Jednym z większych problemów komunikacyjnych w Opolu jest **parkowanie w centrum miasta**. Problem ten został częściowo rozwiązany poprzez budowę kubaturowych nadziemnych i podziemnych parkingów takich jak np. plac Kopernika, Centrum Przesiadkowe Opole Główne. Centrum miasta jest miejscem, w którym dominować powinien ruch pieszy, ale również komunikacja zbiorowa oraz komunikacja rowerowa. Nadrzędnym celem jest stwarzanie dogodnych warunków dla grup osób wybierających te warianty komunikacji. Niezależnie jednak od preferencji dla ruchu pieszo-rowerowego i komunikacji zbiorowej część ruchu nadal będzie się odbywać komunikacją indywidualną. Dlatego też wyznaczenie parkingów strategicznych na obrzeżach śródmieścia jest nadal ważnym zagadnieniem.

Realizacja docelowego układu dróg, w granicach administracyjnych Opola wymaga budowy nowych obiektów inżynierskich: mostów, skrzyżowań wielopoziomowych, a także wiaduktów.

5.6.2. Komunikacja zbiorowa

Komunikacja zbiorowa jest jedną z bardziej korzystnych dla środowiska i najbardziej pożądanych form transportu w mieście. Powinna być ona w jak największym stopniu zintegrowana z pozostałymi rodzajami komunikacji. Należy dążyć do rozwijania systemu komunikacji zbiorowej uwzględniając zarówno typowe środki transportu, jak i niekonwencjonalne. Miara jakości komunikacji zbiorowej jest między innymi punktualność, częstość, wygoda podróży i oczekiwania na przystanku, zapewnienie dostępności komunikacyjnej, ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami. Dlatego należy tworzyć wszelkie udogodnienia dla środków transportu komunikacji zbiorowej, w tym autobusów miejskich, między innymi w postaci oddzielnych pasów ruchu, wzbudzonej przez autobus sygnalizacji świetlnej. Stopniowe ograniczanie transportu indywidualnego na rzecz zbiorowego w obrębie funkcjonalnego Śródmieścia z pewnością przyczyniłoby się do poprawy jakości komunikacji zbiorowej. W kontekście transportu publicznego istotne będzie przechodzenie w kierunku gospodarki zeroemisyjnej (np. zakup autobusów o napędzie elektrycznym).

Ważnym elementem w ramach *Strategii* jest potrzeba dostosowywania infrastruktury drogowej do potrzeb pojazdów transportu publicznego oraz korzystających z niej osób. Odbywać się to może między innymi poprzez rozwój w Opolu systemu BRT (z ang. Bus Rapid Transit), tj. szybkiej komunikacji autobusowej obsługiwanej przez nowoczesne autobusy przyjazne środowisku, prowadzonej po wydzielonych odcinkach drogi, przy wykorzystaniu dedykowanej infrastruktury.

Należy dążyć do zwiększenia możliwości wykorzystania istniejącej infrastruktury kolejowej, rozbudowy stacji pasażerskich z uwzględnieniem lokalizacji tzw. węzłów przesiadkowych, w tym Opole Zachód, Opole Wschód i Opole Groszowice. Komunikacja kolejowa powinna być wykorzystywana w części do obsługi ruchu miejskiego. Część terenów kolejowych może być przeznaczona na parkingi strategiczne. W tym celu, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy dopuszczać inne niż kolejowe przeznaczenie terenu.

5.6.3. Komunikacja pieszo-rowerowa

W mieście **należy planować przestrzenie przeznaczone jedynie dla ruchu pieszego**, które stanowią ważne, reprezentacyjne przestrzenie publiczne. Swobodny dostęp pieszy powinien być zapewniony w szczególności do miejsc spotkań mieszkańców, terenów imprez masowych, obiektów sportu i rekreacji, usług publicznych, a także przystanków komunikacji miejskiej czy centrów przesiadkowych. Strefy piesze wymagają wprowadzenia odpowiedniego zagospodarowania terenu, w tym wprowadzania zieleni, odpowiedniego doboru obiektów małej architektury (np. wodotryski, rzeźby, ławki, kwietniki, pergole). Ważnym zagadnieniem jest tu również stosowanie udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami. Strefy piesze powinny stanowić spójny i funkcjonalny system, który pozwala na swobodne poruszanie się nie tylko w centrum miasta, ale również na osiedlach mieszkaniowych i terenach rekreacyjno-wypoczynkowych. Strefy piesze powinny zatem obejmować przede wszystkim place, tereny zieleni urządzonej, publiczne ciągi piesze i wyznaczone być w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako przestrzenie publiczne. Proponuje się, aby strefy piesze były wyznaczone w Rynku, sąsiednich ulicach, w tym ulicy Krakowskiej oraz obejmowały parki, skwery, centra osiedli mieszkaniowych, tereny nadrzeczne i wokół zbiorników wodnych wykorzystywanych na cele rekreacyjne.

Drogi rowerowe są elementem infrastruktury rowerowej, która stale rozwija się. Zadaniem systemu dróg rowerowych jest umożliwienie szybkiego, bezpiecznego, płynnego poruszania się rowerzystom po mieście. System ten powinien umożliwiać i zachęcać do wyboru roweru jako środka transportu do np. szkoły, pracy, do centrum handlowego, terenów rekreacyjnych. Drogi rowerowe należy

uwzględniać przy projektowaniu nowych, jak i modernizowanych fragmentów układu komunikacyjnego.

System dróg rowerowych Opola powinien stanowić układ promienisto-pierścieniowy, spójny i umożliwiający poruszanie się do i z centrum miasta, a także powiązany z system zieleni miejskiej. Założenia te uwzględniane są w powstających dokumentach, planach miejscowych, ponieważ korzystanie z komunikacji rowerowej przynosi szereg korzyści ekonomicznych i zdrowotnych. Należy rozwijać system infrastruktury rowerowej, w tym sukcesywnie realizować nowe odcinki dróg rowerowych i infrastruktury towarzyszącej.

Obok działań typowo infrastrukturalnych kierunki rozwoju uwzględniać powinny również komplementarnie działania na rzecz budowania świadomości mądrego i bezpiecznego korzystania z rowerów, czy hulajnóg elektrycznych.

5.6.4. Komunikacja wodna

Odra stanowi jeden z ważniejszych szlaków żeglownych w Polsce. Powinna być postrzegana jako istotny element paneuropejskiego korytarza transportowego przebiegającego przez Polskę i składającego się z linii kolejowych o znaczeniu międzynarodowym, istniejących realizowanych i przewidzianych do realizacji autostrad oraz szlaku żeglugi śródlądowej. Wieloletnie zaniedbania są obecnie nadrabiane, w dłuższej perspektywie Odra może stać się alternatywnym szlakiem transportowym mogącym konkurować z transportem drogowym i szynowym.

Lokalizacja na terenie Opola dwóch istniejących portów rzecznych: przy „Metalchemie” (z największą w polskich portach śródlądowych samojedzną suwnicą przeładunkową o udźwigu 400 ton), w Zakrzowie przy Cementowni „Odra” o ograniczonej eksploatacji i przeznaczonego głównie na cele turystyczne narzuca konieczność zaktywizowania przyległych terenów przemysłowych pod względem wykorzystania Odry jako szlaku transportowego.

5.6.5. Komunikacja lotnicza

Obecnie nie ma możliwości i potrzeb zlokalizowania lotniska pasażerskiego w granicach miasta.

5.6.6. Infrastruktura techniczna i społeczna

Główne kierunki rozwoju infrastruktury technicznej obejmują obszary związane z zaopatrzeniem w wodę, odbiorem i oczyszczaniem ścieków oraz z zaopatrzeniem w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. W obszarze infrastruktury społecznej zagadnienia te wiążą się m.in. z obiektami opieki żłobkowej oraz systemu oświaty oraz infrastrukturą kulturalną, sportowo-rekreacyjną oraz turystyczną. Kierunki rozwoju obejmują również rozwój budownictwa mieszkaniowego.

Realizowane działania powinny być spójne z przyjętymi na poziomie miasta dokumentami regulującymi poszczególne obszary (tj. z właściwymi planami, programami, których przyjęcie regulowane jest przepisami prawa).

Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej przedstawiono w tab. nr 7.

Tabela 7. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej

Lp.	Infrastruktura	Przykładowe kierunki rozwoju
1	Zaopatrzenie w wodę, odbiór i oczyszczanie ścieków	Przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne oraz racjonalizujące zużycie wody i odprowadzanie ścieków obejmujące np.: - przedsięwzięcia w zakresie ujęcia i uzdatniania wody; - przedsięwzięcia w zakresie dystrybucji wody, m.in. w zakresie przebudowy sieci wodociągowych oraz rozbudowy i budowy sieci wodociągowych na terenach, gdzie powstaje nowa zabudowa mieszkaniowa i przemysłowa; - przedsięwzięcia w zakresie odbioru ścieków, m.in. w zakresie budowy, rozbudowy oraz przebudowy kanalizacji sanitarnej na terenie miasta, zarówno na obszarach zabudowy mieszkaniowej oraz przemysłowej; - przedsięwzięcia w zakresie oczyszczania ścieków celem zwiększenia wydajności i efektywności technologii oczyszczania ścieków oraz optymalizacji procesów dla zapewnienia zgodności z wymogami obowiązujących przepisów; - budowę i rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej do terenów inwestycyjnych o strategicznym znaczeniu dla rozwoju miasta (np. w ramach specjalnych stref ekonomicznych).
2	Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Kierunki rozwoju powinny być spójne w odniesieniu do przyjętych przez Radę Miasta i obowiązujących w danym okresie założeń do <i>Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe</i>. Przykładowe kierunki obejmują: - wytwarzanie ciepła systemowego, zwiększenie produkcji ciepła w skojarzeniu z energią elektryczną, przesył i dystrybucję ciepła (zwłaszcza modernizacje, remonty); - modernizację i rozbudowę istniejących sieci elektroenergetycznych oraz budowę – lokalizację nowych stacji transformatorowych, a także modernizację stacji istniejących; - rozwój technologii wykorzystania odnawialnych źródeł energii; - wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do celów grzewczych (np. poprzez pompy ciepła).
3	Infrastruktura społeczna	Przedsięwzięcia w obszarze infrastruktury społecznej obejmują m.in.: - rozwój infrastruktury żłobkowej (np. budowa nowego żłobka); - rozwój infrastruktury edukacyjnej i bazy dydaktycznej; - rozwój infrastruktury kulturalnej; - rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i turystycznej; - rozwój budownictwa mieszkaniowego; - poprawę dostępności do infrastruktury społecznej.
4	Pozostała infrastruktura	Przedsięwzięcia w obszarze pozostałej infrastruktury obejmują m.in.: - budowę i przebudowę sieci oraz urządzeń zgodnie z właściwymi przepisami; - prowadzenie działań w obszarze cyrkularnej gospodarki odpadami; - modernizację, rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej; - budowę i modernizację oświetlenia opartego na energooszczędnych rozwiązaniach; - rozwój niebiesko-zielonej infrastruktury.

Przy planowaniu i realizacji systemów infrastruktury komunikacyjnej i technicznej należy uwzględnić zachowanie struktur ekologicznych miasta, w szczególności funkcjonowania korytarzy ekologicznych.

5.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Wytwarzanie i wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł energii (OZE) jest obecnie jednym z kierunków polityki energetycznej i ekologicznej państwa. Do odnawialnych źródeł energii zalicza się: energię spiętrzonej wody, energię wiatru, energię słoneczną, energię wody geotermicznej, energię powstałą z przetwarzania biomasy i biogazu. Najbardziej preferowane kierunki uzyskiwania energii ze źródeł odnawialnych to energia spiętrzonej wody, energia powstała z przetwarzania biomasy i biogazu oraz energia słoneczna. Pozostałe sposoby uzyskiwania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (w tym energii wiatru), w warunkach klimatycznych Opola, są przedsięwzięciami mało opłacalnymi. Poza tym zagospodarowanie terenu, w tym istniejąca i planowana zabudowa w wielu miejscach wyklucza możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Obecnie na terenie Opola pracuje Elektrownia Wodna Groszowice, natomiast do sieci elektroenergetycznej w najbliższym czasie planuje się przyłączyć Elektrownię Wodną Wróblin. Na terenie składowiska odpadów przy ul. Podmiejskiej funkcjonuje system ujmowania biogazu składowiskowego, biogaz przetwarzany jest w energię ciepłą i elektryczną. W tej lokalizacji planowana jest rozbudowa o kolejną instalację kogeneracyjną działającą redundantnie oraz budowa instalacji termicznego przekształcania odpadów, z odzyskiem ciepła i energii elektrycznej, w ramach dużego projektu Centrum Zielonej Transformacji.

Rozwój technologii wykorzystania odnawialnych źródeł energii stwarza szansę dla społeczności lokalnej na uzyskanie pewnej niezależności energetycznej, rozwoju lokalnego oraz proekologiczną modernizację i decentralizację sektora energetycznego miasta.

W Opolu przewiduje się wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii. Zakłada się, iż będą to instalacje zużywające hydroenergię, energię geotermalną oraz instalacje aerotermalne i słoneczne zintegrowane z budynkami w granicach administracyjnych miasta, elektrownie wodne w dolinie Odry. Dopuszcza się pozyskiwanie energii z biomasy i biogazowni z zachowaniem 300 m odległości od zabudowy mieszkaniowej i maksymalnej wysokości instalacji 30 m, dopuszcza się pozyskiwanie energii z instalacji słonecznych wolnostojących w strefach innych niż mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe. Preferencje dla szerszego wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

5.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zaliczyć można wiele inwestycji dopuszczonych w granicach miasta.

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko mogą być zlokalizowane m.in. na terenach przemysłowych. W planie ogólnym funkcje przemysłowe mogą rozwijać się w strefach gospodarczych, oznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako tereny produkcji, gdzie możliwe jest usytuowanie różnego rodzaju instalacji, urządzeń związanych z produkcją, przetwarzaniem, obróbką różnych surowców, materiałów i substancji. Na terenach tak oznaczonych znajdują się także: elektrownie, elektrociepłownie lub instalacje do spalania paliw w celu wytwarzania

energii elektrycznej lub ciepłej oraz elektrownie wodne. Terenem produkcji jest również Cementownia Odra w Zakrzowie, w tym Betoniarnia Odra, na terenie której znajdują się instalacje do produkcji betonu. W Bierkowicach zaś znajduje się instalacja do produkcji mas bitumicznych, objęta ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W Opolu są trzy tereny górnicze: „Odra II” oraz „Groszowice Południe II/2” i „Groszowice Południe III”. W związku z tym w planie ogólnym wyznaczono strefy górnictwa, w których możliwe jest prowadzenie wydobywania kopalin ze złóż metodą odkrywkową na powierzchni obszaru górniczego nie mniejszej niż 25 ha. Dlatego miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przewidują lub powinny przewidywać tereny górnictwa i wydobywania. Co istotne, dla tych terenów do końca 2011 r. obowiązkowe było sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie z art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze, jednak obowiązek ten zniesiono. Oprócz wymienionych terenów w Opolu były jeszcze inne tereny górnicze, na których opracowano dwa plany sporządzone dla terenów górniczych, jednak obszary te nie posiadają już statusu terenów górniczych i nie wymagają oznaczenia strefą górnictwa.

W Opolu nie przewiduje się instalacji wykorzystujących do wytwarzania energii elektrycznej energii wiatru.

Odrębną kategorię planistyczną stanowią tereny infrastruktury technicznej, na których możliwe jest sytuowanie obiektów, instalacji i urządzeń elektroenergetyki, telekomunikacji, gazownictwa, ciepłownictwa, wodociągów, kanalizacji, związane z gospodarką odpadami, ale należy mieć również na uwadze, że infrastruktura techniczna może towarzyszyć także innym klasom przeznaczeń.

Część terenów usług również może dopuszczać lokalizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zaliczają się do nich stadiony dla minimum 5 000 osób, stałe pola kempingowe lub karawaningowe, umożliwiające pobyt nie mniej niż 100 osób, parki rozrywki o powierzchni nie mniejszej niż 5 ha, zespoły zabudowy usługowej na terenie o powierzchni nie mniejszej niż 2 ha, centra handlowe i usługowe o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha lub o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż 1 ha, wraz z towarzyszącą infrastrukturą, tory wyścigowe lub próbne dla pojazdów mechanicznych; strzelnice.

Na terenach kolejowych stanowiących tereny komunikacji kolejowej i szynowej mogą znajdować się instalacje do produkcji lub naprawy sprzętu kolejowego. Poza tym garaże lub parkingi samochodowe, lub zespoły parkingów dla nie mniej niż 100 samochodów ciężarowych lub 300 samochodów osobowych, linie kolejowe, lądowiska helikopterów oraz drogi publiczne, to przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, których lokalizacji nie sposób zakazać, ponieważ przyczyniają się do prawidłowego funkcjonowania miasta.

W Opolu dopuszcza się także lokalizację portów śródlądowych i śródlądowych dróg wodnych, a także urządzenia przeciwpowodziowe, budowle piętrzące wodę, kanały odkryte lub rurociągi wodociągowe magistralne do przesyłania wody oraz przewody wodociągowe magistralne doprowadzające wodę od stacji uzdatniania do przewodów wodociagowych rozdzielczych, wały ochronne, nabrzeża, urządzenia lub zespoły urządzeń umożliwiające pobór wód podziemnych lub sztuczne systemy zasilania wód podziemnych, o zdolności poboru wody nie niższej niż 10 m³/h, urządzenia do przerzutu wody w celu zwiększania zasobów wodnych innych cieków naturalnych, kanałów, jezior oraz innych zbiorników.

Funkcje związane z zielenią: w ramach funkcji cmentarnych dopuszcza się także instalacje do spopielenia zwłok – krematoria, spopielenia zwłok zwierząt, zmiana lasu lub nieużytku na użytek rolny, o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha; zalesienia o powierzchni powyżej 20 ha lub wylesienia terenów o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha, mające na celu zmianę sposobu użytkowania terenu;

gospodarowanie wodą w rolnictwie, w tym melioracje, na obszarze nie mniejszym niż 20 ha, z wyłączeniem urządzeń wymienionych w pkt 63 oraz stawów rybnych.

W Opolu nie przewiduje się znaczącego rozwoju funkcji związanych z rolnictwem, ale w nielicznych miejscach znajdują się tereny zabudowy związanej z rolnictwem obejmujące: instalacje do produkcji i przetwórstwa owoców, warzyw, mięsa, mleka, uboju zwierząt, chowu lub hodowli zwierząt. Mogą to być także przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko.

Realizacja wszystkich przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli przeprowadzona procedura ocen oddziaływania na środowisko wykaze brak negatywnych oddziaływań na środowisko abiotyczne i biotyczne.

5.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Utrzymanie funkcji rolniczych w mieście jest istotne nie tylko ze względu na tradycje, ale również na funkcjonowanie systemu przyrodniczego. Tereny rolne stanowią część terenów otwartych i powinny pozostać utrzymane jako tereny niezainwestowane, z dużym udziałem łąk i zadrzewień śródpolnych, zapewniając w ten sposób trwałość procesów przyrodniczych na obszarze zainwestowania miejskiego oraz odpowiednie warunki klimatyczne i system przewietrzania miasta.

Bardzo duże znaczenie w zahamowaniu i odwróceniu procesów stepowania oraz erozji wietrznej gleb mają drzewa i krzewy. Pełnią one na dużych otwartych terenach niezwykle ważne funkcje w środowisku: regulują stosunki wodne, poprawiają agroklimat, osłabiają erozję wietrzną i wodną. Istniejąca roślinność śródpolna powinna podlegać systematycznej rekonstrukcji i rozbudowie, szczególnie wzdłuż: dróg, rzek i miedz. Należy dążyć do odtworzenia nasadzeń drzew owocowych wzdłuż mało uczęszczanych dróg, wzbogacenia nasadzeń śródpolnych o krzewy (głównie o jadalnych owocach), stosowania dominującego południkowego kierunku zadrzewień (ze względu na przewagę wiatrów zachodnich).

Oprócz rolnictwa związanego z uprawą roślin istotnym zagadnieniem w mieście jest hodowla zwierząt. Opole rozwija się w kierunku mieszkaniowym i z tego względu mogą pojawiać się konflikty w zagospodarowaniu terenów. Dlatego należy wprowadzić pewne regulacje w zakresie możliwości rozwijania produkcji zwierzęcej. Z pewnością zakazem hodowli zwierząt należy objąć takie jednostki urbanistyczne jak: Stare Miasto, Śródmieście, Zaodrże, Półwieś, Zakrzów, Chabry, Armii Krajowej, Malinkę, Kolonię Gosławicką. Ograniczenia zaś powinny dotyczyć Szczepanowic – Wójtowej Wsi, Chmielowic, Winowa, Żerkowic, Bierkowic, Wrzosek, Sławic, Wróblina, Czarnowásów, Krzanowic. Dopuszczenia hodowli można wprowadzić zaś w Świerklach, Malinie, Grotowicach.

Bardzo ważne dla miasta jest pozostawienie lasów w dotychczasowym użytkowaniu, a także wskazanie obszarów do zalesień. Wyznaczając zalesienia należy wskazywać:

- tereny objęte granicą polno-leśną;
- tereny zagrożone erozją;
- grunty o przeważającym kompleksie gleb poniżej IV klasy bonitacyjnej;
- tereny stanowiące uzupełnienie istniejących kompleksów leśnych.

Dolesienia proponuje się między innymi w Chmielowicach, Grotowicach, Wójtowej Wsi, Wróblinie, Bierkowicach, Czarnowásach, Świerklach, Grudzicach, Sławicach, Malinie.

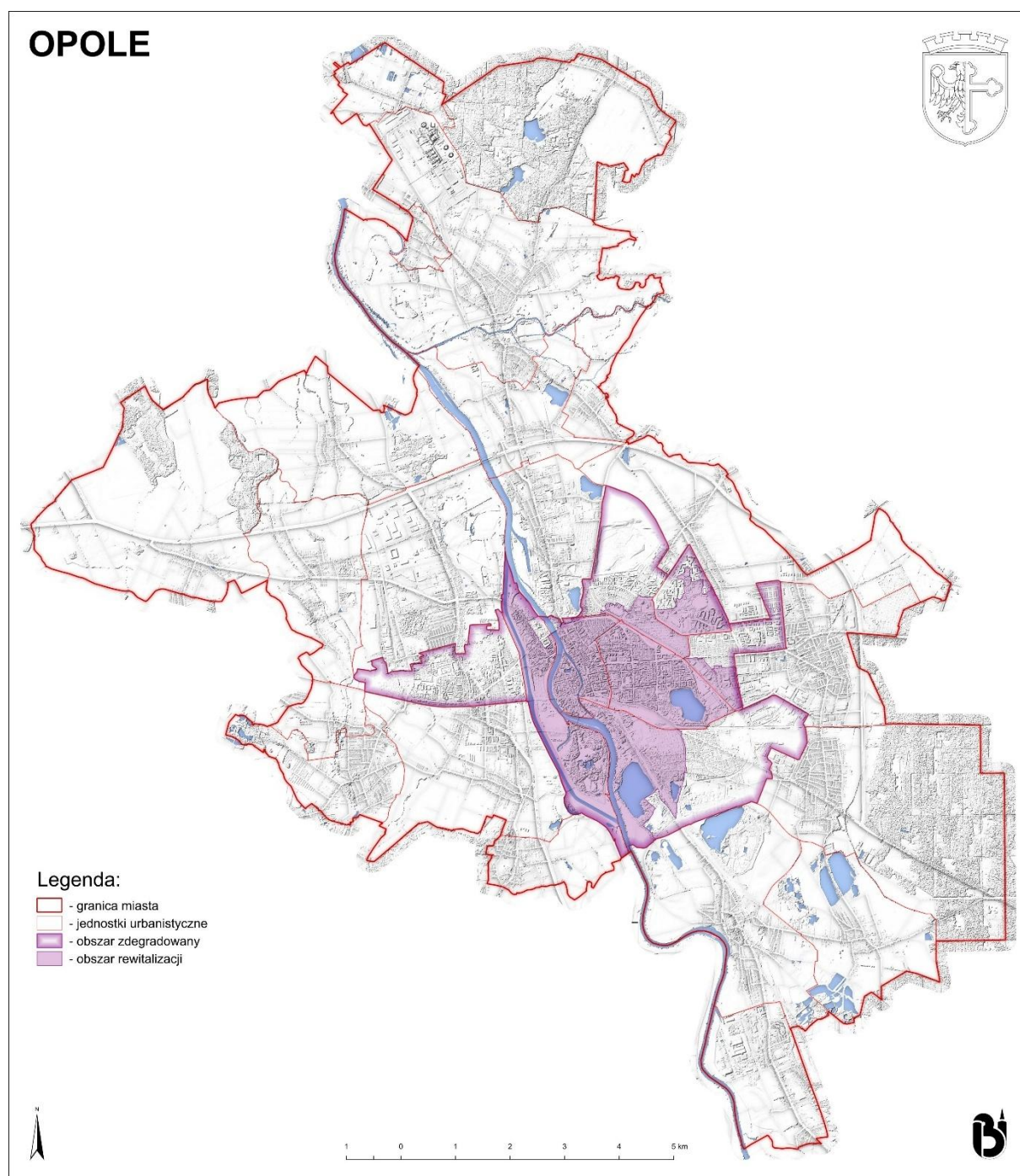
5.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

W Opolu, podobnie jak w większości miast, występują obszary problemowe, które mogą być rozumiane dosyć szeroko. Wszelkie ograniczenia w zagospodarowaniu terenu stanowią pewnego rodzaju problem wymagający wprowadzenia określonych zasad zagospodarowania, zapewnienia bezpieczeństwa, ochrony ludzi i mienia. Obszary, na których występuje zagrożenie powodzią, hałasem, promieniowaniem elektromagnetycznym, odorem czy też takie obszary, które wymagają ochrony ze względu na występujące zasoby przyrodnicze, kulturowe potrzebują szczególnych rozwiązań planistycznych. Poza tym mogą występować obszary, których funkcjonowanie zostało zakłócone w wyniku działalności człowieka i są obecnie zdegradowane wymagające rewitalizacji czy też obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Jednym z ważniejszych obszarów problemowych Opola jest obszar rewitalizacji. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został określony uchwałą nr XXXIV/706/20 Rady Miasta Opola z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Opolu, po przeprowadzeniu szczegółowych badań na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego. Obszar zdegradowany zajmuje powierzchnię 2348,3 ha i obejmuje 8 jednostek urbanistycznych: Stare Miasto, Śródmieście, Nadodrże, Zaodrże, Nową Wieś Królewską, Malinkę, Armii Krajowej i Chabry. Kumulują się tu negatywne zjawiska w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej.

Obszar rewitalizacji stanowi 53% obszaru zdegradowanego, czyli zajmuje 1242,04 ha, co stanowi 8,3% powierzchni miasta, na którym, według stanu na styczeń 2021 roku, mieszkało 37 155 osób, a więc prawie 30% mieszkańców Opola. Obszar rewitalizacji usytuowany jest w tej części miasta, która charakteryzuje się zarówno znacznym potencjałem, jak też występowaniem różnorodnych problemów. Można stwierdzić, że obszar rewitalizacji wyróżnia się znaczną gęstością zaludnienia, wysoką intensywnością zabudowy i występowaniem wielu aktywności gospodarczych, społecznych, a także najwyższą liczbą zabytków. Przeważającą część tego obszaru to funkcjonalne Śródmieście Opola, które ma niezwykle potencjał, ponieważ znajdują się tu atrakcyjne tereny mieszkaniowe, liczne ważne obiekty usługowe, w tym infrastruktury społecznej, a także historycznie ukształtowane zespoły urbanistyczne. Obszarem rewitalizacji objęte są jednak nie tylko tereny śródmiejskie, ale również sąsiadujące z centrum miasta części osiedli mieszkaniowych, takich jak: Armii Krajowej, Nadodrże, Nowa Wieś Królewska i Chabry. Wyznaczony obszar rewitalizacji nie jest podzielony na podobszary.

Rysunek 11. Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany w Opolu

Źródło: opracowanie własne

Przyjęcie zatem określonej polityki przestrzennej dla obszarów problemowych, w tym obszaru rewitalizacji jest zasadne. Znaczna część obszaru rewitalizacji to Śródmieście Opola, które powinno mieć określone zasady zagospodarowania (por. rozdz. 3.3.).

Przekształcenia obszarów można rozumieć na wiele sposobów, ale przeważnie odnoszą się do zmiany funkcji terenu. Rzadko funkcje terenów zainwestowanych zmieniają się na zupełnie inne, ale zdarzają się takie sytuacje, np. zabudowa przemysłowa przekształca się na mieszkaniową, usługową albo tereny rolne przekształcają się na tereny zurbanizowane. Przykładami takich przekształceń w Opolu są m.in. osiedle Bolko na terenie po byłej cementowni Bolko, Centrum Budownictwa i Wyposażenia Wnętrz

DomExpo na terenie cementowni Silesia, teren byłej cementowni Piast. Tego typu przekształcenia nieużytkowanych terenów przemysłowych wskazane są nadal np. w sąsiedztwie kamionki Piast (II etap), na terenie po byłej cementowni Groszowice. Również zauważalne jest stopniowe przekształcanie się terenów przemysłowych usytuowanych wzdłuż Odry (rejon ulicy A. Struga) na usługi, czy terenów przemysłowo-usługowych na zabudowę mieszkaniową (rejon ulic Ozimskiej i Pomorskiej). Docelowo tereny ulegające przekształceniom usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta i Śródmieścia powinny zostać włączone do funkcjonalnego śródmieścia.

Poza tym w Opolu znajduje się kilka starych, nieużytkowanych cmentarzy, na których powinno się zmierzać do dostosowania ich do funkcji parkowej, przede wszystkim uporządkowania istniejących ciągów spacerowych i nasadzeń. W przypadku, gdy są to cmentarze zabytkowe wymaga się zabezpieczenia nagrobków, np. poprzez organizację lapidarium oraz utrzymywania trwałego ogrodzenia. Wszelkie działania należy uzgadniać z właściwym konserwatorem zabytków. Ważne jest także poprawienie estetyki tych miejsc i otwarcie ich dla mieszkańców.

Sukcesywnych przekształceń wymaga również istniejąca zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana w strefach oddziaływania akustycznego ruchu komunikacyjnego (drogowego, kolejowego) wzdłuż: obwodnic, tras, linii kolejowych. Istniejąca zabudowa mieszkaniowa powinna być systematycznie przekształcana na inne funkcje zgodnie z przepisami odrębnymi bądź skutecznie chroniona akustycznie zabiegami technicznymi (np. ekrany, zieleń).

Przyjęto, że rehabilitacja dotyczy obszarów zabudowanych i dąży do utrzymania istniejących w nich funkcji (w odróżnieniu od przekształceń). Zmierza do odnowienia, poprawy ich wartości. Wyznacznikami takich obszarów powinna być zabudowa niedostosowana do pełnionych funkcji, zaniżająca warunki mieszkania lub pracy z występowaniem elementów dysharmonijnych.

Tego rodzaju problem dotyczy zarówno poszczególnych budynków, jak i kwartałów zabudowy. W związku z trudnością wyznaczenia obszarów rehabilitacji na etapie *Studium*, dokładną analizę pod kątem stanu technicznego, wyposażenia, jakości zabudowy powinno się sporządzać na poziomie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W każdej z dzielnic można znaleźć takie obszary. Rehabilitacja powinna zmierzać w kierunku dostosowywania istniejącej zabudowy do odpowiedniego stanu technicznego, standardu poprzez rozbudowy, remonty, modernizacje.

Biorąc pod uwagę zapisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, Rozporządzenie w sprawie ewidencji gruntów i budynków, Polską Klasyfikację Działalności, Prawo Ochrony Środowiska można rozróżnić:

- rekultywację gleb, czyli działania, które mają na celu przywrócenie zdewastowanym gruntom wartości użytkowej i jej dawną wartość przyrodniczą. poprzez kształtowanie terenu, w tym zasypywanie wyrobisk, wyrównanie hałd, neutralizacja szkodliwych środków, wprowadzenie roślinności pionierskiej;
- rekultywację terenów przemysłowych, pogórnich, wyrobisk, czyli działania techniczne i biologiczne obejmujące: pomiary niwelacyjne, roboty ziemne, regulacje stosunków wodnych, rekonstrukcje lub budowę dróg dojazdowych, polepszenie właściwości powietrzno-wodnych gruntów oraz wprowadzenie roślinności zielnej i drzewiastej odtwarzającej warunki biologiczne terenu oraz zabezpieczającej przed erozją powierzchniową;
- rekultywację, czyli przekształcanie zamkniętych składowisk odpadów, hałd na inne cele, najczęściej wypoczynkowe i rekreacyjne, a także pod budowę elektrowni słonecznych, gdzie rozwiązaniami tymczasowymi mogą być zabezpieczenia przed dalszym zanieczyszczaniem gleby, przenikaniem substancji szkodliwych oraz wykorzystywanie biogazów w celach użytkowych;

- rekultywację lasów, czyli przywracanie zdewastowanemu środowisku leśnemu jego funkcji użytkowej, biologicznej lub turystycznej, obejmujące takie jego elementy, jak woda, gleba, nasadzenia i krajobraz;
- rekultywację terenów po poligonach wojskowych;
- rekultywację gruntów zdewastowanych w wyniku klęsk żywiołowych lub ruchów masowych ziemi.

Na terenie Opola działanie przemysłu cementowego oraz wydobywanie surowców pozostawiły po sobie zmiany w krajobrazie w postaci dużych i głębokich wyrobisk. Znaczna część z nich posiada swoje nazwy: Piast, Malina, Silesia, Odra, Bolko, Groszowice. Obszary te w większości zostały włączone do strefy zieleni i wód powierzchniowych i wskazane do rekultywacji, zmierzającej do przekształcenia w następujących kierunkach:

- usługi rekreacji, w tym zorganizowane kąpieliska, sporty ekstremalne;
- zalesienia;
- zieleni parkowej z małą architekturą, urządzeniami sportu, oczkami wodnymi.

Każdy z kierunków działania zakłada opracowywanie kompleksowych projektów, obejmujących prace ziemne, nasadzenia roślinnością, zabezpieczenia terenów. Szczegółowy kierunek rekultywacji został określony w trzech miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- terenu górniczego Odra II w Opolu – przeznaczonego na cele rekreacyjne;
- terenu górniczego Bolko I w Opolu – przeznaczonego jako zbiornik wodny zagospodarowany – kąpielisko z zapleczem rekreacyjnym i gastronomicznym, obecnie częściowo już zrekultywowany zielenią niską;
- terenu górniczego Groszowice III – przeznaczonego w części wyeksploatowanej jako składowisko odpadów komunalnych dla Opola lub na przetwarzanie odpadów (odzysk poza instalacjami).

W rejonie Wójtowej Wsi, przy południowej granicy miasta, znajduje się fragment strefy ochronnej terenu wojskowego tj. użytkowanego poligonu wojskowego, którego większa część zlokalizowana jest na terenie gminy Prószków. Drugi teren wojskowy znajduje się w rejonie osiedla XXV-lecia. Agencja Mienia Wojskowego sprzedaje poszczególne działki, które po przejęciu przez nowych właścicieli powinny zostać zrekultywowane i przeznaczone na funkcje mieszkaniowe lub towarzyszące sąsiedniemu mieszkalnictwu.

Przez remediację, zgodnie z zapisami Prawa ochrony środowiska, rozumie się poddanie gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i, o ile jest to możliwe, planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu. Remediacja może polegać na samooczyszczaniu, jeżeli przynosi największe korzyści dla środowiska. Obszary wymagające remediacji nie występują w Opolu, ale biorąc pod uwagę, że największe zanieczyszczenie gleb występuje wzdłuż ciągów komunikacyjnych i wokół zakładów przemysłowych należy wprowadzać pasy zieleni wzdłuż ulic oraz zieleń izolacyjną wokół zakładów. Wyznaczanie takich terenów możliwe jest na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

6. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszarem strategicznej interwencji (OSI) jest określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł lub rozwiązania regulacyjne.

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym *Strategia* zawiera w szczególności obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, a także obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano. Dla obszarów tych wskazuje się zakres planowanych działań.

6.1. Obszary określone w strategii rozwoju województwa opolskiego

*Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030*²² wyznacza pięć regionalnych obszarów strategicznej interwencji. Wskazuje również na dwa tego typu obszary z poziomu krajowego: miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją (rysunek 12).

Obszarem strategicznej interwencji w ramach ww. strategii jest Subregion Aglomeracja Opolska. Opole jest jego częścią. Dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego – Opola strategia regionalna wyznacza następujące cele polityki przestrzennej wraz rekomendacjami:

➤ **Rozwój funkcji metropolitalnych:**

- kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe;
- tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego;
- rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej;
- tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego przemysłu, usług dla biznesu i sektora IT;
- kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora B+R i parków technologicznych;
- promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych.

➤ **Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych:**

- kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe;
- tworzenie warunków dla rozwoju zintegrowanego systemu transportu publicznego;
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej);
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej;
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej;
- kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą;
- rozwój powiązań systemu przyrodniczego.

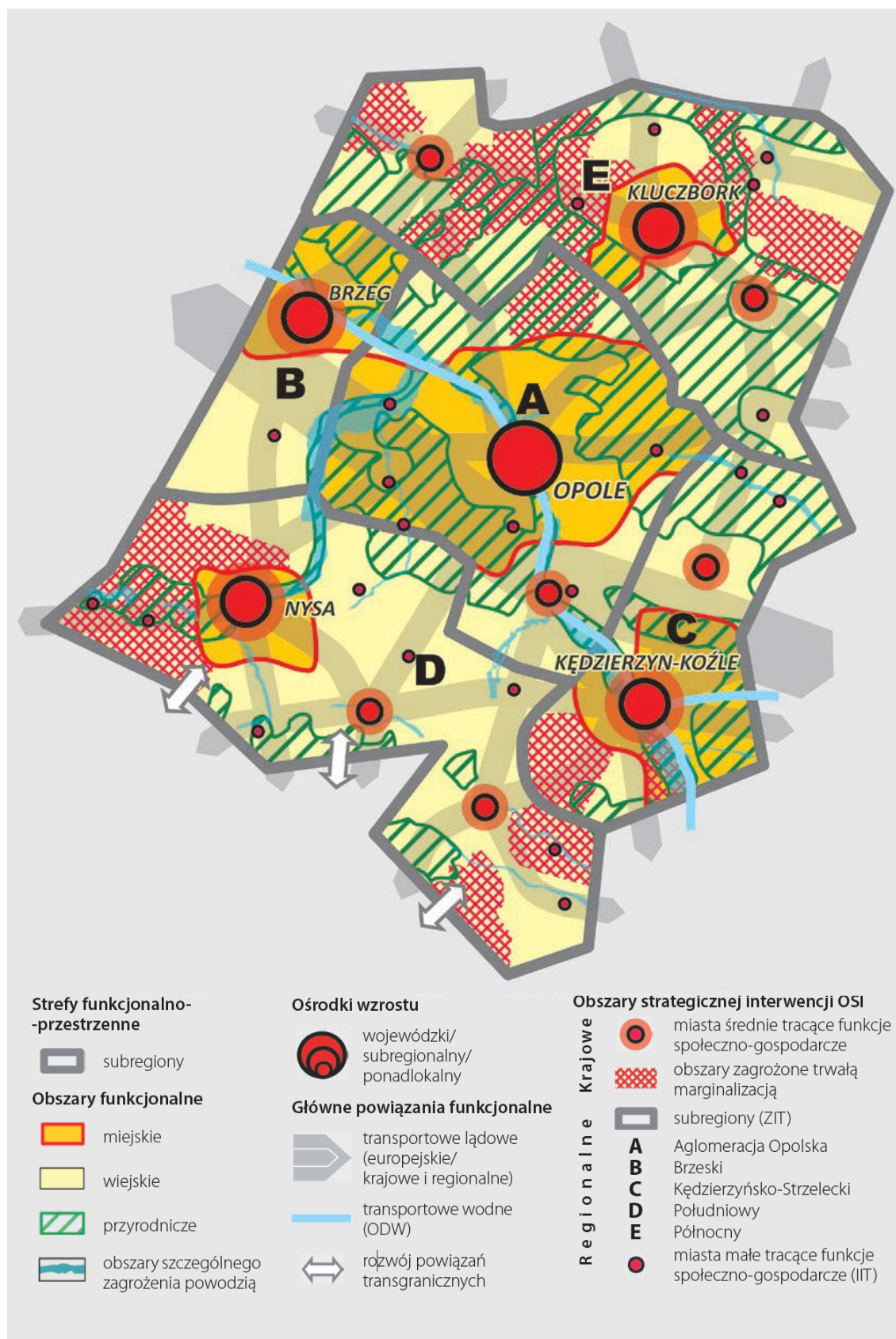
➤ **Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania:**

- kształtowanie i realizacja wspólnej polityki przestrzennej;

²² Uchwała nr XXXIV/355/2021 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 4 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

- kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych;
 - budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej;
 - rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej;
 - tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych;
 - zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej);
 - promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych;
 - zwiększenie znaczenia sfery społecznej w procesie rewitalizacji.
- **Wzmocnienie potencjału energetycznego:**
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej;
 - zwiększanie efektywności energetycznej;
 - zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii OZE;
 - proekologiczna modernizacja gospodarki.
- **Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne:**
- zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze;
 - bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej;
 - prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego.
- **Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego:**
- realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi.
- **Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych:**
- poprawa jakości powietrza;
 - ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego;
 - kształtowanie przestrzeni dla nowoczesnej gospodarki odpadami;
 - ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych.
- **Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego:**
- rozwój powiązań systemu przyrodniczego.
- **Poprawa ładu przestrzennego:**
- kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych;
 - zwiększanie partycypacji społecznej w działaniach planistycznych;
 - ograniczanie rozpraszania zabudowy;
 - wprowadzanie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne;
 - ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych.
- **Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich:**
- kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej.
- **Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej:**
- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb.

Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego wraz z obszarami strategicznej interwencji

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030, Uchwała Sejmiku Województwa Opolskiego, Opole 2021.

6.2. Obszary kluczowe dla Opola

Strategia Rozwoju Opola – Stolicy Polskiej Piosenki – do 2043 r. wyznacza pięć obszarów strategicznej interwencji dla Miasta Opola (tzw. OSI).

➤ OSI nr 1: Główny układ komunikacyjny

Pierwszy obszar dotyczy głównego, drogowego układu komunikacyjnego. Obejmuje on swoisty krwiobieg, który umożliwia sprawne wyprowadzanie ruchu z miasta. To m.in. obwodnica północna, która jest elementem zewnętrznego pierścienia systemu komunikacji drogowej, prowadzącego ruch tranzytowy. Planowana ona powinna być do rozbudowy jak droga ekspresowa. Do obszaru tego zalicza się również obwodnicę południową wraz z przeprawą przez Odrę, której budowa umożliwi w przyszłości domknięcie ringu otaczającego centralne dzielnice miasta, a także obwodnicę wschodnią wyprowadzającą ruch w kierunku autostrady A4. Ponadto OSI obejmuje trasę namysłowską wyprowadzającą ruch poprzez obwodnicę Czarnowasów i docelowo Dobrzemia Wielkiego w kierunku północnym. Integralnym elementem obszaru są również trasy wylotowe w kierunku: planowanego nowego węzła autostradowego powiązanego z obwodnicą południową w rejonie Wójtowej Wsi oraz trasy wylotowe w kierunku Wrocławia, Kluczborka, Częstochowy oraz Strzelec Opolskich.

Dla obszaru przyjmuje się następujące główne kierunki działań:

- rozbudowę systemu obwodnic celem ograniczenia ruchu w centrum miasta, poprawy płynności ruchu oraz usprawnienia połączeń z autostradą A4 oraz głównymi elementami sieci osadniczej województwa opolskiego i południowej części kraju;
- przebudowę oraz rozbudowę dróg do wymaganych parametrów.

➤ OSI nr 2: Obszar rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Taki program został opracowany również dla Opola.

Obszar rewitalizacji został określony w 2020 r. właściwą uchwałą Rady Miasta Opola po przeprowadzeniu szczegółowych badań na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego. Obszar ten obejmuje w całości dzielnice: VIII, IX, X oraz w części dzielnice III, IV, V, VII. Wśród jednostek urbanistycznych objętych obszarem należy wymienić także takie, które mieszczą się w całości: Stare Miasto, Śródmieście, Nadodrże oraz w części: Armii Krajowej, Nowa Wieś Królewska, Chabry, Malinka. Wyznaczony obszar rewitalizacji nie jest podzielony na podobszary. Jest to teren o powierzchni ok. 1,2 tys. ha, co stanowi 8,3% powierzchni miasta. Na obszarze tym mieszka prawie 30% populacji Opola.

Dla obszaru przyjmuje się następujące główne kierunki działań:

- realizację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych określonych w *Gminnym Programie Rewitalizacji Opola*,
- realizację pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

➤ OSI nr 3: Obszar inwestycyjny

Obszar obejmuje tereny położone w zachodniej części miasta – we Wrzosekach. Na terenach położonych na południe od obwodnicy, prowadzącej w kierunku autostrady, znajduje się podstrefa wałbrzyskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Obszar ten stanowi strategiczny teren inwestycyjny dla lokowania nowych inwestycji. W ostatnich latach prowadzono prace w zakresie jego uzbrojenia. Aktualnie prowadzone są m.in. dwie duże inwestycje związane z budową i rozbudową infrastruktury

wodno-kanalizacyjnej oraz budową infrastruktury drogowej. Obszar inwestycyjny stanowią również tereny położone na północ od obwodnicy północnej.

Dla obszaru przyjmuje się następujące główne kierunki działań:

- uzbrojenie terenu w infrastrukturę wodną oraz drogową;
- promocję gospodarczą terenu odpowiadającą jego skali i potencjałowi;
- zagospodarowanie obszaru w kierunku inwestycyjnym;
- tworzenie nowych miejsc pracy przez inwestorów lokujących się na terenie obszaru.

➤ **OSI nr 4: Obszar przekształceń wzdłuż Odry**

Tereny wzdłuż prawego brzegu Odry obecnie zagospodarowane są na różne funkcje: mieszkaniowe, usługowe, przemysłowe, rekreacyjne i cechują się znacznym potencjałem, ale także pewnym chaosem. Porządkowanie terenów nadrzecznych jest współcześnie jednym z ważniejszych kierunków rozwoju miast, ponieważ zauważa się, jak dużą rolę odgrywają takie obszary w systemie przyrodniczym, a także jak ważne znaczenie mają dla mieszkańców miast. Poza tym należy mieć na uwadze, iż dolina Odry stanowi krajobraz priorytetowy, dla którego wyznaczone w Audycie krajobrazowym kierunki rozwoju to m.in.

- utrzymanie dotychczasowych funkcji transportowych i przyrodniczych Odry z uwzględnieniem ochrony przeciwpowodziowej w dolinie rzeki;
- zachowanie zbliżonego do naturalnego charakteru Odry;
- utrzymanie i kształtowanie stref buforowych w formie naturalnych pasów roślinności wokół terenów podmokłych i wzdłuż cieków wodnych;
- ochrona obiektów infrastruktury hydrotechnicznej i transportowej podlegających ochronie (most Wrocławski w Opolu, kanał żeglugi śródlądowej, mosty nad kanałem oraz nad Odrą);
- ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz czytelne oznakowanie szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz utrzymanie w dobrym stanie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i informacji turystycznej;
- utrzymanie żeglugowego sposobu użytkowania drogi wodnej Odry;
- zachowanie i przywracanie ciągłości międzynarodowego korytarza ekologicznego Odry;
- propagowanie działań związanych z ochroną zasobów jakościowo-ilościowych wód, w tym prowadzenia gospodarki rolnej z uwzględnieniem ochrony wód i ochroną przed odpadami.

Planowane działania na obszarze przekształceń wzdłuż Odry są spójne z rekomendacjami zawartymi w *Audycie Krajobrazowej*²³. Zlokalizowane tu urządzenia wodne (jazy, śluzy, porty rzeczne) wymagają przebudowy, poprawy dostępności komunikacyjnej. Poza tym niezwykle ważne jest, aby wzmocnić funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe terenów nadrzecznych.

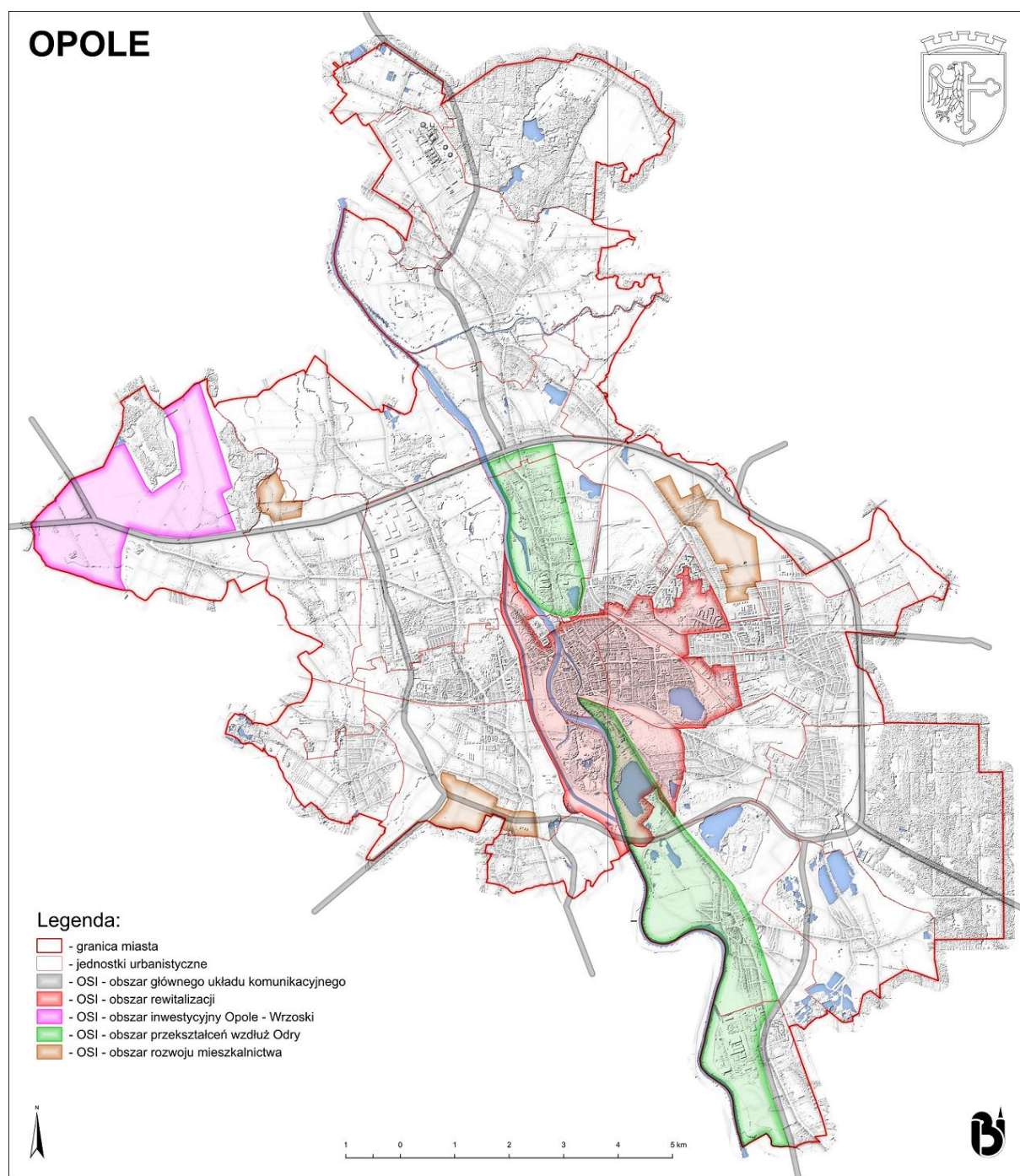
➤ **OSI nr 5: Obszar rozwoju mieszkalnictwa**

W Opolu w dalszym ciągu istnieją duże potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej. Za obszar strategicznej interwencji uznaje się tereny w Bierkowicach (na północ od obwodnicy), Gośławicach oraz Wójtowej Wsi. Dla obszaru przyjmuje się następujące główne kierunki działań:

- kształtowanie polityki przestrzennej uwzględniającej potrzeby nowej zabudowy mieszkaniowej;
- rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym prywatnego, społecznego i komunalnego;
- poprawę dostępności obiektów infrastruktury społecznej;
- rozwój terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.

²³ Audyt krajobrazowy województwa opolskiego, Uchwała nr XIV/158/2025 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 25 marca 2025 r.

Rysunek 13. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Opola

Źródło: opracowanie własne

7.SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

System realizacji *Strategii* zawiera przede wszystkim warunki (zasady) obowiązujące w procesie wdrażania *Strategii*, ramowy podział odpowiedzialności, informację o możliwościach finansowania, system monitorowania oraz wytyczne dotyczące przygotowania dokumentów wykonawczych.

7.1. Horyzontalne zasady wdrażania *Strategii*

➤ Zasada zrównoważonego rozwoju

Wdrażanie *Strategii* powinno uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju. Przez zrównoważony rozwój rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń²⁴.

➤ Zasada kształtowania ładu przestrzennego

Wdrażanie *Strategii* powinno uwzględniać potrzeby ochrony i kształtowania ładu przestrzennego. Przez ład przestrzenny rozumie się takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne²⁵.

➤ Zasada dostępności usług i produktów

Wdrażanie *Strategii* powinno uwzględniać potrzeby w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Przez dostępność należy rozumieć dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa we właściwych przepisach, będącą wynikiem uwzględnienia uniwersalnego projektowania albo zastosowania racjonalnego usprawnienia²⁶.

Wdrażanie *Strategii* powinno dążyć do wyrównania szans oraz umożliwiać dostęp wszystkim mieszkańców, w tym osób z różnymi potrzebami, do szeroko rozumianego otoczenia fizycznego, społecznego, kulturalnego, rekreacji, wypoczynku, sportu, opieki zdrowotnej, edukacji, pracy, transportu, informacji i środków komunikacji.

➤ Zasada ogólności i otwartości

Opracowana *Strategia* jest dokumentem ogólnym z założenia. Jest dokumentem kierunkowym wyznaczającym podstawowe cele i kierunki działań, zgodnie z właściwymi przepisami. Brak ujęcia w *Strategii* danych kierunków działań nie uniemożliwia realizacji konkretnych przedsięwzięć i projektów. *Strategia* nie jest aktem prawa miejscowego.

➤ Zasada partnerstwa oraz jakości

Wdrażanie *Strategii* powinno mieć na celu podnoszenie warunków oraz jakości życia w mieście. Osiągnięcie celów możliwe będzie poprzez partnerską współpracę zróżnicowanych podmiotów oraz grup społeczno-gospodarczych budujących strukturę Miasta.

²⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

²⁵ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

²⁶ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

➤ **Zasada ochrony praw podstawowych oraz zakazu dyskryminacji, w tym zasada równości szans kobiet i mężczyzn**

W ramach wdrażania *Strategii* zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Wdrażanie *Strategii* uwzględnia podstawowe wartości takie jak: poszanowanie godności człowieka, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Realizacja *Strategii* uwzględnia również zasadę równości kobiet i mężczyzn w życiu lokalnym i w jego wszelkich aspektach.

7.2. Podmioty odpowiedzialne za realizację *Strategii*

Strategia, jak każdy tego typu dokument ma właścicieli. *Strategię* uchwaliła Rada Miasta, a jej wykonanie powierzono Prezydentowi Miasta. Za jej realizację na poziomie operacyjnym odpowiedzialne będą poszczególne wydziały i biura Urzędu Miasta Opola, jednostki organizacyjne oraz wszyscy partnerzy społeczno-gospodarczy, którzy zadeklarują taką wolę. Podmioty samorządu gminnego wdrażają *Strategię* poprzez budżet Miasta Opola i wynikające z niego projekty i przedsięwzięcia. Pozostałe podmioty – poprzez własne plany finansowe.

Strategia powinna być wdrażana zgodnie z szeroko rozumianą zasadą partnerstwa, tj. poprzez współpracę, zaangażowanie i udział zróżnicowanych podmiotów.

7.3. Ramy finansowe i źródła finansowania

Strategia realizowana będzie w oparciu o możliwości finansowe, które wynikać będą z uchwalonej Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Opola. Przyjęte prognozy wskazują, że Miasto posiada pewien potencjał, by poza już ujętymi przedsięwzięciami inwestycyjnymi, realizować nowe założenia inwestycyjne i operacyjne. Potencjał ten ujawnia się przede wszystkim w możliwości zapewnienia środków własnych do projektów mogących otrzymać wsparcie w postaci:

- bezzwrotnych środków (dotacji, w tym z Unii Europejskiej), a także
- preferencyjnych kredytów czy pożyczek (preferencje polegające na możliwości umorzenia części zadłużenia, obniżonym oprocentowaniu, wydłużonym okresie kredytowania, wyłączeniu spłat z ustawowych limitów).

Realizacja poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza w obszarze rozwoju infrastruktury, **wymaga wsparcia pochodzącego spoza budżetu miasta**, przede wszystkim w formie bezzwrotnych dotacji. Możliwości pozyskania kolejnych dotacji inwestycyjnych w połączeniu z już zaplanowanymi wydatkami na nowe inwestycje oraz utrzymująca się zdolność kredytowa otwierają możliwość sfinansowania realizacji części opracowanej *Strategii*, choć należy mieć na uwadze, że **będzie to przede wszystkim zależało od dostępności bezzwrotnych środków zewnętrznych**. Podstawowym źródłem finansowania w tym zakresie są środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz z innych źródeł krajowych i zagranicznych.

Strategia jest dokumentem opierającym się o zasadę partnerstwa. Dlatego też potencjalne źródła finansowania realizacji *Strategii* obejmować mogą także środki spoza sektora samorządu gminnego, o ile podmioty je zadeklarują. Źródła te pochodzić mogą od innych podmiotów tworzących sektor finansów publicznych oraz z sektora prywatnego. Źródła te stanowią ogólne ramy finansowe wdrażania *Strategii*.

7.4. Monitoring i aktualizacja *Strategii*

Realizacja *Strategii* monitorowana będzie zgodnie z art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Co roku opracowywany będzie raport o stanie miasta obejmujący podsumowanie działalności w roku poprzednim, w szczególności realizację przez Miasto polityk, programów i strategii, uchwał Rady Miasta i budżetu obywatelskiego. *Strategia* będzie monitorowana zwłaszcza w oparciu o dane i informacje jakościowe.

Strategia, co do zasady buduje siłę miasta, wpływa na warunki i jakość życia mieszkańców. Poprawa konkurencyjności miasta, poprawa warunków oraz wzrost jakości życia mieszkańców stanowią oczekiwany rezultat wdrażania *Strategii*. W wymiarze przestrzennym rezultatem tym jest takie ukształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej, które zapewni rozwój miasta przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju oraz kształtowania ładu przestrzennego.

Wyznacza się cztery wskaźniki w ramach systemu monitorowania *Strategii*. Są one specyficzne, gdyż na ich kształtowanie wpływa nie jedno podejmowanie w ramach *Strategii* działanie, ale ich większa liczba. To pewne agregaty. Pierwszy z nich dotyczy osób, które wyrażają większą skłonność do migracji – w statystyce to tzw. osoby w wieku mobilnym. To zwłaszcza osoby młode, studenci, absolwenci czy ci, którzy wchodzi i już są na rynku pracy. Drugi z nich odnosi się do liczby udzielonych noclegów, czyli jednego z mierników atrakcyjności miasta dla klientów zewnętrznych.

Dążąc do realizacji zasady kształtowania ładu przestrzennego, kluczowe znaczenie mają przyjmowane akty planowania przestrzennego. Dlatego też trzeci ze wskaźników wiąże się z planowaniem przestrzeni w mieście i dotyczy stopnia pokrycia miasta planami miejscowymi. Istotna jest tu nie tylko liczba i powierzchnia obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, ale także ich jakość. Można przyjąć, iż powierzchnia objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi średnio około 1% powierzchni miasta rocznie i jest to optymalnym wskaźnikiem ilościowym dla Opola. Znacznie jednak ważniejszym zagadnieniem i trudniejszym do zmierzenia jest jakość opracowań planistycznych. Jakość ta może być weryfikowana w odniesieniu do przyjętych założeń planistycznych, tj. postulowanych parametrów i wskaźników urbanistycznych, które przekładają się na zagospodarowanie terenu, przy czym należy mieć na uwadze, iż nie zawsze dokumenty planistyczne dotyczą terenów zabudowanych. Tereny wyłączone spod zabudowy, a objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego również pozwalają na realizację zasad ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Czwarty wskaźnik ma charakter kontekstowy i dotyczy wartości produktu krajowego brutto, kluczowego miernika wielkości i kondycji gospodarki w podregionie opolskim, którego Opole jest istotną częścią.

Tabela 8. Wskaźniki w ramach systemu monitorowania *Strategii*

Lp.	Miernik	Wartość docelowa lub trend do 2043 r.	Wartość bazowa
1	Różnica między liczbą osób, które w Opolu zamieszkały, a liczbą osób, które z miasta wyjechały w grupie osób w wieku 20-44 lata (saldo migracji stałej w ruchu wewnętrznym)	saldo dodatnie w cyklach trzyletnich	saldo dodatnie
2	Liczba udzielonych noclegów w obiektach turystycznych w Opolu	cykliczny wzrost	177 tys. (w 2023 r.)
3	Stopień pokrycia miasta planami zagospodarowania przestrzennego	cykliczny wzrost	52% (XII 2024)

4	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w podregionie opolskim w stosunku do średniej UE (wg parytetu siły nabywczej, w %, UE27=100)	wzrost	ok. 71%
---	---	--------	---------

Źródło: opracowanie własne

Strategia podlega aktualizacji, jeżeli wymagać tego będzie sytuacja społeczna, gospodarcza, przestrzenna lub klimatyczno-środowiskowa miasta albo gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa opolskiego.

7.5. Dokumenty wykonawcze

7.5.1. Instrumenty realizacji *Strategii*

Strategia jest dokumentem kierunkowym, ogólnym z założenia, a także zapisem pewnych intencji. Nie stanowi aktu prawa miejscowego. Za główne instrumenty realizacji *Strategii* uznać można:

- instrumenty finansowe: np. uchwały budżetowe podejmowane w toku wdrażania, otwarte konkursy organizowane dla sektora organizacji pozarządowych, partycypacyjne formy angażowania mieszkańców: budżet obywatelski oraz inicjatywę lokalną, różnego typu granty oraz projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych, fundusze dzielnicowe;
- instrumenty wdrożeniowe (np. gminny program rewitalizacji, programy sektorowe);
- instrumenty prawne, które wynikają z przepisów powszechnie obowiązującego w kraju prawa oraz aktów prawa miejscowego;
- instrumenty koordynacyjne w postaci lokalnych, subregionalnych lub regionalnych partnerstw, wewnątrz i międzysektorowych (np. w ramach Aglomeracji Opolskiej, komitetów monitorujących, klastrów, ciał i gremiów doradczych);
- akty planowania przestrzennego: plan ogólny gminy, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwała ustalająca zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń;
- pozostałe instrumenty pochodzące spoza sektora samorządu miasta (inwestycje i projekty społeczne realizowane przez inne podmioty sektora finansów publicznych oraz sektor prywatny).

7.5.2. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych stanowią obligatoryjny element *Strategii*. Opracowane i obowiązujące aktualnie na poziomie lokalnym programy oraz polityki branżowe wykazują spójność z opracowaną *Strategią*. Nie wymagają aktualizacji w związku z jej przyjęciem.

Wskazuje się natomiast na konieczność przyjęcia nowego dokumentu planistycznego tj. **Planu ogólnego Opola**, zgodnie z właściwymi przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i wdrażaną reformą systemu planowania przestrzennego w Polsce. Plan ogólny Opola będzie stanowił podstawowy akt prawa miejscowego wiążący miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy. Akty planowania przestrzennego są istotne jako dokumenty wykonawcze w kontekście wdrażania zapisanej w *Strategii* potrzeby kształtowania ładu przestrzennego.

Określa się następujące wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych w ramach systemu realizacji. Instrumenty wdrożeniowe:

- powinny być spójne ze *Strategią*, tj. powinny być w logiczny sposób z nią powiązane i przyczyniać się do osiągnięcia określonych w *Strategii* celów w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym lub klimatyczno-środowiskowym;

- nie powinny powielać zapisów *Strategii*, lecz ją uszczegóławiać i operacjonalizować na zasadzie komplementarności;
- powinny być sporządzone z uwzględnieniem horyzontalnych zasad wdrażania *Strategii* (zob. *podrozdział 7.1.*);
- w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej powinny uwzględniać określone w *Strategii* ustalenia i rekomendacje;
- powinny podlegać aktualizacji, jeżeli jest to konieczne dla zachowania ich spójności ze *Strategią*.

8.PROCES PRZYGOTOWANIA STRATEGII

8.1. Uwarunkowania formalne, w tym niezbędne uzgodnienia

Zgodnie z *Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* samorząd gminny oraz powiatowy, obok Rady Ministrów, samorządu województwa oraz związku metropolitalnego prowadzi politykę rozwoju. Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Politykę rozwoju prowadzi się m.in. na podstawie strategii rozwoju. Główną podstawę prawną dla *Strategii* stanowi z kolei *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, która konstytuuje ramy dokumentu i procesu jego przygotowania. Wskazuje ona m.in., że *Strategia* powinna być spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą miasto. Spójność tę zachowano.

Do prac związanych z procesem budowy nowego dokumentu strategicznego przystąpiono w 2024 r. Szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu *Strategii* określiła Uchwała nr IX/135/24 Rady Miasta Opola z dnia 28 listopada 2024 r (z późn. zm.).

W myśl *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* w toku przygotowania *Strategii* realizowano procedurę oddziaływania na środowisko. Złożyło się na nią m.in.:

- dokonanie niezbędnych uzgodnień z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Opolu oraz Opolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Opolu w zakresie wymogu opracowania dla projektu *Strategii* prognozy oddziaływania na środowisko;
- oraz w wyniku dokonanych uzgodnień: opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii* (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Opolu pismem WOOŚ.411.3.2.2025.PM uzgodnił zakres prognozy zgodny z wymogami określonymi w art. 51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy; Opolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Opolu zaopiniował pozytywnie możliwość odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii*).

8.2. Proces budowy *Strategii*

8.2.1. Diagnoza

Na potrzeby opracowania projektu *Strategii* przygotowano diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W myśl właściwych przepisów diagnoza ta nie stanowi integralnej części *Strategii*. W diagnozie przedstawiono również raport z monitoringu *Strategii Rozwoju Opola do 2030 r.* Diagnoza opublikowana została w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Opola. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym *Strategia* zawiera wyłącznie wnioski z diagnozy.

8.2.2. Lista osób zaangażowanych w przygotowanie *Strategii*

Dokument zredagowano w Urzędzie Miasta Opola, który koordynował prace związane z przygotowaniem nowego dokumentu strategicznego. **Powstał on przy współpracy i dzięki zaangażowaniu wielu osób reprezentujących różne grupy społeczno-gospodarcze.**

Dokument zredagował zespół w składzie: Iwona Mąkolska-Frankowska, Łukasz Ostrowski, Aniela Wojtowicz, Aneta Werner-Wilk, Krzysztof Śliwa, Magdalena Śliwa we współpracy z pracownikami Urzędu Miasta Opola, jednostek organizacyjnych oraz spółek miejskich, dzięki zaangażowaniu mieszkańców, Radnych Miasta Opola oraz szerokiego grona eksperckiego, **pod kierunkiem:**

Arkadiusza Wiśniewskiego – Prezydenta Miasta Opola
Małgorzaty Stelnickiej – Zastępcy Prezydenta Miasta Opola
Macieja Wujca – Zastępcy Prezydenta Miasta Opola
Łukasza Sowady – Zastępcy Prezydenta Miasta Opola
Renaty Ćwirzeń-Szymańskiej – Skarbnika Miasta Opola
Grzegorza Marcjasza – Sekretarza Miasta Opola

Ewaluacja i opinia ex-ante: prof. dr hab. Krystian Heffner, dr hab. inż. Rafał Matwiejczuk, prof. UO.
Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii*: dr Krzysztof Badora.

W procesie budowy *Strategii* przewidziano i wykorzystano wnioski z prac **tematycznych grup roboczych**. Wiedza i doświadczenie osób reprezentujących zróżnicowane środowiska stanowiły istotne wsparcie w procesie przygotowania dokumentu.

Pracami tematycznych grup roboczych kierował Arkadiusz Wiśniewski – Prezydent Miasta Opola, we współpracy z koordynatorami poszczególnych obszarów merytorycznych.

Lp.	Koordynatorzy grup	Nazwa tematycznej grupy roboczej
1	Łukasz Sowada	<i>Obywatelskie Opole</i>
2	Marcin Sagan	<i>Sport i turystyka</i>
3	Małgorzata Stelnicka	<i>Infrastruktura, transport zbiorowy, ścieżki rowerowe</i>
4	Maciej Wujec	<i>Biznes, innowacje, przedsiębiorczość, nauka</i>
5	Małgorzata Kozak	<i>Polityka społeczna, polityka senioralna, rodzina, zdrowie</i>
6	Aleksander Iszczuk	<i>Oświata</i>
7	Aneta Werner-Wilk	<i>Planowanie przestrzenne i architektura</i>
8	Sebastian Smoliński	<i>Tereny zieleni i ochrona środowiska</i>
9	Łukasz Śmierciak	<i>Kultura i promocja</i>
10	Grzegorz Marcjasz	<i>Smart administracja</i>

W pracach tematycznych grup roboczych obok koordynatorów udział wzięli eksperci reprezentujący różne środowiska, których wiedza i doświadczenie stanowiły istotne wsparcie w procesie budowy Strategii. W pracach grup udział wzięli m.in.:

Waldemar Adamski	Iwona Kowalczyk	Dorota Ozimek
Julia Bartyła	Urszula Kowalczyk	Mateusz Pazdan
Sławomir Batko	Justyna Kowol	Dorota Piechowicz-Witoń
Agnieszka Bąkowska	Izabela Król	Piotr Podgórzec
Bartosz Berezowski	Maciej Kruszk	Rafał Poliwoda
Piotr Bębenek	Katarzyna Kubik	Przemysław Pospieszynski
Elżbieta Bień	Magdalena Kucab	Bożena Romaniuk
Zbigniew Bomersbach	Joanna Kucharska	Bartosz Ryszka
Alicja Chajduk	Marek Kulig	Marcin Sabat
Barbara Chomicka	Kazimierz Kurowski	Judyta Sachaj
Barbara Chyłka	Grzegorz Kusza	Paweł Sadło
Tomasz Ciesielczuk	Bartosz Kuświk	Teresa Sobel-Wiej
Marcin Czyżowski	Tomasz Kwiatek	Iwona Solisz
Jan Damboń	Agnieszka Kwitowska	Monika Sporek
Pavlo Denysov	Piotr Lebok	Samanta Stachowicz
Dariusz Domański	Anna Łęgowik	Jarosław Starszak
Tomasz Duczmal	Tamara Łomnicka-Kumala	Mateusz Szpryngiel
Marcin Duda	Lilianna Łuczkiwicz	Władysław Sztetf
Roman Firlus	Aleksandra Macander-Kocięda	Magdalena Szydłowska
Tobiasz Gajda	Tomasz Maciaś	Krzysztof Śliwa
Dorota Gajda-Szczegielniak	Edyta Madej	Magdalena Śliwa
Emilia Galas	Rafał Makarewicz	Aleksandra Śnigórska
Alicja Gawinek	Ilona Malińska	Miroslaw Śnigórski
Mariusz Głowacki	Jarosław Mamala	Anna Tabisz
Grzegorz Haber	Elżbieta Marcinişyn	Mirela Ulrich-Groszek
Beata Halama-Konrad	Dariusz Maśłowski	Małgorzata Warsitz
Piotr Halupczok	Rafał Matwiejczuk	Waldemar Warzyc
Krystian Heffner	Magdalena Matyjaszek	Marcin Węgrzyn
Małgorzata Jarosz-Basztabin	Iwona Mąkolska-Frankowska	Urszula Widera
Marcin Jaworski	Piotr Merta	Małgorzata Widuto
Tomasz Kaliszan	Piotr Mielec	Małgorzata Wilkos
Agnieszka Kamińska	Alicja Mielniczuk	Kamila Wnuk-Kudosz
Barbara Kamińska	Elżbieta Milczarek	Aniela Wojtowicz
Jacek Kasprzyk	Sławomir Milewski	Marta Wolna
Marek Kawa	Barbara Miłaszewicz	Anna Wójcik
Magdalena Kąciak	Dariusz Nawarecki	Tomasz Wróbel
Beata Kipigroch	Michał Nowak	Wojciech Zabrocki
Krystian Kobylka	Edward Odelga	Anna Zatwarnicka
Aleksandra Kobylkiewicz	Bronisława Ogonowski	Tomasz Zawadzki
Agnieszka Kolanko-Wiśniewska	Łukasz Ostrowski	
Anna Kolczyk	Dawid Ozimek	

W pracach nad dokumentem wzięła również udział Rada Miasta Opola IX kadencji w składzie:

Barbara Kamińska – Przewodnicząca Rady	Jacek Kasprzyk	Dariusz Nawarecki
Sławomir Batko	Marek Kawa	Michał Nowak
Elżbieta Bień	Marek Kinder	Edward Odelga
Dariusz Chwist	Justyna Kowol	Przemysław Pospieszynski
Jan Damboń	Izabela Król	Samanta Stachowicz
Tobiasz Gajda	Anna Łęgowik	Anna Tabisz
Małgorzata Jarosz-Basztabin	Lilianna Łuczkiwicz	Małgorzata Wilkos
Tomasz Kaliszan	Piotr Mielec	Tomasz Wróbel
Agnieszka Kamińska		

Dziękujemy wszystkim uczestnikom warsztatów i spotkań za cenne wnioski i wskazówki.

8.2.3. Konsultacje i proces opiniowania, w tym informacja o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa

Na mocy właściwych przepisów projekt *Strategii* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko dla ustaleń tego dokumentu podlegał konsultacjom i procesowi opiniowania. Celem konsultacji było pozyskanie opinii: mieszkańców Opola, organizacji pozarządowych, Opolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego i innych uprawnionych podmiotów dotyczących ww. dokumentów. Jednocześnie zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju projekt ww. *Strategii* podlegał również konsultacjom w szczególności z: sąsiednimi gminami (nie wniesiono uwag), ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Konsultacje społeczne wraz procesem opiniowania projektu *Strategii* trwały od 26 czerwca 2025 r. do 31 lipca 2025 r. Konsultacje przeprowadzone były zgodnie z:

- Zarządzeniem Nr OR-I.0050.383.2025 Prezydenta Miasta Opola z dnia 25 czerwca 2025 r. w sprawie konsultacji z mieszkańcami Miasta Opola;
- Zarządzeniem Nr OR-I.0050.384.2025 Prezydenta Miasta Opola z dnia 25 czerwca 2025 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami oraz Opolską Radą Działalności Pożytku Publicznego.

Wszystkie niezbędne informacje i materiały dotyczące konsultacji zostały opublikowane m.in. w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Opola oraz na stronie internetowej Miasta Opola. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz wyłożeniu do wglądu projektu *Strategii* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podana została również do publicznej wiadomości w dniu 26 czerwca 2025 r. w prasie poprzez ogłoszenie w „Gazecie Wyborczej”.

W ramach procesu konsultacji projekt dokumentu przedstawiono Społecznej Radzie Konsultacji. Posiedzenie Rady w dniu 17 lipca 2025 r., w całości poświęcone było trwającym konsultacjom projektu *Strategii Rozwoju Opola do 2043 r.* wraz z projektem *Prognozy oddziaływania na środowisko*. Członkowie Rady zapoznali się z głównymi założeniami dokumentu oraz omówili plan przebiegu konsultacji, co pozwoliło na lepsze zrozumienie i aktywne uczestnictwo w procesie konsultacji. Prezydent Miasta zorganizował również spotkanie z Radnymi Miasta Opola oraz członkami dziesięciu tematycznych grup roboczych, których celem była dyskusja nad projektem dokumentu.

Zgodnie z właściwymi przepisami projekt *Strategii* wraz z prognozą podlegał również zaopiniowaniu przez:

- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu oraz Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego – na mocy Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- Zarząd Województwa Opolskiego, celem wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa – na mocy Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w piśmie nr WOOŚ.410.2.13.2025.PM Opole z dnia 25 lipca 2025 r. przedstawił swoją opinię do dokumentów. W opinii wskazał m.in., że „w związku z realizacją przedsięwzięć termomodernizacyjnych, które mogą potencjalnie stanowić zagrożenie dla chronionych gatunków ptaków i nietoperzy wnosi się o ujęcie stosownych zapisów w projekcie Strategii”. Równocześnie wskazał, że pomocne w tym zakresie może być wypracowane w latach ubiegłych Stanowisko Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu oraz Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Opolu w sprawie ochrony siedlisk ptaków i nietoperzy na obiektach budowlanych. Uwagę tę uwzględniono w *Strategii* poprzez dodanie do dokumentu sformułowania „Planowane termomodernizacje powinny odbywać się z zachowaniem zasad ochrony chronionych gatunków fauny”.

Opolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie nr NZ.9022.1.16.2025.JG z dnia 11 lipca 2025 r. zaopiniował projekty dokumentów bez uwag.

Zarząd Województwa Opolskiego Uchwałą Nr 3341/2025 z dnia 22 lipca 2025 r. zaopiniował przedstawione projekty dokumentów. W opinii stwierdzono, że projekt *Strategii* spełnia wymogi art. 10e ust. 3 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tj. określa model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Opola. Stwierdził również spójność projektu *Strategii* ze *Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030* (Strategia Opolskie 2030). Zarząd Województwa Opolskiego przedstawił również propozycje zmian i uzupełnień redakcyjnych, zarówno do *Strategii*, jak i *Prognozy*. Uwagi te uwzględniono.

W ramach procesu budowy *Strategii* opracowano szczegółowy *Raport z przebiegu konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Opola do 2043 r. wraz z prognozą oddziaływania na środowisko dla projektu tego dokumentu*. Dokument opublikowano w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Opola. W ramach konsultacji społecznych do projektu *Strategii* i prognozy wpłynęło łącznie 114 uwag, z czego 36 uwzględniono, 23 uwzględniono częściowo, a 55 nie zostało uwzględnionych. Uwagi i opinie wpłynęły w większości od mieszkańców (osób fizycznych) oraz organizacji pozarządowych. W konsultacjach udział wzięli także przedstawiciele sektora przedsiębiorstw. Swoje stanowisko przedstawił również dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Sposób rozpatrywania uwag uwzględniał kryteria: spójności zewnętrznej dokumentu, spójności wewnętrznej dokumentu, metody opracowania dokumentu oraz poziomu szczegółowości zapisów dokumentu.

Zakres uwag i wniosków, zgłoszonych w związku z udziałem społeczeństwa w procesie konsultacji, w tym w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, odnosił się zarówno do *Strategii*, jak i *Prognozy*. W wyniku tego procesu:

a) w *Strategii*, m.in.:

- wzmocniono zapisy akcentujące i podkreślające, że Opole jest Stolicą Polskiej Piosenki (m.in. poprzez doprecyzowanie w tytule samego dokumentu);
- wzmocniono zapisy dotyczące akademickiego charakteru miasta;
- wzmocniono zapisy dotyczące turystyki, w tym m.in. w obszarze infrastruktury i usług;
- wskazano na możliwości opracowania dokumentów strategicznych/ operacyjnych: w obszarze kultury (tj. strategii rozwoju kultury w Opolu) oraz polityki młodzieżowej (tj. młodzieżowej strategii Miasta Opola);
- wzmocniono zapisy dotyczące roli instytucji otoczenia biznesu;
- uwzględniono ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

b) w *Prognozie*:

- dokonano zmian redakcyjnych wynikających z uwag zgłoszonych przez Zarząd Województwa Opolskiego oraz części uwag zgłoszonych przez jedną ze spółek.

Szczegółowe informacje dot. procesu konsultacji i opiniowania opublikowano w przytoczonym wcześniej *Raporcie z przebiegu konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Opola do 2043 r. wraz z prognozą oddziaływania na środowisko dla projektu tego dokumentu*.

8.2.4 Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w ramach procesu przygotowania *Strategii* przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko. W ramach niej opracowano prognozę oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii Rozwoju Opola do 2043 r.* Zakres prognozy ustalony został z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Opolu.

Prognozę wykonywano równolegle do sporządzania projektu *Strategii*. Tym samym rekomendowane uzupełnienia i działania minimalizujące wpływ na środowisko były na bieżąco wprowadzane i w końcowej wersji prognozy nie było konieczności formułowania dalszych rekomendacji celem minimalizacji i kompensacji skutków środowiskowych realizacji *Strategii*.

Na podstawie przeprowadzonych ocen oddziaływania wpływu realizacji poszczególnych celów *Strategii* i przyporządkowanych im działań na środowisko stwierdzono, że projekt *Strategii* sporządzony został w duchu rozwoju zrównoważonego. Zakłada rozwój, ale jednocześnie przesycenie działaniami prośrodowiskowymi w wielu płaszczyznach i poprawiających stan wszystkich istotnych komponentów środowiska. Nie stwierdzono w żadnym przypadku badanych celów strategicznych, operacyjnych i działań wystąpienia oddziaływań znacząco negatywnych.

Projekt *Strategii* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podlegał konsultacjom i procesowi opiniowania przez właściwe organy wskazane w cyt. wyżej ustawie. Opinie tych organów przedstawiono w *Raporcie z przebiegu konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Opola do 2043 r. wraz z prognozą oddziaływania na środowisko dla projektu tego dokumentu*.

8.2.5 Podsumowanie ewaluacji i oceny ex-ante

Zgodnie z Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przed przyjęciem dokumentu przez Radę Miasta Opola, przeprowadzono uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji *Strategii*.

Wyniki ewaluacji zarekomendowały przyjęcie *Strategii*. Zauważono, że istotne znaczenie dla prowadzenia polityki rozwoju miasta ma kontynuacyjny charakter sformułowanego w *Strategii* układu celów strategicznych (cztery cele) oraz powiązanych z nimi czynnikami sukcesu. Wyartykułowane składowe wizji mają w znacznym stopniu charakter kontynuacyjny, co umożliwia prowadzenie zrównoważonej polityki rozwoju miasta.

W ewaluacji wskazano, że projekt *Strategii* przygotowano w związku ze zmianami w systemie planowania rozwoju wprowadzonymi właściwymi przepisami prawa. W związku z koniecznością uwzględnienia zmian ustawowych *Strategia* zawiera przede wszystkim model struktury funkcjonalno-przestrzennej, który jest całkowicie nowym elementem. Model zawiera istotny dla sposobu kształtowania przestrzeni miejskiej podział miasta na strefy funkcjonalne. Ewaluacja wskazała, że wypracowywane w nowym planie ogólnym miasta strefy planistyczne z dopuszczonymi profilami

funkcjonalnymi, w możliwie największym stopniu powinny pozwolić na uwzględnienie ich w modelu struktury przestrzennej zawartym w nowej *Strategii* (strefy funkcjonalne). Takie podejście zapewnia kontynuację wizji urbanistycznej miasta wywodzącej się ze *Studium* i kontrolowanie procesu rozwoju i zabudowy Opola.

W ewaluacji podkreślono również wypracowanie systemu ustaleń i rekomendacji do prowadzenia polityki przestrzennej w mieście, co czyni dokument *Strategii* użytecznym w kształtowaniu przyszłej struktury układu miejskiego.

Projekt *Strategii* podlegał również ocenie pod względem struktury oraz przejrzystości dokumentu, ocenie trafności wyznaczonych obszarów interwencji, sformułowanych celów strategicznych oraz kierunków działań w kontekście zdiagnozowanych wyzwań i potencjałów rozwojowych, ocenie spójności i logiki wewnętrznej dokumentu, a także ocenie zgodności z obowiązującymi dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego. Wykonana ocena wskazała m.in. na czytelnie zdefiniowaną wizję rozwoju, w której określone zostały „kamienie milowe”, wskazujące na priorytety strategiczne w rozwoju miasta, a także na spójność i przejrzystość samego dokumentu. Pozytywnie oceniono również trafność wyznaczonych obszarów interwencji oraz sformułowanych celów strategicznych i kierunków działań w kontekście zdiagnozowanych wyzwań i potencjałów rozwojowych miasta. Wskazano również na bardzo wysoką spójność, a także wewnętrzną logikę *Strategii*, wyrażającą się m.in. w szeregu merytorycznych powiązań między poszczególnymi zagadnieniami i obszarami tematycznymi, przedstawionymi w kolejnych rozdziałach i podrozdziałach. Stwierdzono również zgodność *Strategii* z obowiązującymi dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego, w tym w szczególności ze *Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030*.

Spis rysunków

Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Opola	47
Rysunek 2. Obszary i obiekty objęte ochroną przyrodniczą w Opolu	51
Rysunek 3. Podział Opola na jednostki urbanistyczne	53
Rysunek 4. Projektowany schemat dróg w układzie podstawowym i wspomagającym w Opolu	57
Rysunek 5. Dostępność szkół podstawowych w Opolu	58
Rysunek 6. Dostępność terenów zieleni i lasów w Opolu	59
Rysunek 7. Schemat infrastruktury technicznej w Opolu	60
Rysunek 8. Obszary zagrożone powodzią	63
Rysunek 9. Krajobrazy priorytetowe w Opolu	65
Rysunek 10. Ochrona dziedzictwa kulturowego w Opolu	70
Rysunek 11. Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany w Opolu	84
Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego wraz z obszarami strategicznej interwencji	89
Rysunek 13. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Opola	92

Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie celów i kierunków działań w ramach <i>Strategii</i>	9
Tabela 2. Struktura jednostek urbanistycznych w Opolu	54
Tabela 3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania Opola	71
Tabela 4. Struktura zagospodarowania jednostek urbanistycznych	72
Tabela 5. Lokalizacja obiektów handlu powierzchniowego	73
Tabela 6. Kluczowe inwestycje celu publicznego	73
Tabela 7. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej	79
Tabela 8. Wskaźniki w ramach systemu monitorowania <i>Strategii</i>	95

UZASADNIENIE

Dotychczas obowiązującą strategią rozwoju miasta była „Strategia Rozwoju Opola do 2030 r.”. Dokument ten został przyjęty przez Radę Miasta Opola w sierpniu 2019 r. W okresie tym opracowanie tego typu dokumentów było fakultatywne, a ich struktura zależała w dużej części od potrzeb danych samorządów oraz ogólnie przyjętej metodyki i doświadczenia autorów. Przepisy ustawy o samorządzie gminnym, które weszły w życie już po uchwaleniu „Strategii Rozwoju Opola do 2030 r.”, narzucają ramową strukturę, tj. konieczne elementy, które muszą zostać w Strategii zawarte. To między innymi model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Równocześnie przepisy narzucają pewne ramy procesu przygotowania, konsultowania oraz uchwalania projektu strategii.

Mając na uwadze powyższe, zwłaszcza w kontekście nowych przepisów ustawy o samorządzie gminnym, konieczne było rozpoczęcie procesu sporządzenia strategii rozwoju, co nastąpiło w 2024 r. W ujęciu planowania strategicznego przedkładana Strategia nawiązuje do zapisów „Strategii Rozwoju Opola do 2030 r.”, natomiast w ujęciu prawnym jest nowym dokumentem. Strategia Rozwoju Opola – Stolicy Polskiej Piosenki – do 2043 r. (dalej „Strategia”) została opracowana zwłaszcza w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie ze stanowiskiem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu dla Strategii przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

Ww. ustawa o samorządzie gminnym po raz pierwszy w ustawodawstwie krajowym wprowadziła podstawę prawną wprost dla strategii rozwoju, a także określiła niezbędne elementy, które ta Strategia ma zawierać. Dlatego też Strategia określa m.in.:

- cele strategiczne rozwoju oraz kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni,
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy,
- system realizacji strategii.

Projekt Strategii wraz z prognozą oddziaływania na środowisko poddany został konsultacjom, w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami Opola oraz na mocy ustawy z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W ramach procesu konsultacji projekt dokumentu przedstawiono także Społecznej Radzie Konsultacji. Projekt podlegał również opiniowaniu

przez właściwe organy wskazane w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, tj. przez Opolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu.

Dokument przedłożony został również Zarządowi Województwa Opolskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Zarząd Województwa Opolskiego w swoim stanowisku stwierdził m.in. spójność projektu Strategii ze Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Szczegółowy przebieg i wnioski z przeprowadzonych konsultacji oraz procesu opiniowania zostały ujęte w sprawozdaniu (raporcie) z przeprowadzonych konsultacji i opublikowane na stronie internetowej Miasta Opola i w Biuletynie Informacji Publicznej.

Zgodnie z właściwymi przepisami projekt Strategii podlegał ewaluacji ex-ante. Przeprowadzono uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii – przed jej przyjęciem.

Dokument zredagowano w Urzędzie Miasta Opola, który koordynował prace związane z przygotowaniem nowego dokumentu strategicznego. Powstał on przy współpracy i dzięki zaangażowaniu wielu osób reprezentujących różne grupy społeczno-gospodarcze. W procesie budowy Strategii przewidziano i wykorzystano wnioski z prac tematycznych grup roboczych. Wiedza i doświadczenie osób reprezentujących zróżnicowane środowiska stanowiły istotne wsparcie w procesie przygotowania dokumentu.

Z prawnego punktu widzenia uchwalenie dokumentu stanowi wykonanie obowiązków/ uprawnień ustawowych. W wymiarze finansowym przyjęcie uchwały bezpośrednio nie wywołuje skutków finansowych, jednak zapisy dokumentu, w przypadku ich wdrożenia wiązać się mogą z poniesieniem stosownych nakładów. Z uwagi na ramowy charakter opracowania, nakłady te mogą być możliwe do oszacowania dopiero na etapie wdrażania poszczególnych zapisów strategii.